

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

Canisterapie

Diplomová práce

Autor diplomové práce: Zuzana Lenská

Obor: Speciální pedagogika – učitelství na speciálních školách

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Jaroslava Zemková, Ph.D.

Praha 2007

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá canisterapií a jejím využitím na speciálních školách. Teoretická část popisuje historii vztahu člověk – pes a podrobně vysvětluje, co canisterapie znamená a komu, kde a jak canisterapie pomáhá. Zaměřuje se také na jednotlivé složky canisterapeutického procesu, formy a aktivity canisterapie a způsoby aplikace. Praktická část se zabývá dotazníkem rozeslaným do speciálních škol v Praze. Současně popisuje canisterapii v různých zařízeních a canisterapeutické zkoušky.

ABSTRACT

Dissertation is concerned with canistherapy and its exploitation on special schools. The theoretical part of the thesis describes history of the relation between a human being and a dog. It explains in details what canistherapy means and where, who and how it helps. It examines separate elements of the canistherapy procedure, forms and activities, as well as methods of its application. Practical part of the thesis deals with the questionnaire sent to special schools in Prague. It also describes both a canistherapy utilization in various facilities and a form of examinations in canistherapy.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PaedDr. Jaroslavě Zemkové, Ph.D. za vedení, spolupráci a připomínky během tvorby celé práce. Za odborné konzultace Janě Drvotové ze sdružení Psi pro život, Kateřině Studené ze sdružení Helpes a PhDr. Jiřině Lacinové. Mé poděkování v neposlední řadě patří školám, stacionářům, psovodům, klientům i rodičům těchto zařízení, občanským sdružením Helpes a Psi pro život, paní ředitelce Základní školy Zahradka Mgr. Marcele Koucunové, canisterapeutce Lucii Vilímkové a koordinátorce z Dobrovolnického centra v Motole Jitce Novákové. Ireně Krupičkové děkuji za jazykovou korekturu.

Velké poděkování patří mé rodině, která mi velmi pomáhala a podporovala mě.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Canisterapie vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Jaroslavy Zemkové, Ph.D. a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

V Praze dne 23. 10. 2007

OBSAH

ÚVOD

<i>Teoretická část</i>	<i>Str.</i>
1. Zooterapie.....	9
1.1 Žebříček domácích zvířat.....	10
2. Vztah člověka a psa.....	12
2.1 Historie vztahu člověk – pes.....	12
2.1.1 Pravěk.....	13
2.1.2 Středověk.....	14
2.1.3 Novověk.....	15
2.2 Využití psa v současnosti.....	15
2.2.1 Psi a jejich využití ve zdravotně sociální oblasti.....	16
2.3 Vztah dítěte ke zvířatům v jednotlivých vývojových obdobích.....	19
3. Pes a právní předpisy.....	21
4. Canisterapie.....	24
4.1 Definice canisterapie.....	24
4.2 Historie canisterapie ve světě.....	26
4.3 Historie canisterapie v České republice.....	27
4.4 Současná canisterapie v České republice.....	28
4.5 Canisterapie s cílovou (terapeutickou) skupinou.....	29
4.5.1 Přehled cílových skupin canisterapie.....	29
4.5.1.1 Věkové skupiny vhodné pro canisterapii.....	29
4.5.1.2 Prostředí, ve kterých se využívá canisterapie.....	30
4.5.1.3 Osoby využívající canisterapii.....	30
4.5.2 Oblasti působení canisterapie.....	31
4.6 Cíle canisterapie.....	32
4.7 Způsoby aplikace canisterapie (animoterapie) – metody canisterapie.....	33
4.7.1 Polohování.....	33
4.7.2 Způsoby využití vztahu mezi zvířetem a člověkem (metody canisterapie).....	35
4.7.2.1 Charakteristika Animal Assisted Activities (AAA).....	35
4.7.2.2 Charakteristika Animal Assisted Therapy (AAT).....	36

4.7.2.3	Charakteristika Animal Assisted Education (AAE).....	36
4.7.2.4	Charakteristika Animal Assisted Crisis Response (AACR).....	37
4.8	Formy a aktivity canisterapie.....	37
4.8.1	Skupinová canisterapie.....	38
4.8.2	Individuální canisterapie.....	38
4.8.3	Návštěvní program.....	38
4.8.4	Rezidentní forma.....	39
4.8.5	Pobytový program, canisterapeutické tábory.....	39
4.8.6	Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity.....	40
4.8.7	Kombinované aktivity.....	40
4.8.8	Krizová intervence.....	40
4.9	Metodika canisterapie.....	41
4.10	Fáze canisterapie.....	42
4.11	Činnosti, které můžeme využít při canisterapii.....	44
4.12	Zásady canisterapie.....	46
4.13	Canisterapeutický proces.....	47
4.13.1	Canisterapeutický pes.....	47
4.13.2	Majitel, psůvod, canisterapeut.....	49
4.13.3	Klient v canisterapii.....	50
4.13.4	Chovatel.....	50
4.13.5	Canisterapeutické zkoušky.....	51
4.14	Pozitiva canisterapie.....	51
4.15	Problémy při canisterapii, negativa.....	53
4.16	Financování canisterapie.....	54
5.	Informace o organizacích zabývajících se psy a canisterapií.....	55
<i>Praktická část</i>		
6.	Cíle praktické části.....	60
7.	Metodika.....	61
7.1	Použité metody.....	61
7.2	Metodický postup.....	61
7.2.1	Jednotlivé fáze výzkumu – harmonogram.....	62

7.2.1.1 Přípravná fáze.....	62
7.2.1.2 Realizační fáze.....	62
7.2.1.3 Vyhodnocovací fáze.....	63
7.3 Charakteristika zkoumaného souboru.....	65
8. Analýza sebraných dat.....	71
8.1 Analýza dotazníku u skupiny C.....	105
8.2 Poznámky dotazovaných.....	112
9. Canisterapie v praxi.....	113
9.1 Dobrovolnické centrum Fakultní nemocnice Motol.....	113
9.2 Komunitní centrum Motýlek.....	115
9.3 Základní škola Zahradka.....	117
9.4 Canisterapeutický tábor občanského sdružení Psi pro život.....	121
9.5 Mateřská škola Laudova.....	122
9.6 Canisterapeutické zkoušky občanského sdružení Helpes.....	124
ZÁVĚR.....	127
Seznam použitých zkratk.....	129
Seznam příloh.....	130
Seznam citací.....	131
Seznam použité literatury.....	138
Internetové zdroje.....	144
Přílohy.....	147

ÚVOD

Pes je přítel člověka. Většina lidí s tímto tvrzením určitě souhlasí. A i když se to možná na první pohled nezdá, pes se nám v mnohém podobá. Oba jsme lovci, kteří potřebují společnost. Oba prožíváme emoce a máme také podobné potřeby. Psi se stejně jako lidé dokázali přizpůsobit novým podmínkám (přechod z venkova do měst). A tak se není čemu divit, že se člověk a pes spřátelili a že pes patří k nejpoblíbenějším domácím zvířatům světa. Je to dáno hlavně povahou psa, který je věrný, přátelský, umí naslouchat, chrání nás i náš majetek a rád se s námi mazlí.

Pes má jednu úžasnou vlastnost, kterou jen tak někdo z lidí nemá, a proto ho lidé asi mají tak rádi. Pes vás totiž má rád takové, jací jste. Pes vám naslouchá a neodporuje. Můžete mu říci svá tajemství, která nikomu nevyzradí. A právě proto tolik lidí chová doma psy. Jsou to věrní kamarádi, kteří stojí vždy při vás a neublíží vám slovem ani skutkem. Naopak vás rozesmějí a zbaví negativních myšlenek.

Pes žije společně s námi již tisíce let a není to jen vztah, kdy se člověk stará o psa, ale kdy pes pomáhá člověku. V současné době dostává pes stále více funkcí jako společník a pomocník lidí, kteří mají různé zdravotní či sociální problémy. A právě o tom, jaký byl a je vztah psa a člověka, pojednává jedna z kapitol teoretické části této práce. Další kapitola se věnuje tomu, komu pes jako součást canisterapeutického týmu pomáhá a kde všude se dá využít. Dále popisuje, co musí splňovat canisterapeutický tým a jak probíhají canisterapeutické zkoušky. Velmi důležitým prvkem je psovod psa, který musí mít pro tuto práci určité předpoklady. Práce se zaměřuje nejen na pozitiva canisterapie, ale také uvádí, jaké problémy se mohou vyskytnout.

Velkým problémem současné canisterapie je nejednotná terminologie a neuznání canisterapie jako metody.

Praktická část diplomové práce je rozdělena na dvě oblasti. V první části se autorka zabývala výzkumem na speciálních školách v Praze, kam rozeslala dotazník, ve kterém zjišťovala, zda školy vůbec o canisterapii vědí, případně co o ní vědí. Ve školách, kde canisterapii provádí, se zabývala tím, jak u nich canisterapie probíhá, jak na ni reagovali a reagují děti, učitelé i rodiče, a zda se vyskytly nějaké problémy. Druhá část je zaměřena na popis canisterapie v praxi v různých zařízeních. Také se věnuje canisterapeutickým zkouškám.

Teoretická část

1. Zooterapie

Terminologie v této oblasti není u nás ani ve světě jednotná. Pro zooterapii se užívá také termín **animoterapie** či **animal terapie**. Správné pojmenování a definování užívaných pojmů je společně s popisem ověřených metod základem pro uznání zvířaty podporovaných terapií (nebo určité části této oblasti) za uznávanou metodu /20/.

Věra KALINOVÁ (2006, s. 12) definuje zooterapii (zvířaty podporovanou terapii) jako souhrnný termín pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem. V 80. letech 20. století se přestaly používat termíny „pet therapy“ (terapie domácími zvířaty) a „pet-facilitated (psycho)therapy“ ((psycho)terapie usnadněná domácími zvířaty), které navozovaly představu, že se mohou užívat k terapii jakákoli domácí zvířata. Termín pet-terapie je nepřesný a zavádějící, neboť mazlíčci sami o sobě neléčí /50/. Podle FRANČEOVÉ a HUTAŘOVÉ (2005, s. 8) je zooterapie samostatný vědní obor, který se zabývá formami terapeutického využití zvířat. NERANDŽIČ (2006, s. 15 – 16) uvádí termín animoterapie, kdy konstatuje, že v českém jazyce neexistuje zvláštní pojmenování této metody využití zvířete jako léčebného prostředku pro člověka. Anglosaská literatura používá označení „léčení prostřednictvím domácích miláčků“. Tímto miláčkem může být zvíře velké, např. kůň, nebo běžně se vyskytující zvířata- psi, kočky, rybičky, drobní hlodavci, ptáci, plazi, hmyz atd. Dokonce se jím může stát i rostlina pěstovaná doma v květináči /89/.

FRANČEOVÁ a HUTAŘOVÁ (2005, s. 8) uvádějí jako vhodná zvířata pro zooterapii hlavně psy, koně, kočky, králíky, morčata, ale i ptáky a rybičky. V současné době se u nás využívají hlavně psi a koně, zavádění jiných zvířat je podle těchto autorek zatím na počátku.

Zooterapie vznikla zhruba v polovině dvacátého století. Jejím zakladatelem je B. M. Levinson, který zdůrazňoval především to, že „zvířata sice nemohou vyléčit, ale působí jako sociální katalyzátor, který zahájí a podporuje sociální kontakty klienta“...

Řadu let je rozšířena v USA, Kanadě, Anglii, Německu a Belgii. U nás se rozvíjí od konce 80. let a začátkem 90. let 20. století /1/.

Roku 1990 vzniká mezinárodní asociace International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO), která sdružuje jednotlivé národní organizace, pracující v oblasti výzkumu i praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty, koordinuje jejich aktivity, usnadňuje výměnu nejnovějších poznatků a zkušeností. V současné době jsou v USA psi terapeuti využíváni v domovech důchodců, v léčebnách, ve školách, ve věznicích i dětských domovech (GALAJDOVÁ, 1999, s. 28).

Výzkumy v oblasti zooterapie probíhají po celém světě na vědeckých pracovištích, univerzitách. Dosvědčují to například příspěvky přednášené na pravidelných celosvětových konferencích IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organizations) /32/.

V zahraničí je zooterapie velmi rozšířena. V Německu (Tierpark Zittau) velmi úspěšně pracují i s lamami, které si klienti mohou vzít s sebou po areálu ZOO na procházku. V Thajsku využívají cvičené delfíny, kde zároveň spolupůsobí vodní prostředí. V USA zase využívají kombinaci ergoterapie a působení zvířat na chlapce s emočními a sociálně patologickými problémy chování na školní farmě s hovězím dobytkem /34/.

1.1 Žebříček domácích zvířat

Žebříček domácích zvířat od KALINOVÉ (2006) je sestaven podle toho, jaké podněty zvířata dětem přinášejí, co dobrého pro vývoj dítěte od nich můžeme očekávat a jaký vztah mezi zvířetem a člověkem může vzniknout.

1. Akvarijské rybičky – nemají žádný vztah k člověku (lidé jsou jim lhostejní), lze je pozorovat, jsou zajímavé nejen svým pohybem, ale i snadno viditelnými přirozenými funkcemi (příjem potravy, vyměšování, rozmnožování aj.).

2. Chladnokrevná zvířata (želvy, hadi, obojživelníci) – lidé jsou jim také lhostejní, lze je brát do rukou, dotýkat se jich, pozorovat je z větší blízkosti (ne pouze za sklem akvária), na dotyk však nejsou příliš příjemní, vykazují nízkou reakci na člověka.

- 3. Ptáci** – projevují určitý vztah k člověku, je s nimi zábava, velmi bohatě se hlasově projevují, lze je učit mluvit, mají bohaté životní projevy.
- 4. Drobní savci (morčata, křečci, králíci, myši)** – dovedou projevit zájem o lidi, mohou vítat své nejbližší ošetřovatele, je možné se s nimi mazlit, hladit je, nechat běhat po bytě a opět chytat apod.
- 5. Kočky** – vyžadují určitou pozornost, jsou za ni vděčné, do určité míry jsou věrné, zřetelně reagují na člověka, srozumitelně dávají najevo nelibost/blaho, jsou přítulné, velmi hravé (především koťata), mazlí se.
- 6. Pes** – vnímá člověka jako svého pána, je věrný, oddaný, člověku je přítelem a ochráncem, hraje si, mazlí se, nechá se vycvičit, velmi zřetelně dává najevo svůj vděk, radost aj.
- 7. Kůň** – kromě příjemných dotyků a vztahu k člověku, na něm může člověk sedět a pocity vnímat tělesně.

2. Vztah člověka a psa

Zahraniční prameny již několik desetiletí upozorňují na přínos vlastnictví psa jak pro duševní zdraví a lepší náladu, tak pro udržování tělesné kondice pravidelnými procházkami a péčí o psa, hovoří se i o zvýšení regeneračních sil, zkrácení doby rekonvalescence po nemoci a posílení imunity. Zdůrazňují také prvek vzájemné komunikace a společenského kontaktu jak se psem samotným, tak s ostatními lidmi /43/.

Z výsledků výzkumů Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity (ZSF JU) vyplývá, že pes usnadňuje navazování nových a prohlubování současných vztahů, podporuje komunikaci a rozvoj verbálních dovedností, zvyšuje sebevědomí, pomáhá překonávat smutek z odloučení blízké osoby, příznivě ovlivňuje emoční ladění, stimuluje, motivuje, aktivizuje, zklidňuje a podporuje relaxaci. Prostřednictvím vztahu člověka ke psu se usnadňuje budování pozitivních vztahů k lidem (např. odbourávání agresivity). Zjištěné pozitivní vlivy jsou vždy vázané na konkrétního jedince, jeho vlastnosti, dovednosti, potřeby /2/.

2.1 Historie vztahu člověk – pes

Poznatky z historie člověka a psa byly převážně použity z knihy Lenky Galajdové (1998, s. 13-23) a z knihy Zorana Nerandžiče (2006, s. 30-32).

Pes domácí, *Canis familiaris*, je nejstarší domestikované zvíře nejasného původu, odvozené od několika druhů šakalů a vlků. Vykopávky koster psů pocházejí z doby 10 000 až 15 000 let př. n. l. /3/. Časem se tedy vlk postupně vyvíjel a měnil křížením a šlechtěním v psa. Z četných vykopávek lze rozeznat pět různých typů psů: mastify, vlku podobné psy, chrty, ohaře a pastevecké psy. Z těchto typů vznikly výběrovým chovem a přirozenými mutacemi stovky dnes známých plemen. Během staletí mnohá vymizela, ale jen zhruba 400 jich zůstalo až do našich dob /4/.

Člověk se naučil psa využívat k různým činnostem – vznikala tak různorodá plemena, která měla svá určitá uplatnění – např. ovčácká, bojová, společenská, lovecká. Psi tedy lovili, chránili, hlídali, dělali společnost, bojovali, zaháněli a nadháněli

dobytěk... Ale i psi měli ze společného soužití výhody. Člověk se o ně staral, krmil a chránil je před silnějšími nepřáteli.

V dnešní době je jejich využití trochu rozdílné – pátrají po drogách, výbušninách, zločincích, běhají dostihy, hledají zavalené lidi v lavinách, pomáhají osobám se zrakovým, tělesným, psychickým či jiným postižením. Jsou využíváni i ve školách, stacionářích, dětských domovech, domovech seniorů, nemocnicích, ústavech sociální péče atd. Ale v podstatě dělají stále to samé – jsou našimi společníky a pomáhají nám, jak nejlépe umějí.

2.1.1 Pravěk

Dnes si můžeme jen domýšlet, jak došlo k ochočení vlka. Nejspíš se začal zdržovat v blízkosti obydlí pračlověka, protože zde bylo dost jídla. Ale člověk jej ze začátku nejspíše lovil a štěňata měl pro zábavu. Asi nejdříve na Středním východě člověk brzy rozpoznal, že toto zvíře se dá využít nejen jako potrava. Na území severního Izraele byly nalezeny kosterní pozůstatky člověka a psa ve společném hrobě. Svědčí o tom i řada nalezených maleb na hrobkách a obrazy a sošky v hrobkách.

V Egyptě si psů velmi vážili a stavěli je na kultovní úroveň bohů (např. egyptský bůh smrti Anúbis byl zobrazován s lidským tělem a černou psí hlavou). Ve městě Cynapolis, které bylo zasvěceno Anúbovi, byli psi chráněni a prokazovala se jim božská pocta spojená s mumifikací a rituálním pohřbíváním na speciálním psím pohřebišti, která byla ve všech egyptských městech.

Také Sumerové si psů velmi cenili. Zabývali se cíleně chovem pracovních a společenských psů.

I Asyřané a Babyloňané převzali úctu ke psům, což se objevilo i v Chammurabiho zákoníku, který trestal špatné zacházení se psy veřejným bičováním. Většina bohů měla svého psa či smečku psů. Také babylonští lékaři museli mít svého psa, který lízal rány nemocným, neboť jeho sliny byly léčivé.

Peršané měli svého boha dobra a světla Ahura Mazdah obklopeného psy, kterým přisuzovali umění rozlišit zlo a dobro. V posvátné knize Avestě jsou sepsány tresty za špatné zacházení se psy, a čím byl pes starší (a zkušenější), tím byl trest vyšší.

Hodně se setkáváme se psem jako průvodcem říší smrti a strážcem podsvětí. A to nejen v Evropě, ale také u jihoamerických Inků. Jestliže u Inků zemřel pán psa, byl zabit i jeho pes, který s ním byl pohřben. Pes tak chránil duši svého pána a doprovázel ji do ráje. Podobně to měli i Mayové.

Mnoho kmenů na Sumatře a Aljašce uctívá psy jako své předky.

Také Antičtí Řekové a Římané přidělovali psům významné role průvodců svých bohů. Tuto obdobu najdeme i v Indii. V Řecku doprovázel pes bohyni lovu Artemis, v Římě provázeli psi bohyni lovu Dianu, boha obchodu Merkura a boha války Marta. Strážcem podsvětí byl trojhlavý pes Kerber.

Psi se používali i k léčbě, hlavně u revmatismu, kdy se pes přikládá na nemocná místa. Ve svatyni boha lékařství Asclépie byli chováni posvátní psi, kteří podle Homéra dokázali olíznutím vrátit ztracený zrak.

Nejoblíbenějším psím mazlíček byl jak v Řecku tak v Římě maltézský pinč. Psi však také chránili města před nájezdy nepřátel a byli součástí římských armád.

U Germánů pes nebyl uctíván jako průvodce bohů, ale byl oblíben jako společník a přítel, se kterým byl jeho pán také pohřben.

2.1.2 Středověk

Ve středověku bylo postavení psa ovlivněno náboženstvím.

V raném středověku je pes běžnou součástí života jak u obyčejných lidí tak i u šlechty. První dokumentované použití zvířat jako doplňkové terapie se datuje do 9. století v Gheelu v Belgii, u zdravotně postižených /5/. Nerandžič (2006, s. 31) se zmiňuje o systematickém využívání psů v léčebných zařízeních ve Franské říši již v 8. století n. l.

Sílicí vliv katolické církve však mění pohled na psa. Pes byl prohlášen za tvora bez duše, který podle Bible dostává jen zbytky od stolu. Člověk tak mohl chovat psy jen jako užitkové tvory, jen bohatí měli výjimky. V době „honu na čarodějnice“ bylo vlastnictví psa používáno jako důvod k obvinění.

Ale i v křesťanství lze najít psa jako průvodce svatých v dobrém slova smyslu. Patřil sem např. svatý Hubert, svatý Suso a svatý Vendelín.

Jen některá náboženství považují dodnes psa za nečistého, např. islám.

2.1.3 Novověk

Oslabením vlivu církve a racionálním osvíceným myšlením Evropy došlo i ke změně pohledu na vlastnictví psů. Jejich chov a cílené šlechtění se stalo výrazem triumfu člověka nad přírodou. I tak ale přetrvávaly názory z dob minulých, kdy vlastnictví psa je považováno za luxus, na které nemají lidé dost financí, potřebné morální kvality a odvádí je to od jejich společenských povinností.

Ovšem v Japonsku za vlády pátého šoguna vyšel roku 1687 zákon prikazující všem poddaným, aby byli ke psům milí a laskaví, protože šogun se narodil ve znamení psa. Neuposlechnutí zákona bylo trestáno vězením, vyhnanstvím i smrtí. Navíc zavedl psí daň a z jejího výtěžku zřizoval útulky pro psy.

V 90. letech 18. stol. v Anglii v Yorkshiru při společnosti přátel kliniky duševně nemocných byla v programu péče o zvířata s cílem naučit pacienty zodpovědnosti péčí o tvory, kteří jsou na nich závislí. Také se využívalo záchranářských psů v klášteře sv. Bernarda ve Švýcarsku. Zasloužil se o to hlavně svatý Bernard Mentorský, který v Alpách založil na hoře svatého Bernarda útulek pro poutníky, kde mniši chovali bernardýny, kteří pomáhali zbloudilým poutníkům.

Roku 1859 poznamenala Florence Nightingalová, že malé domácí zvířátko je často výborným společníkem pro nemocného, zejména pro chronické dlouhodobé případy.

Roku 1867 zahájil činnost Betel v Německu a zvířata, zejména psi, kočky, ptáci a koně, se stala jeho samozřejmou součástí. Začali skromně jako domov pro lidi s epilepsií, dnes je to centrum pečující o lidi s nejrůznějším postižením.

2.2 Využití psa v současnosti

Současné využití psa je velmi rozmanité. Pes může sloužit jako společník či pomocník pro osoby různého věku a postižení. Nesmíme ovšem zapomenout na to, že pes potřebuje pracovat, potřebuje nějakou činnost, jinak může být narušen jeho charakter (např. při dlouhodobém pobytu v kotci bez možnosti průběžně vyvíjet nějakou činnost). Z tohoto důvodu člověk vymyslel různé psí sporty a jiné aktivity, které psům

smysluplně naplní život. Jednou z nových možností zaměstnání psa je jeho využití pro pomoc lidem s postižením /6/.

2.2.1 Psi a oblasti jejich využití ve zdravotně sociální oblasti

Jak se již autorka zmínila v 1. kapitole, terminologie v zooterapii je nejednotná, což se týká i samotného pojmenování psích pomocníků. V roce 2003 rozlišovala KALINOVÁ (s. 19 – 20) tyto psy (přehledný diagram následuje):

A. Psi servisní (service dogs):

- **Psi asistenční** - jsou speciálně cvičení psi, jejichž úkolem je pomáhat lidem s tělesným postižením. FRANČEOVÁ a HUTAŘOVÁ (2005, s. 10) ve své knize píše, že asistenční psi pomáhají v současnosti především tělesně postiženým. Procházejí speciálním výcvikem, kdy se naučí plnit za postiženého určité úkony, které on sám nemůže vůbec nebo jen velmi obtížně vykonávat (otvírání a zavírání dveří, pomoc při oblékání a obouvání apod.). Cvičí se především velká plemena, hlavně retrívři.

- **Psi vodící** - pes je neustálým společníkem člověka se zrakovým postižením, pomáhá člověku v orientaci v okolí, chrání jej před nebezpečnými překážkami aj. Výchova a výcvik vodících psů má u nás nejdelší tradici. Nejčastějšími plemeny cvičenými pro potřeby nevidomých jsou německý ovčák, labradorský nebo zlatý retrívr /7/. Výcvik vodících psů pro nevidomé je hrazen státem. Mají také mnohem širší práva přístupu do veřejných budov, dopravních prostředků apod.

- **Psi signální** - slouží především lidem se sluchovým postižením. Upozorňují je na důležité zvuky v jejich okolí (např. zvonek, budík, plačící dítě, požární alarm, osobu volající jména neslyšícího aj.). Signální psi mohou také sloužit lidem precitlivělým na určité chemikálie (např. parfémy, výpary barev, ředidla aj.) Tito psi jsou většinou plemena malá a třeba i kříženci /8/.

- **Psi předvídající epileptický záchvat** - někteří psi dokáží předem rozpoznat blížící se epileptický záchvat, jde o to psa naučit, jak svého pána včas a způsobem srozumitelným pro obě strany upozornit.

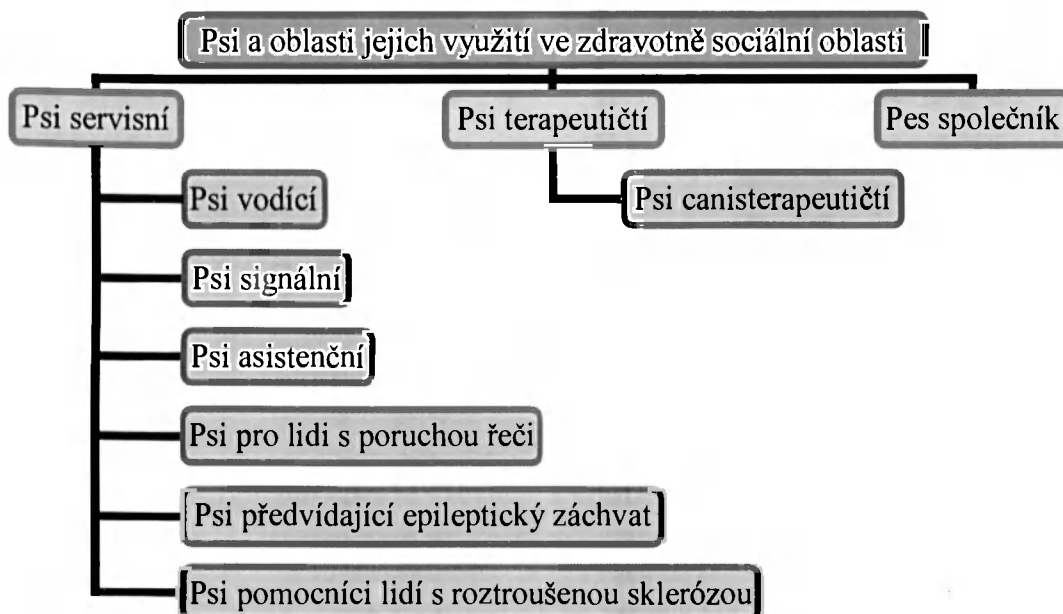
- **Psi pro lidi s poruchou řeči** - pes pomáhá překonat komunikační bariéru /9/.

- **Psi pomocníci lidí s roztroušenou sklerózou**

B. Psi terapeutičtí – sem patří psi zapojení jak do AAA, tak do AAT, v naší terminologii psi canisterapeutičtí.

C. Pes společník (companion dogs) – pes miláček.

Diagram č. 1 uvádí přehled oblastí využití psů ve zdravotně sociální oblasti podle Kalinové (2003):



V roce 2006 rozlišuje KALINOVÁ (s. 15) psy podle využití ve zdravotně sociální oblasti, na psy servisní, terapeutické a záchranářské. Mezi psy servisní řadí psy *asistenční* (pomocníci osob s tělesným postižením), *vodící* (pomocníci osob se zrakovým postižením – zejména osob se zbytky zraku a nevidomých) a *signální* (pomocníci osob se sluchovým postižením, osob precitlivělých na určité chemikálie, osob trpících epileptickými záchvaty aj.). Psi terapeutičtí jsou psi zapojení do canisterapeutického procesu. Zmiňuje se také o využití psů diagnostických, kteří podle čichu dokáží u člověka rozpoznat např. diabetes mellitus, intoxikaci, epileptický záchvat nebo onkologické onemocnění.

Společnost Pomocné tlapky, o. p. s. pojem „service dogs“ nepoužívá, jelikož doslovný překlad je „služební pes“, a tento termín se u nás již používá u vojenských a policejních psů. Pojem „*asistenční pes*“ je podle této společnosti buď souhrnný název pro psy pomáhající všem zdravotně postiženým nebo pro psy, jejichž úkolem je pomáhat tělesně postiženým (obvykle, ale ne výlučně, vozíčkářům) /10/.

Pomocné tlapky tedy dělí *asistenční psy* podle typu pomoci na:

Vodící pes pro nevidomé, také "slepecký pes" - pes je vycvičen k bezpečné navigaci v prostoru. Dokáže najít určené místo, převést nevidomého přes silnici apod.

Asistenční pes pro tělesně postiženého, také "pes pro vozíčkáře" - pes je vycvičen podle konkrétního typu tělesného postižení klienta. Hlavním smyslem výcviku je pomoci postiženému k větší samostatnosti, umožnit mu samostatný pohyb mimo domov apod.

Balanční pes - pes, který díky speciálnímu postroji a výcviku dokáže pomáhat osobě, která má obtíže s rovnováhou. Pes je vycvičen k "vybalancování" chůze, pomoci při nástupu do autobusu apod.

Šikovný společník - asistenční pes, jehož "páníčkem" není postižený, ale osoba pečující o postiženého. Šikovní společníci jsou umísťováni do domácností s velmi těžce postiženými klienty, kteří by sami nemohli dávat psům povely. Pes umí například otevřít dveře mamince, která nese postižené dítě v náručí. Velkou součástí práce šikovného společníka je domácí canisterapie.

Signální pes pro neslyšícího - pes je vycvičen k upozorňování neslyšícího na zvuky v jeho okolí - plačící dítě, budík, zvonek apod.

Signální pes pro "alergiky" - pes je vycvičen k identifikaci pachů, které způsobují postiženému záchvat astmatického typu. U některých osob jsou to např. výpary z čisticích prostředků apod.

Signální pes pro osoby se záchvatovými onemocněními - psi jsou vedeni k tomu, aby předem vycítili nadcházející epileptický nebo jiný záchvat a postiženého na něj upozornili. V případě záchvatu pes může také přivolat pomoc.

Vodící pes pro pacienta se ztrátami paměti - pes je vycvičen v orientaci v okolí bydliště natolik, aby dokázal postiženého bezpečně dovést domů, pokud se není sám schopen zorientovat.

Pes poskytující emocionální podporu - pes určený osobám trpícím psychologickými poruchami, kvůli kterým se lidé obávají sami vycházet z domova a zapojovat se do běžného života. Pes snižuje dezorientaci, přináší pocit bezpečí v neznámém prostoru apod. /10/.

Občanské sdružení **Helppes** – Centrum výcviku psů pro postižené, uvádí tyto psí pomocníky:

Vodící psi pro nevidomé

Asistenční psi pro vozíčkáře a tělesně postižené

Signální psi pro neslyšící

Asistenční signální psi pro osoby trpící záchvatovým onemocněním – epileptici, kardiaci apod.

Canisterapie – speciálně vycvičení psi pro mentálně postižené, autisty, děti i pro starší osoby žijící v sociálních zařízeních /11/

Tabulka č. 1 uvádí typy psů používané v canisterapii u osob se speciálními potřebami podle RAUCHOVÉ (2003) /12/:

Přehled typů psů požívané v canisterapii	Přehled vybraných skupin osob se speciálními potřebami
asistenční pes	• osoby s tělesným postižením
vodící pes	• osoby se zrakovým postižením
signální pes	• osoby s epilepsií
slyšící pes	• osoby se sluchovým postižením
pes terapeut	• osoby s mentálním postižením • osoby s autismem • osoby týrané nebo zneužívané • osoby s psychickými nemocemi aj.

2.3 Vztah dítěte ke zvířatům v jednotlivých vývojových obdobích

V jakém věku je dítě schopno se postarat o domácí zvíře a jak se tento vztah vytváří /13/:

Období novorozence a kojence (do 1 roku života dítěte). Období diferenciacce a separace vlastního „já“ organizované na nižší úrovni. V tomto období jde o základní zakotvení v mikroprostředí spojené s pocity známosti, bezpečí a jistoty. Zároveň však jde také o přiměřenou stimulaci a realizaci motorických a kognitivních aktivit. Ke konci tohoto období může dítě psa rozeznávat jako objekt, kterého není třeba se bát a který je příjemný na pohmat.

Období batolete (od 1 roku do 3 let života dítěte). Vzniká první symbolické chápání prostoru, první pojmy. Imprintingové období vnímání domova (vtištění), oblíbené hračky a zejména zvířete. Některé děti již dávají přednost psům a s živým psem si hrají.

Předškolní věk (3 – 6 let). Dítě je v tomto věku schopno korigovat své projektivní představy se skutečným zvířetem. Není zatím schopné se o zvíře postarat, pokud rodiče v tomto věku pořídí dítěti psa, měl by to být pes velmi klidného plemene.

Mladší školní věk (6 – 10 let). Pro toto období je typická určitá emancipace od rodiny. Je možno mluvit o veřejných a sociálních prostorech, ke kterým si dítě vytváří vztah. Právě kvůli sociální dimenzi začíná být pes mimořádně vhodným partnerem pro školní dítě, dodává mu sebejistotu a pocit bezpečí. Stále však nemůže být péče o psa ponechána jen na dítěti, i když se na ní podílí velkou měrou.

Starší školní věk (10 – 15 let). Sociální aktivity se mění na aktivity kulturní. Je zde výrazná potřeba uplatnit se za pomoci prostředí nebo proti němu. V tomto období dítě potřebuje rovnocenného partnera – může ho nalézt v psovi, zvláště pokud nemá sourozence.

Adolescence (15 až 18 – 20 let). Začíná se objevovat zralejší vztah k živým tvorům. Pokračuje prostorová extenze spojená s prostorovým soupeřením. Zvíře je chápáno v širších vazbách svého druhu, u psa se dospívající aktivně podílí na výcviku a je schopen o něj zodpovědně pečovat.

3. Pes a právní předpisy

Každý pes v České republice musí mít buď čip nebo čitelné tetování. Také musí být nahlášen na příslušném místním úřadu, kde dostane registrační značku. Za jednoho psa se musí platit poplatek až 1 500 Kč za kalendářní rok. Poplatek ze psů je v souladu s ustanovením § 14 **Zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích**, ve znění pozdějších předpisů. Poplatek ze psů se platí ze psů starších 3 měsíců. Od poplatků ze psů je osvobozen držitel psa, kterým je osoba nevidomá, bezmocná a osoba s těžkým zdravotním postižením, které byl přiznán III. stupeň mimořádných výhod podle zvláštního právního předpisu, osoba provádějící výcvik psů určených k doprovodu těchto osob, osoba provozující útulek zřízený obcí pro ztracené nebo opuštěné psy nebo osoba, které stanoví povinnost držení a používání psa zvláštní právní předpis /14/.

Například Praha zavedla a upravila poplatek ze psů vyhláškou č. 23/2003 Sb. hl. m. Prahy, o místním poplatku ze psů, ve znění pozdějších předpisů. Výše poplatku se stanovuje v závislosti na místě chovu psa a podle počtu psů. Za chov jednoho psa je sazba ve výši 1 500 Kč, za druhého a každého dalšího psa téhož držitele je sazba ve výši 2 250 Kč. V případě, že je pes chován v rodinném domě, je sazba ve výši 600 Kč, za druhého a každého dalšího psa téhož držitele je sazba ve výši 900 Kč. Je-li držitelem psa poživatel invalidního, starobního, vdovského nebo vdoveckého důchodu, který je jeho jediným zdrojem příjmu, anebo poživatel sirotčího důchodu, činí sazba poplatku 200 Kč ročně za jednoho psa a 300 Kč ročně za druhého a každého dalšího psa téhož držitele /15/.

Podle našeho práva je pes věc. Psa tedy může majitel prodat, darovat, zastavit, dát do útulku nebo rozhodnout o utracení. Zároveň však odpovídá za škodu, kterou pes způsobí. I když je ale pes věcí, je také živý tvor, a tak je do určité míry chráněn před některými formami jednání ze strany majitele, jak je uvedeno v **Zákoně č. 77/2004 Sb., na ochranu zvířat proti týrání**, např. je zakázáno zvířata týrat, bezdůvodně usmrcovat, ale i kupírovat uši /16/.

O vodícím psu se zmiňuje **vyhláška č. 182/1991 Sb.**, která umožňuje, aby zrakově postiženým občanům byly hrazeny náklady spojené s výcvikem a odevzdáním psa (§ 33). Úplně nebo prakticky nevidomému vlastníku vodícího psa může pověřený

obecní úřad poskytnout příspěvek na krmivo pro tohoto psa, a to ve výši 800 Kč měsíčně /17/. Mnohem horší je ale situace ostatních majitelů asistenčních psů, kteří nedostávají na výživu svého psiho asistenta nic. Přitom potřeby i invalidní důchody jsou u nevidomých i jinak handicapovaných srovnatelné /19/.

Výcvik asistenčního psa stojí 150 000 až 200 000 Kč. Pes je vybírán pro konkrétního zdravotně postiženého člověka, výcvik je přizpůsoben jeho individuálním potřebám a je nesmírně náročný. Pokud je takový pes předčasně usmrcen, ukraden nebo nějak poškozen, nemá klient na nového psa právo, dokud neuplyne příslušná doba pro „opotrebení pomůcky“ (5 let) /18/.

Příspěvek na úhradu výdajů spojených s výcvikem a odevzdáním vodícího psa úplně nebo prakticky nevidomým občanům lze poskytnout až do výše obvyklých nákladů, tj. v současné době až do výše 210 000 Kč. Na výcvik ostatních asistenčních psů přispívá Ministerstvo práce a sociálních věcí formou dotací. Tato dotace je určena pouze na přípravu a péči o klienta, zatímco veškeré náklady, spojené se speciálním výcvikem psa - jeho nákup, výchova, výcvik, výživa, zdravotní péče, veterinární vyšetření a zákroky - z této dotace hradit nelze /19/.

Ve vyhlášce č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu je ustanovení zakazující vyloučení vodícího psa z přepravy i odmítnutí jeho přepravy. Přeprava vodícího psa je bezplatná /16/.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 347/2002 Sb., o hygienických požadavcích na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin, v § 10 odstavci 5 povoluje vstup vodícího psa, který doprovází nevidomou osobu, a asistenčního psa, který doprovází osobu s těžkým zdravotním postižením do prodejního prostoru. Přítomnost jiných zvířat se zakazuje.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, upravuje vstup zvířat do provozovny, prodejny a výroby potravin. Vstup vodícího psa doprovázející nevidomou osobu a psa speciálně vycvičeného pro doprovod osoby s těžkým zdravotním postižením do konzumační části provozovny je povolen. Vstup ostatních zvířat do konzumační místnosti provozovny, která poskytuje služby v rámci hostinské živnosti, je možný jen se souhlasem provozovatele /17/.

§ 51 této vyhlášky upravuje vstup zvířat do provozoven holičství, kadeřnictví, pedikúry, manikúry, kosmetických, masérských, regeneračních nebo rekondičních služeb, při výrobě kosmetických prostředků, v provozovnách při provozování živnosti, při níž je porušována integrita kůže, a při provozování živnosti, při které se používají k péči o tělo speciální přístroje (například solária, myostimulátory). Do těchto prostor psi nesmějí s výjimkou vodícího psa nevidomé osoby a psa speciálně vycvičeného pro doprovod osoby s těžkým zdravotním postižením.

Jelikož canisterapie ani canisterapeutický pes v našem právním řádu nejsou nikde ukotveny, neupravují je ani žádné zákony a vyhlášky. LACINOVÁ ve Sborníku příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích z roku 2005 (s. 7) uvádí, že Canisterapeutická společnost dostala příslib z Ministerstva zdravotnictví, že canisterapie by měla být uznána jako podpůrná rehabilitační metoda.

4. Canisterapie

Canisterapií (CT) v širším slova smyslu podle Vrbové, jak uvádí MÜLLER (2005, s. 288), rozumíme chování psa v domácnostech běžné populace, kde se pes stává tzv. členem rodiny a zároveň terapeuticky působí. Je prostředníkem různých vzájemných interakcí a katalyzátorem stresu. Canisterapií v užším pojetí rozumíme využití psa v podpůrné alternativní terapii. Pes napomáhá v navození vzájemného kontaktu mezi klientem a terapeutem, k celkovému rozvoji, aktivizaci a stimulaci klienta. Pes je pro klienta velký motivační činitel a dokáže přispět i k tlumení nežádoucích a negativistických projevů klienta.

Autorem tohoto termínu se v roce 1993 stala Jiřina Lacinová, která se stala společně se sdružením Filia průkopníkem a osvětovým pracovníkem v tomto oboru /21/.

Termín canisterapie se skládá ze dvou slov: canis (latinsky pes) a terapie (léčba, řeckého původu). Spojení obou slov řeckého původu „kynoterapie“ nebylo zvoleno z obavy možného obecně zavádějícího významu termínu /22/.

Canisterapie je dnes již uznávaný obor, ale stále není řádně právně i metodologicky ustanoven. Dle našeho právního řádu se u canisterapie nejedná o žádný typ léčby, proto také není zdravotní pojišťovnou hrazena. Rysem české canisterapie je i nedostatek publikací. Zatím také neexistuje jednotné stanovisko v otázce, zda se jedná o metodu jako takovou, nebo jenom o pomocnou metodu /18/.

Pojmu canisterapie se využívá pro formy Animal Assisted Activities (AAA), Animal Assisted Therapy (AAT) i jiné nezařazené formy, z čehož někdy vznikají problémy a v odborných kruzích se uvažuje o zavedení nového termínu, který však dosud nikdo vzhledem ke složitosti problematiky nedefinoval /23/.

4.1 Definice canisterapie

Jak již bylo uvedeno v 1. kapitole, terminologie v zooterapii, a tedy i v canisterapii, je nejednotná. Máme mnoho různých definic, co to vlastně canisterapie je. Zde je několik z nich:

- FRNČOVÁ (2003, s. 8 - 9) uvádí, že canisterapie je součást zooterapie, kdy je pes součástí terapeutického procesu. Je to tedy pomocná terapie, kdy je za přítomnosti psa a jeho pozitivního působení zlepšován zdravotní stav klienta. Zdravotním stavem je tak myšleno jak zdraví tělesné tak i duševní. Vždy je však nutné přihlížet k jednotlivým pacientům individuálně podle druhu a závažnosti onemocnění, věku a ochoty spolupracovat.
- Název canisterapie se vžil jako označení způsobu terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen přesně podle definice WHO (Světové zdravotnické organizace) jako stav psychické, fyzické a sociální pohody.....klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních, přičemž působení na fyzické zdraví je druhotné a zahrnuje spíše složku motivace k rehabilitaci a povzbuzení imunity prostřednictvím psychiky /24/. Tato definice je velmi často používaná na internetových stránkách různých lidí a společností zabývajících se canisterapií (např. Canisterapie. Pirueta. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://hipoterapie.crespo.cz/canis.asp?idmenu=3>>).
- Canisterapie je jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá vztahu mezi člověkem a psem /22/.
- Jde o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně–integračních, působení na fyzické zdraví je u ní druhotné. Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít /25/.
- Canisterapii chápeme jako využití psů v interaktivním léčebném procesu lidí /26/.
- Canisterapií se rozumí léčebný kontakt psa a člověka /27/.
- Canisterapie je podpůrná, speciální metoda, spadající svou povahou do oblasti alternativních terapií (zooterapií). Využívá pozitivního působení psa na fyzickou, psychickou a sociální stránku jedince. Při praktikování canisterapie se vychází z poznatků z oblasti etologie a fyziologie psa /28/.
- Canisterapie je metoda, při které se využívá kontaktu se psem, má vliv na psychomotorický vývoj jedinců zdravých i se speciálními potřebami všech věkových kategorií /29/.

- Canisterapie je vlastně pomocná terapie, kde se využívá pozitivního působení psa ke zlepšení zdravotního stavu klienta /30/.

4.2 Historie canisterapie ve světě

Canisterapie se vyvinula na podkladě zkušeností prověřených staletími /31/.

V 19. a 20. století se začali lidé zabývat tím, jak pes vypadá. Vytvářela se různá plemena a vznikaly plemenné knihy psů. Člověka ovšem zajímali také jeho využitelné vlastnosti. A to především, jak by mohl pes pomoci člověku v různých situacích a prostředích. Tak se psi dostali i k pomoci v rehabilitaci lidí. Po první světové válce byli ve Francii a dalších evropských zemích používáni psi pro rehabilitaci válečných zraněných. V Německu se rozmáhal výcvik psů pro vojáky, kteří přišli v bojích o zrak.

Roku 1919 v nemocnici sv. Elizabethy ve Washingtonu používali psy jako rozptýlení pro pacienty a jejich terapeutické návštěvy tu běží dodnes. V USA se inspirovali zkušenostmi z Evropy a po druhé světové válce využili psy k rehabilitaci svých válečných letců. Ve 40. letech ve spolupráci s Červeným křížem udržovali psi dobrou mysl rekonvalescentů – válečných letců v New Yorku. V roce 1942 byli prokazatelně použiti psi při rehabilitaci válečných veteránů.

Roku 1966 v Norsku založil nevidomý Erling Stordahl Beitostolen – rehabilitační centrum pro zdravotně postižené, kde součástí programu byli i psi a koně.

V 70. letech americký dětský psycholog Boris M. Levinson objevil, že pes je ideálním spoluterapeutem emocionálně narušených dětí. V roce 1982 stanovil poprvé zásady a metodiku léčebného využívání psů. Sam a Elizabeth Corsonovi, odborníci v psychologii a neurofyzilogii, z Ohia navazují na jeho práci a dosahují značných úspěchů v canisterapii. V 80. letech se se vzrůstající profesionalitou terapeutů začíná rozlišovat mezi činností za účasti zvířat a terapií pomocí zvířat (AAA/AAT).

Zprísňuje se výběr zvířat, metodika jejich výcviku, zavádí se zkoušky a školení terapeutů. Metoda začíná být objektivně hodnocena, vedou se záznamy – canisterapeutické deníky a nacházejí se další možnosti uplatnění. Vznikají sdružení a společnosti, začíná výměna informací a zkušeností pomocí specializovaných časopisů, vzájemných setkání a později se pravidelně po třech letech začínají konat mezinárodní konference (první roku 1977 v Londýně, osmá v pořadí v září 1998 v Praze, jedenáctá

v říjnu 2007 v Tokiu). Bohaté zkušenosti s canisterapií ze zahraničí má například spolek Mensch und Tier z Německa, který spolupracuje i s Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích a občanským sdružením Hafík v Třeboni /33/.

4.3 Historie canisterapie v České republice

Canisterapie v ČR nemá dlouhou historii. Začala se využívat jen ojediněle na začátku 90. let minulého století, např. v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně nebo při léčbě psychiatrických pacientů koncem 80. let a začátkem 90. let v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze /31/.

K největšímu rozvoji však došlo v průběhu 90. let, především od roku 1993, kdy byl poprvé použit pojem canisterapie, který zavedla PhDr. Jiřina Lacinová pro zooterapii prováděnou se psy, kterou se začala jako první v ČR zabývat. Pojmy užívané v té době ve světě díky chybějícím kontaktům se zahraničím neznala /22/. Termín původně pro „domácí použití“ se rozšířil nejen v ČR, ale ujal se i v zahraničí (např. v Německu) /22/. Zároveň také vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy (interakce skupiny saňových psů s velkou skupinou dětí) a představila ji na ženevské konferenci v roce 1995 /21/. Vznikala občanská zájmová sdružení. Prvním pokusem o vytvoření celostátní organizace bylo založení dnes již neexistující Canisterapeutické společnosti v roce 1997 /18/.

V roce 1998 zavedla Canisterapeutická společnost tzv. návštěvní program, který se šířil dále. V roce 1999 se začala uplatňovat metoda „polohování“, která byla používána na Speciální škole Blansko /35/.

21. 11. 2003 vznikla Canisterapeutická asociace (CTA), která sdružuje organizace zabývající se canisterapií. V roce 2004 se podařilo přesvědčit hygienickou a veterinární službu v Praze, aby povolila vstup všech terapeutických psů a zvířat do zdravotnických zařízení /18/.

Canisterapie postupně získává v ČR své specifické a uznávané místo v komplexní péči o klienta, což potvrzují někteří autoři tím, že ji v odborných publikacích prezentují jako součást rehabilitace. Jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 17 - 18), Jankovský řadí canisterapii mezi konkrétní metody a postupy léčebné rehabilitace, Novosad jako jednu z doplňkových, alternativních nebo kombinovaných terapeutických

metod ucelené podpory, Valenta a Müller uvádí canisterapii v nástinu metodického systému edukace osob s těžším mentálním postižením jako jednu z metod pedagogicko-rehabilitační intervence.

4.4 Současná canisterapie v České republice

V České republice probíhá v současné době velmi důležité období. Především dochází k navázání spolupráce mezi jednotlivými členskými organizacemi Canisterapeutické asociace (CTA), jenž je zastřešující organizací, díky každoročním odborným konferencím zaměřeným na problematiku zooterapie i ke hlubší spolupráci mezinárodní, dále pak k tvorbě pravidel a metodik, bez kterých není možné zajistit odbornost a kvalitu v praktickém provádění canisterapie, dochází také k publikaci odborných prací, článků a jednotlivé praktické metody canisterapie jsou dokumentovány vědeckým výzkumem /36/.

Canisterapie u nás dnes je ve srovnání s ostatními zeměmi na shodné úrovni, především v konečném výsledku pracovního nasazení asistenčních a vodících psů, a i když má krátkou historii, jsou české odborné společnosti začleněny do mezinárodních organizací a podílejí se na mezinárodních vědeckých výzkumech v této oblasti.

První ucelené a přísné standardy pro léčebné využití psů v České republice byly vytvořeny ve sdružení Pomocné tlapy ve spolupráci se SVOPAP s. r. o. se sídlem v Praze (NERANDŽIČ, 2006, s. 26). Tyto standardy vycházejí z mnohaletých zkušeností americké společnosti Delta Society a jsou doplněny o specificky psí a specificky české disciplíny, jelikož zkušební řád Delta Society je koncipován pro jakékoliv zvíře vhodné pro zooterapii. Tento doplněný zkušební řád byl také schválen Úřadem kontroly ochrany zvířat (ÚKOZ).

V současné době přednášky o canisterapii probíhají v pregraduální výuce v kurzech o zooterapii na Jihočeské univerzitě na Fakultě zdravotně sociální pod vedením děkana prof. MUDr. Miloše Velemínského, CSc. Také je zde otevřen e-learningový kurz canisterapie, který připravily Mgr. Věra Kalinová a PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D. Uvažuje se o přednáškách na Fakultě veterinárního lékařství v Brně. Na České zemědělské univerzitě v Praze - Suchbátka budou v zimním semestru 2007/2008 probíhat přednášky o canisterapii jako součást pilotní výuky

„Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti“ ve schváleném projektu určeném pro rozvoj bakalářského programu Zootechnika (e-mail od Mariky Papežové ze SVOPAP ze dne 25. 4. 2007).

O využití zvířat v léčebném a pedagogickém procesu se přednáší i na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V Brně se také již nejméně 12 let přednáší o canisterapii v rámci kurzů o hipoterapii, které pořádá Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví. /37/.

Problémem je velmi široké pojetí a užívání termínu canisterapie. Canisterapií je totiž nazývána i interakce mezi klienty a psy, která nesplňuje základní pravidla terapie. Tyto nedostatky pak ztěžují uznání canisterapie jako léčebné metody. Je tedy na místě užívání oddělených termínů, a to pro aktivity asistované psy a vlastní terapii asistovanou psy /38/. Také nedostatek kvalitních výzkumů podle vědeckých pravidel je další příčinou neuznání canisterapie za podpůrnou léčebnou metodu /39/.

V současnosti je třeba u nás vytvořit jednotná kritéria pro výběr terapeutů vhodných pro canisterapii a pro zkoušky odpovídajících psů /37/.

Není vyřešena ani legislativní stránka vstupu psa do zdravotnického, školského zařízení či do zařízení sociální péče. Vše je ponecháno na vedení zařízení /39/.

4.5 Canisterapie s cílovou (terapeutickou) skupinou

4.5.1 Přehled cílových skupin canisterapie

Canisterapii můžeme použít v mnoha prostředích, u různých lidí rozličného věku. Americký psycholog Levinson doporučuje canisterapii zejména pro klienty se smyslovými poruchami nebo poruchami chování a prožívání, které mají kořeny v nedostatku emocionálního pocitu bezpečí v raném vývoji /41/.

4.5.1.1 Věkové skupiny vhodné pro canisterapii

- batolata
- předškolní děti
- děti mladšího školního věku

- děti staršího školního věku
- dospívající
- dospělí
- senioři /42/

4.5.1.2 Prostředí, ve kterých se využívá canisterapie

Paní FREEMAN-MOLOVÁ uvedla na Mezinárodním semináři o zooterapiích v Brně v roce 2005 tento seznam prostředí, kde se využívá canisterapie (tento seznam určitě není konečný) /42/:

- Školky
- Školy
- Ústavy sociální péče
- Nemocnice
- Léčebny
- Hospicy
- Ordinace lékařů
- Ekofarmy / statky
- Ústavy nápravné výchovy
- Kojenecké ústavy
- Domovy dětí
- Domovy důchodců
- Azylové domy
- Domov klienta
- Klub / spolek
- Soukromá pečovatelská zařízení

4.5.1.3 Osoby využívající canisterapii

Canisterapie má široké uplatnění a je jedno, zda se jedná o dítě, dospělého či seniora. Canisterapie je vhodná zejména u:

- *mentálně postižených osob* (pes motivuje k rozvíjení rozumových schopností a sociálních dovedností)
- *osob s autismem* (pes se stává prostředníkem mezi světem autistů a světem reálným, boří komunikační bariéry)
- *emocionálně poškozených a citově deprivovaných osob* (psi se stávají kamarády, důvěrníky, hry se psy navozují pocity radosti, jistoty,...)
- *smyslově postižených osob* (psi vodící pro zrakově postižené a psi signální pro sluchově postižené plní roli jak pomocníků tak společníků, kteří „drží nad vodou“)
- *některých psychiatrických diagnóz* (pes navozuje uvolněnou a radostnou atmosféru, stává se důvěrníkem, polohováním dochází ke zklidnění)
- *osob, kde pes působí jako motivační prvek k logopedickému cvičení a k rehabilitaci* (polohování)
- *osob apatických* pes pobízí k aktivitě, odbourává egocentrismus
- *dlouhodobě a chronicky nemocných osob* (pes je příjemnou změnou v nemocničním prostředí, „vytrhuje“ ze stereotypu)
- *starších a nemocných osob* (pes „naslouchá a nekritizuje“, je stálým společníkem) /44/

4.5.2 Oblasti působení canisterapie

Canisterapeutické sdružení Jižní Morava uvádí tyto oblasti působení canisterapie:

1. Socioterapie = léčba společenstvím

- problémové chování a vazby
- prevence agresivity a šikany

Příklady: Dětská mozková obrna (DMO), drogově závislí, psychotici, klienti

dlouhodobě ležících, poruchy chování, autismus – částečně, Downův syndrom – jen

částečně, hyperaktivita, starší lidé v Domovech důchodců, hluchota + slepota + poruchy řeči – jen částečně

2. Psychoterapie = léčba psychologickými prostředky

- uplatňuje se všude tam, kde jsou klinické obtíže způsobeny duševním stavem

Příklady: týrané a (citově) zanedbávané děti, epilepsie, hyperaktivita, DMO, poúrazové stavy, demence, Alzheimerova choroba, roztroušená skleróza, lehká mozková dysfunkce (LMD)

3. Fyzioterapie:

a) léčba fyzikálními metodami

- prohříváním (v tomto případě animálním teplem)
- u některých nemocí nervového a pohybového aparátu

b) léčba pohybem

- při potřebě iritovat pohyb, zvýšit pohyb, zvýšit koordinaci a tělesnou kondici

Příklady: epilepsie, DMO, úrazy, amputace, LMD, Downův syndrom, Alzheimerova choroba, demence, roztroušená skleróza

4. Speciální pedagogika

- speciální vývojové poruchy
- mentální retardace

Příklady: logopedie – všeobecně, zrakově postižení, hluchoněmí, LMD, DMO, cévní mozkové příhody s poruchou řeči /45/

4.6 Cíle canisterapie

Cíle canisterapie popisuje kolektiv autorů ve své publikaci „Povídání o canisterapii“, kterou vydalo Sdružení pro pomoc zdravotně postiženým „PIAFA“ ve Vyškově. Jedná se o rozvoj citových, rozumových a pohybových schopností klienta /88/.

Třemi základními cíli canisterapie jsou:

- Citový rozvoj (např. rozvoj sociálního citění, snížení projevů agrese, hlazení psa a mazlení s ním – uspokojování potřeby tělesného kontaktu, rozvoj pečovatelského a ochranného postoje apod.)
- Rozumový a sociální rozvoj (např. zlepšení schopnosti koncentrace, zvýšení verbálních interakcí mezi členy skupiny i při individuálním kontaktu, zvyšování sebeúcty a sebedůvěry, smysluplné trávení volného času, redukce úzkosti a osamělosti, rozšiřování slovní zásoby, zlepšení paměti a orientace v prostoru, trénování dílčích činností jako barvy, čísla, tvary, zlepšení interakce s druhými apod.)

- Pohybový (fyzický) rozvoj (např. zlepšení jemné a hrubé motoriky, sebeobsluhy, obratnosti, rovnováhy, uvolnění spazmů apod.)

4.7 Způsoby aplikace canisterapie (animoterapie) – metody canisterapie

4.7.1 Polohování

Touto stále více oblíbenou metodou se prakticky začala jako jedna z prvních zabývat Marika Zouharová /46/. Polohování, jak uvedla ZOUHAROVÁ na Mezinárodním semináři o zooterapiích v roce 2003, jakožto jedna z metod canisterapie, je podpůrnou terapií založenou na přímém fyzickém kontaktu dítěte (jedince) a psa (psů) /47/. Lze ho také označit za jednu z technik používaných v canisterapii /46/.

Polohování se účastní fyzioterapeut (metodické vedení, určování poloh), psovod (věnuje se psovi, psům), pedagog a rodič (věnuje se dítěti) /48/.

Polohování je nejčastěji praktikováno u klientů s dětskou mozkovou obrnou, kombinovaným postižením, roztroušenou sklerózou, Parkinsonovou chorobou, klientů se sníženým periferním prokrvením, mentálním postižením /48/.

Polohování je prováděno:

- v klidné, vyvětrané, ale příjemně teplé místnosti,
- na zemi na měkké podložce,
- při tlumeném osvětlení,
- většinou při podbarvení relaxační hudbou /47/.

Pro dopolohování jsou využívány různé polohovací pomůcky: válec, podkova, polštářky /47/. Pro správný průběh je důležité, aby byl klient již předem se psím terapeutem seznámen a mezi klientem a psem byla již navozena důvěra, proto je vhodné tuto terapii začínat v přítomnosti rodičů či blízkého pedagoga /46/.

Jedna polohovací jednotka trvá cca 15 – 30 minut. Po přivítání se psy jsou dítěti vyzuty boty, případně je i dobré svléci (buď do spodního prádla či jen do pleny), aby mohlo maximálně vnímat srst psů a přejímat teplo. Poté je dobré ponechat dítěti prostor pro spontánní reakce a nenásilně mu nabízet vhodné situace pro polohování /47/. Vždy

je vhodné jednotlivé polohy a celkovou manipulaci s klientem konzultovat s rehabilitačními pracovníky nebo fyzioterapeutem /46/. Odhalené části těla je dobré zakrývat pro zachování tepelného komfortu /47/.

Osvědčené možnosti poloh podle ZOUHAROVÉ /47/:

- dítě v leže na zádech, hlava podložena polštářem (tak aby byla v ose s tělem), pes pod nohama v místě kolen – v podkolenních jamkách dochází k největšímu předávání energie
- dítě v leže na zádech, hlava podložena polštářem, psi po stranách, horní končetiny buď podél těla nebo kolem krku psa, nohy dopolohovány polohovacím hadem
- dítě na boku (lépe, když si stranu zvolí samo – individuální preference), nohy pokrčeny, hlava podložena polštářem, psi z čelní a zádové strany (pokud jsou psi 3, možno ze zádové strany 2 psy: záda, podkolenní jamky), mezi kolena polohovací had (či možno i horní pokrčenou nohu dát na psa a polohu stabilizovat polohovacím hadem)
- v kleče, obličej a vrchní část trupu položena na psovi, horní končetiny volně přes psa

Polohování je možno doplňovat stimulací orofaciální či jiné části těla hlazením. Též je možné vést ruku dítěte po srsti psa (hlazení), či ji přidržet na teplých místech nebo na místech, kde lze dobře vnímat tep či dech psa (Sborník příspěvků, 2003, s. 12). Velmi vhodná je následná fyzioterapie, kde je využito uvolněných spazmů /48/.

Odborníci z oblasti canisterapie na základě zkušeností z vlastní praxe podotýkají, že polohování je pro psa velmi vyčerpávající a pes by měl tímto způsobem týdně pracovat nanejvýš se třemi klienty /46/. Podle autorky záleží na konkrétním psovi. Majitel by ho měl znát natolik dobře, aby dokázal odhadnout, kdy je pes již unaven.

Během polohování dochází:

- k navození líbivých pocitů
- ke zklidnění (zejména u hyperaktivních jedinců)
- k zahřátí – prohřátí (zejména končetin)
- k uvolnění spazmů

- k oživení mimiky
- ke zvýšení citlivosti
- ke zkvalitnění a prohloubení očního kontaktu
- k prohloubení dýchání (synchronizace se psem) a tím i k lepšímu prokrvení, což má sekundární vliv na uvolnění spazmů
- dítě též snáze přijme jinou polohu, kterou jinak běžně odmítá
- u inkontinentních dětí k silnému pomočení či i pokálení (vlivem intenzivního uvolnění) /47/

Jitka MOKŘEJŠOVÁ (Canisterapeutické sdružení Jižní Morava) uvedla na Mezinárodním semináři o zooterapiích v Brně roku 2003, že klienti, kteří musí být krmeni sondou, začnou po polohování slinit a mohou tak přijmout potravu standardním způsobem /49/. Také uvedla, že při polohování procvičují i logopedii.

4.7.2 Způsoby využití vztahu mezi zvířetem a člověkem (metody canisterapie)

Americká organizace Delta Society rozlišuje, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 12), dvě oblasti využití vztahu mezi zvířetem a člověkem:

- **Animal Assisted Activities (AAA)** – činnosti za účasti zvířat
- **Animal Assisted Therapy (AAT)** – terapie pomocí zvířat.

V průběhu vývoje byly vedle AAA a AAT definovány jinými subjekty další oblasti, např.:

- **Animal Assisted Education (AAE)** – výuka s přispěním zvířat
- **Animal Assisted Crisis Response (AACR)** – krizová intervence za asistence zvířete.

S těmito dvěma termíny ovšem někteří lidé nesouhlasí, jelikož si myslí, že jsou již zahrnuty v předchozích termínech.

4.7.2.1 Charakteristika Animal Assisted Activities (AAA)

Animal Assisted Activities (AAA) jsou aktivity za asistence zvířat, které poskytují příležitost pro motivační, výchovný, odpočinkový a/nebo terapeutický prospěch zaměřený na zvýšení kvality života klienta. Cílem AAA je potěšit klienty, nabídnout jim novou zkušenost, přinést radost, zlepšit kvalitu jejich života apod.

Výsledky lze vyjádřit pouze v pojmech radosti, spokojenosti a štěstí /50/. Tyto aktivity, jak uvádí GALAJDOVÁ (1999, s. 28) jsou vedeny speciálně vyškoleným profesionálním odborníkem nebo dobrovolníkem za účasti speciálně vybraných zvířat. Dokumentace bývá ve srovnání s AAT minimální, také zapojení personálu je menší.

AAA může mít formu *pasivní*, kdy nejjednodušší formou je umístění akvária nebo klece s ptáčky do společenské místnosti ústavu nebo čekárny u lékaře /51/, nebo formu *interaktivní*, kdy mezi klientem a zvířetem dochází k vzájemné interakci.

Interaktivní typy AAA programů mohou být *rezidentního* (zvíře je v instituci přítomno stále, pečují o něj klienti nebo personál) nebo *návštěvního* typu /52/. Více v kapitole 4.8 Formy a aktivity canisterapie.

4.7.2.2 Charakteristika Animal Assisted Therapy (AAT)

Animal Assisted Therapy (AAT) v překladu znamená terapie za asistence zvířat. Jde o cíleně řízenou intervenci, při níž je zvíře, které splňuje specifické požadavky, nedílnou součástí léčebného procesu /50/.

Programy AAT mohou provádět pouze odborně vzdělaní terapeuté pracující ve své profesi (lékař, fyzioterapeut, speciální pedagog, psycholog, logoped, sociální pracovník apod.). Tito specialisté musí mít i kvalitní znalosti o zvířatech, s nimiž pracují (o způsobech jejich chování, fyziologii a psychologii) /53/.

AAT je zaměřena na podporu zlepšení v oblasti tělesných, sociálních, emocionálních a kognitivních funkcí /50/. Výsledky AAT jsou objektivně pozorovatelné a měřitelné /54/.

4.7.2.3 Charakteristika Animal Assisted Education (AAE)

U nás tento termín není dosud moc znám a využíván. Používá se především v německy mluvících zemích.

Animal Assisted Education (AAE) v překladu znamená vzdělávání za účasti psů. Kontakt člověka a psa podle Freeman-Molové, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 13 – 14), je zaměřený na rozšíření a/nebo zlepšení výchovy, vzdělávání a/nebo sociálních dovedností klienta. Přítomnost a/nebo spolupráce pedagogického personálu je zde

vyžadována. Nejčastějšími klienty jsou osoby se specifickými poruchami učení. U žáků a studentů běžných škol se může uplatnit při probírání specifických témat – vztahů lidí a zvířat, psí pomoci osobám s postižením apod. Psi mohou být také zapojováni do výuky jako motivační prvek nebo „učební pomůcka“ v různých předmětech (počty, jazyk apod.). V Rakousku takovou disciplínu nazývají tiergestützte Pädagogik (zvířaty podporovaná pedagogika) /22, 50/.

4.7.2.4 Charakteristika Animal Assisted Crisis Response (AACR)

Animal Assisted Crisis Response (AACR) je metoda zmírňující následky prožité krize u zasažené osoby, a to prostřednictvím působení speciálně cvičeného a vedeného psa. Canisterapeutický tým je součástí integrovaného záchranného systému ČR. Cílem je zmírnění dopadu krize na psychiku cílové skupiny, jako podpora je k dispozici také členům integrovaného záchranného systému. Canisterapeutický tým napomáhá stabilizovat stav klidu, je prostředníkem při navázání kontaktu s klientem, pomocí běžných praktik v canisterapii přenesení dílu pozornosti na nestresové prožitky, zaměřuje se zejména na nejzranitelnější ze skupiny – děti, seniory. Tato metoda byla podle TVRDÉ využita např. v ČR při povodních, v USA při teroristických útocích 11. září 2001 aj. /22/.

Metodiku canisterapie pro krizovou intervenci vypracovalo občanské sdružení ELVA-HELP, kterou představilo v červenci 2004 na Letním soustředění záchranářů /54/.

4.8 Formy a aktivity canisterapie

U canisterapie se podle Lacinové, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 27), nejedná o jeden druh terapie, ale o škálu různých možností. Již pouhé rozlišení na AAA a AAT nebo skupinové a individuální canisterapie udává velké rozdíly jak v metodách provádění canisterapie, tak i v přínosech pro klienta. Canisterapii můžeme využít při mnoha terapeutických, podpůrných, výukových i prožitkových aktivitách, při navazování kontaktu s klientem nebo jako motivační prvek apod. /55/.

4.8.1 Skupinová canisterapie

Skupinová forma má tu výhodu, že uspokojí více klientů najednou. Bývá preferována spíše u klientů mobilních. Stěžejní částí této terapie bývá zpravidla tzv. část aktivní (viz kapitola 4.10. Fáze canisterapie) /56/. Vzájemnou interakci klientů se psy většinou řídí jedna osoba. Je důležité zvolit vhodný poměr klientů a psů a pamatovat při programu na všechny klienty a jejich zapojení do činnosti a kontaktu se psem. Nutným předpokladem, pokud je více psů, je nutnost, aby se psi mezi sebou znali. Nevýhodou je omezená možnost specifikace individuálních cílů a jejich naplňování vzhledem k časté různorodosti skupiny. Velmi důležitá je také koordinace jednotlivých aktivit (proložení přímých aktivit se psy s aktivitami využívajícími pouze psí téma) tak, aby měli psi zajištěn dostatek odpočinku /57/.

4.8.2 Individuální canisterapie

Individuální canisterapie zahrnuje setkání jednoho klienta s jedním popř. s více canisterapeutickými týmy. Výhodou je přizpůsobení programu a cílené působení podle individuálních potřeb klienta, možnost intenzivnějšího kontaktu se psem a snížení okolních rušivých vlivů. Nevýhodná je časová náročnost při potřebě uspokojit více klientů a možná závist při uspokojení jen některých klientů /57/.

Tato forma bývá preferována více u imobilních klientů a zpravidla stěžejní částí této terapie je tzv. relaxační část /56/ (viz kapitola 4.10 Fáze canisterapie).

4.8.3 Návštěvní program

Návštěvní programy jsou, jak uvádí FREEMAN-MOLOVÁ, pravidelné návštěvy canisterapeutického týmu v zařízení nebo v domácnosti klienta, který si přeje provozovat canisterapeutickou činnost /58/.

Společný kontakt probíhá v pravidelných intervalech, obvykle jednou týdně nebo jednou za dva týdny. Je dobré, pokud do jednoho zařízení dochází více canisterapeutických týmů, které se mohou v případě nemoci psa nebo psovoda zastupovat, a není tak narušený kontinuální kontakt klientů se psem /59/.

4.8.4 Rezidentní forma

Pro tuto formu canisterapie, kdy pes má stálý pobyt v zařízení klienta, není pes příliš vhodným zvířetem. Hlavním důvodem je potřeba psa náležet jednomu pánovi /60/. Podle Michálkové, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 34), je naopak tato forma nasazení vhodná pro kočky, drobné hlodavce (morčata, křečky) apod.

Z hlediska pohody psů je nutné, aby se o psy starala a jejich výcvik zajišťovala jedna osoba, kterou pouze v době její nepřítomnosti zastupují jiní pracovníci. Pes musí mít zajištěn dostatečný prostor pro odpočinek v místě, kde není nikým rušen, klid při příjmu potravy, spánku aj. /61/.

Jako vhodné propojení návštěvního programu a rezidentní formy canisterapie se jeví možnost, kdy majitel psa je zároveň zaměstnancem zařízení a svého psa s sebou pravidelně vodí do zaměstnání /61/.

4.8.5 Pobytový program, canisterapeutické tábory

Jde o jednorázový nebo pravidelný pobyt klientů v prostředí, kde se provozuje canisterapie, nebo pobyt přímo může být na canisterapii zaměřen. Jedná se především o tábory, pobyty na ekofarmách nebo v jiných sídlech společností nabízející canisterapeutické služby /46/.

Hlavní myšlenkou pobytové canisterapie je možnost intenzivního kontaktu dítěte se psem ve spojení s odloučením od běžného sociálního prostředí dítěte a ve spojení s pobytem v přírodě /62/.

Canisterapeutické tábory pro děti s postižením v ČR pořádá například Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity ve spolupráci s výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík. Podmínkou realizace táborů je správný poměr dětí a terapeutických týmů. Velký důraz je kladen na správný výběr otestovaných psů, kteří se již znají a mají vyjasněné své hierarchické postavení. Cílem těchto táborů je především kladný vliv na změnu zdravotně sociálního stavu dítěte. Zlepšení integračních tendencí ve skupině dětí, zlepšení komunikace v sociální skupině atd. /46/.

Sdružení Filia pořádala pobytové aktivity se zaměřením na kontakt se smečkou saňových psů, využívalo motivace psího spřežení /62/.

4.8.6 Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity

Jde o jednorázové nebo krátkodobé aktivity pro širokou veřejnost nebo naopak pro uzavřený okruh klientů. Canisterapeutický tým se může podílet na veřejných prezentacích, setkáních, seminářích nebo přednáškách. Škála těchto aktivit je velice široká a mají nejrozumnější funkce, ale metody a podmínky pro jejich provozování se ve skutečnosti neliší od pravidelných canisterapeutických aktivit /46/.

Programy probíhají nejčastěji na školách a v ústavních zařízeních u klientů všech věkových skupin, ale nejčastěji dětí. Cílem u dětí běžné populace je povzbuzení pozitivního vztahu dítěte ke psům a učení se psům rozumět a správně s nimi zacházet /59, 62/.

Význam jednorázového setkání se psem má pro klienta význam především ve zpestření stereotypního dne, možnosti kontaktu se psem, seznámení klienta (zejména dítěte) s chováním psa, pohlazení psa, společenských hrách aj. /59, 62/.

4.8.7 Kombinované aktivity

Tyto aktivity je možné využít pro zpestření náplně nebo pro zvýšení účinku canisterapie. Canisterapii je možné kombinovat s dalšími formami zooterapie, jako je (hipoterapie, hiporehabilitace, felinoterapie), ale také s aromaterapií, arteterapií nebo muzikoterapií. Při kombinování náročnějších aktivit zůstává canisterapeut zodpovědný za psa, přičemž spolupracuje s dalšími osobami, které mají odpovídající odborné vzdělání a zkušenosti s ostatními formami terapie /46/.

4.8.8 Krizová intervence

Jedná se o aktivitu, kdy canisterapeutický tým působí bezprostředně nebo téměř bezprostředně po zásahu krize, mnohdy přímo v lokalitě krize. Canisterapeutický tým

má povinnost spolupracovat s integrovaným záchranným systémem ČR (IZS). Cílem je zmírnění dopadu krize na psychiku jedince či skupiny /46/ (viz kapitola 4.7.2.4).

4.9 Metodika canisterapie

PhDr. Jiřina Lacinová vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy (interakce skupiny saňových psů s velkou skupinou dětí), kterou představila na ženevské konferenci v roce 1995.

Hojně používanou je metodika vytvořená sdružením Piafa, které ji vytvořilo pro své specifické účely, ale i tak je často používaná ostatními organizacemi, které ji převzaly. V současné době je ale již zastaralá, a tak sdružení vytváří metodiku zcela novou.

Nejlépe jsou na tom asi canisterapeuté při polohování, kteří mají metodiku od paní Zouharové, která se polohování věnuje a tuto metodiku vymyslela.

Vytvořením metodiky canisterapie se také začala zabývat Canisterapeutická asociace, neboť její absence brzdí společenské akceptování metody i možnost aplikace canisterapie. Na Mezinárodním semináři o zooterapiích v Brně v roce 2004 tato metodika v rámci workshopu také vznikla. Metodika pak měla být registrována jak u MZ ČR, tak i u MPSV ČR a MŠMT ČR. Canisterapeutické asociaci se podařilo na konci roku 2005 získat vyjádření Ministerstva zdravotnictví ČR v tom smyslu, že chápe canisterapii jako formu podpůrné rehabilitace, nikoli jako samostatnou léčebnou metodu /38/.

Metodika je členěna takto /33/:

A. Procedurální postupy služeb poskytovaných formou aktivit se psem /AP/

1. Poslání a cíle aktivit se psem
2. Ochrana práv klientů/uživatelů služeb AP
3. Jednání se zájemcem o službu
4. Dohoda o poskytování služby
5. Plánování a průběh poskytování služeb

B. Personální zajištění provozu služeb AP

6. Personální zajištění služeb AP
7. Pracovní podmínky a řízení poskytování služeb

8. Profesní rozvoj pracovníků a pracovních týmů

9. Podmínky pro použití psa v AP

C. Provozní standardy kvality sociálně-zdravotních služeb

10. Místní a časová dostupnost služby

11. Informovanost o službě

12. Jištění kvality služeb

4.10 Fáze canisterapie

Fáze canisterapie a všechny její složky jsou propojené a vzájemně se prolínají. Podle vybrané terapeutické skupiny a stanoveného cíle si volíme metodu canisterapie a upravujeme její fáze /63/.

Základními fázemi canisterapie, jak je uvádí ROLEČKOVÁ (2002, s. 31 – 32), jsou:

- **Seznámení** – seznámení se psem, s jeho tělem, péčí atd. V této fázi probíhá také stanovení základních pravidel a povinností při canisterapii.
- **Zvykání** – zvykání si na přítomnost psa. Tato fáze je asi nejvíce pohyblivá a přizpůsobivá ke skupině nebo jednotlivci, se kterým se canisterapie provádí. Například autistické děti potřebují více času na uvědomění si a přijetí přítomnosti psa v jejich blízkosti než děti hyperaktivní. U starých lidí bude tato fáze probíhat zase jinak a v jiné době.
- **Dotyk** – dotýkání se psa, hlazení, česání, krmení pamlsky. Pokud klient dosáhne této fáze, lze již mluvit o částečném úspěchu. Pro již zmiňované autistické děti, je dotyk velký problém, ale problémem je i jakýkoli citový projev. Dotyk je projevem důvěry jak ze strany klienta, tak ze strany psa.
- **Komunikace – cílená hra**. Tato fáze pojednává o komunikaci mezi psem a klientem, ale v některých případech cílem této fáze je přenést komunikaci ze zvířete na osobu. Je však logické, že dítě začne nejprve věřit zvířeti, u kterého si je jisté, že nikomu nic neprozradí. A to například u autistických dětí, ale i u dětí s tzv. syndromem CAN, tedy u týraných a zneužívaných dětí, u kterých je komunikace také problémová. Právě u těchto dětí se často používá cílené hry, a

to nejenom při canisterapii, ale i při „výslechových metodách“ policie přizpůsobené dětem.

- **Umocnění vjemů** – je konečná fáze. Umocnění vjemů znamená opravdu si z canisterapie něco „odnést“, i kdyby to měl být pouze radostný zážitek a příjemně strávený čas. V této fázi je důležité klienta připravit na blížící se konec. Tato fáze bývá často problematická, protože obvykle klienti přijímají canisterapii pozitivně a konec je nečekaným negativem /63/.

Marcela Zourková používá, jak uvádí ROLEČKOVÁ (2002, s. 32), tři základní fáze canisterapie, které zpětně hodnotí na vytvořeném formuláři „Průběh terapie“. Jsou to:

- *Fáze explorační* – zjištění problémů a vytyčení cílů
- *Fáze konsolidační* – působení terapie v rámci vytyčených cílů
- *Fáze ukončovací* - zhodnocení

Vždy se snaží dosáhnout všech zmíněných fází během terapie, jejichž zpětné zhodnocení je malou kazuistikou.

Samotnou terapii dělí podle časového rozvržení:

- *Krátká terapie* – šest až deset setkání.
- *Dlouhodobá terapie* – čtyřicet až padesát setkání (déle než jeden rok) /64/.

Vrbová, jak uvádí MÜLLER (2005, s.292 – 294), uvádí tyto části canisterapie:

• **Úvodní část**

V této části dochází k seznámení a vzájemnému přivítání.

• **Relaxační část**

Tato část je částí prožitkovou, kde nám jde o silný emocionální prožitek klienta. Bývá zpravidla stěžejní pro imobilní klienty, kteří mohou být na psa nebo vedle psa polohováni. Snažíme se o navození libých pocitů, o předávání energie, relaxaci a u spastických klientů o uvolnění elasticity.

• **Aktivní část**

Zde již vyžadujeme od klienta určitý díl aktivity dle individuálních možností a schopností. Bývá zpravidla zařazena do všech canisterapeutických lekcí. Činnosti jsou zaměřeny na rozvoj motoriky, orientace, komunikace a jiných dovedností.

• Závěrečná část

V této části dochází k uklidnění, zhodnocení canisterapie, pochválení klientů a odměnění psa. Klienti jsou tak motivováni k další canisterapeutické jednotce.

4.11 Činnosti, které můžeme využít při canisterapii

O tom, jaké činnosti při canisterapii použijeme, rozhodne stanovený cíl, kterého chceme dosáhnout (např. chceme-li klienta před následnou rehabilitací uvolnit, provádíme polohování; chceme-li zlepšit jemnou motoriku, procvičujeme ji např. odepínám a připínám vodítka apod.).

Činnosti vhodné při canisterapii (autorka vypsala činnosti získané osobní zkušeností, dále od Vrbové, jak je uvádí MÜLLER (2005, s. 293 – 294), a také od KALINOVÉ, které autorka získala ze Sborníku ze dvou celostátních seminářů Děti potřebují zvířata a Zvíře a senior, které se konaly v Mladé Boleslavi roku 2004:

- aportování předmětů
- nácvik různých úchopů (kulovitý, špetkovitý, pinzetový a jiné)
- sundávání a nasazování obojku, náhubku
- připínání a odepínání vodítka
- česání a kartáčování psa
- dávání pamlsků z dlaně, špetky prstů i z uzavřené dlaně
- brání pamlsků z různých uzavíratelných nádob (šroubovací, zasouvací, zaklápěcí víčka apod.) – otevírání a zavírání nádob
- vedení psa na vodítku (můžeme připnout dvě vodítka – jedno vodítko vede slabé dítě, druhé silné, které musí slabšímu pomáhat při práci se psem)
- dávání povelů – sedni, lehni, vstaň apod.
- podlézání a přelézání psa
- obměny chůze a běhu za psem i vedle psa
- přetahování se psem
- překážková dráha venku i v tělocvičně odpovídající možnostem dětí (dítě ji překoná samo, pak i se psem, nebo je pes na konci dráhy, kde mu dítě dá odměnu – jsou možné různé kombinace)

- orientace v tělesném schématu při poznávání částí těla - dítě leží pod stojícím psem a dotýká se podle pokynů různých částí těla psa
- hlazení psa – po směru i proti srsti, mnutí srsti mezi prsty
- granulování – granule jsou umísťovány po těle klienta a pes je hledá
- pojmenování (co pes dělá, co žere a pije, jeho potřeby a jiné)
- pravolevá orientace při cvičení se psem dle povelu psovoda
- gestikulace na psa
- stimulace k řeči pomocí různých her spolu se psem a vyprávění o zážitcích se psem
- agility
- slalomy
- tunely – psi jsou vysíláni do tunelu z dětských nohou nebo „mostů“ z dětí
- svezení dětí na vozíku taženém psy
- rozeznávání jednotlivých psů po hmatu
- odměna – děti jsou motivovány k odměňování psa pochvalou i pamlsky, učí se odbourávat strach při podávání pamlsku
- odlévání psích stop ze sádry
- canisshow – děti soutěží v různých disciplínách, které se týkají psa – zpívání o psu, přednes básně o psech apod.
- a mnoho dalších (viz přílohy)

Mnoho canisterapeutů – začátečníků si stěžuje, že nemá odkud čerpat nápady, co s klienty při canisterapii dělat, proto autorka uvádí další zdroje, kde je velké množství canisterapeutických aktivit. Především jsou to aktivity uvedené v práci KALINOVÉ (2006, s. 116 – 124), kde jsou velmi podrobně rozepsány jednotlivé oblasti, které chceme rozvíjet, a jak toho dosáhneme pomocí psa (autorka z důvodu velkého rozsahu tyto činnosti nevypsala). Další možnost je využití her, které uvádí canisterapeutický svaz Cantes na svých internetových stránkách (<http://www.canites.info/> - HRY SE ZAČLENĚNÍM PSA). Tyto hry jsou uvedeny v přílohách. Na internetu je také možné si přečíst Canisterapeutickou kuchařku aneb metody canisterapie, kterou vypracovala ZOUHAROVÁ

(<http://www.mssoukenicka.cz/matetskaskola.htm?canisterapie.htm~mainFrame> – [cit. 2007-09-02]).

Další činnosti autorka uvádí v praktické části této práce, které jsou vypsány u některých zařízení, které autorka navštívila (Psi pro život, Helpes).

4.11 Zásady canisterapie

Zpracováno podle Vrbové, jak uvádí MÜLLER (2005, s. 294).

K docílení co největší úspěšnosti a účinnosti canisterapie je nutné dodržovat tyto zásady a doporučení:

- Nikdy nikoho do něčeho nenutíme. Respektujeme klienta i psa.
- Pro canisterapii volíme stabilní místnost, která je odhlučněná a není průchozí.
- Vzhledem k různorodým aktivitám je vhodné mít v části místnosti lehce udržovatelný koberec a také část místnosti s kluzkou podlahou.
- Při relaxační části je vhodné používat vždy stejnou relaxační hudbu, která při častějším používání rychleji evokuje uvolnění.
- Z místnosti i její blízkosti eliminujeme veškeré rušivé vlivy.
- Je vhodné pořizovat videozáznamy a fotodokumentaci pro následné hodnocení a zaznamenání jemných nuancí. K tomu si pozveme třetí osobu, aby si psovod i terapeut mohli plnit své úkoly.
- Pokud dává povel psu klient nebo terapeut, tak jen přes povel psovoda. To platí i v případě krmení psa klienty.
- U mladších klientů žádáme písemný souhlas rodičů a pediatra.
- Po ukončení terapie, kdy její účinek nějakou dobu ještě působí, je vhodné toho využít při další práci. Např. po canisterapii může následovat logopedie, výtvarná či hudební výchova, po polohování rehabilitace apod.
- U imobilních klientů dbáme na správné polohování s atributy rehabilitace a také na správné zvedání a přenášení klientů, jelikož nesprávnou manipulací bychom mohli okamžitě vyrušit pozitivní účinek terapie.
- Canisterapie by měla probíhat vždy se stejnou skupinou klientů zařazených pro dané období (např. školní rok).
- Důležité je dodržování hygienických zásad.

4.13 Canisterapeutický proces

Cílem canisterapeutického procesu je dosažení co možná nejvyššího pozitivního účinku ze vzájemného kontaktu u klienta /20/. Výchovný prospěch ze soužití se zvířaty můžeme očekávat jen tehdy, když to přináší potěšení oběma stranám, tj. lidem i zvířatům /65/.

Za účastníky canisterapeutického procesu považujeme *chovatele psa, majitele psa (psovoda), canisterapeutického psa* jako co-terapeuta, *specialisty v pomáhajících profesích, klienta, zdravotně sociální instituci, rodinu* nebo *jiné sociální prostředí klienta*. Nepřímými účastníky jsou *organizace*, která sdružuje canisterapeutické týmy, a *veterinární lékař* /20/. Canisterapeutický tým tvoří psovod a pes. Pes, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 17), je podle Nerandžiče využíván jako co-terapeut, je tedy prostředníkem a člověk terapeutem.

Důležitým účastníkem je také *supervizor*, který dohlíží na kvalitu prováděné terapie, sleduje výběr a zařazení klienta do terapie, poskytuje metodickou pomoc. Je určen zařízením, kam canisterapeutický tým dochází. Supervizor musí mít znalosti v canisterapii i v oboru podle zařízení, kde canisterapie probíhá. Za účasti pracovníků zařízení provádí hodnocení canisterapie /66/. V současné době není u nás supervize moc rozšířena.

4.13.1 Canisterapeutický pes

V současnosti je na světě přes čtyři sta různých plemen psa domácího /67/. V canisterapii není rozhodující rasa psa, ale především jeho charakter a výchova /68/. Při výběru tedy hodnotíme povahu konkrétního jedince bez agresivity a přílišné bázlivosti a nehledíme na rasu, průkaz původu, pohlaví, stáří, velikost či barvu psa. Na to, jaký pes bude, mají vliv podle Tiché, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 20), nejen genetické předpoklady a období rané socializace, ale také prostředí, ve kterém žije, osobnost majitele, výchova a zkušenosti (kladné i záporné zážitky s lidmi i psy). Je tedy jedno, zda to bude kříženec, rotvajler či retrívr. Někteří lidé nedoporučují mít psa z útulku. I když je pes při canisterapeutických zkouškách dostatečně prozkoušen,

nemusí se zrovna projevit nějaká jeho skrytá agrese. Proto je důležité, aby majitel svého psa dostatečně dlouho a dobře znal, aby ho nepřekvapil nečekanou reakcí.

Podle canisterapeutického svazu Cantes má na canisterapeutické výkony vliv také ustájení psů /66/. Ustájení psi v kotcích hůře snáší vyšší teploty v místnostech po delší dobu a naopak psi z bytů hůře snáší vyšší mrazy, sníh a vůbec špatné počasí. Proto by si majitelé měli před pořízením psa rozmyslet, k jakým aktivitám budou psa využívat, a kde tedy bude většinu času přebývat. GALAJDOVÁ (1999, s. 134) považuje za nezbytně nutné, aby pes žil s pánem v domácnosti, a ne v kotci na zahradě, a znal tak dobře bytové prostředí. NEDVĚDOVÁ (2006, s. 9) uvádí, že pes trvale umístěný ve venkovním kotci by neměl být pro canisterapii využíván až již z důvodů hygienických, tak pro nemožnost trvalého blízkého kontaktu s člověkem, který je pro kvalitní terapeutické využití naprosto nezbytný.

Ještě než si psa pořídíme, měli bychom se rozhodnout, do jakého zařízení s ním budeme chodit. Jestliže budeme navštěvovat staré lidi, pořídíme si raději psa menšího, kterého můžeme lidem položit na klín či do postele. Větší pes je zase spíše vhodný pro děti, které k němu mají nejen větší respekt, ale takový pes i více „vydrží“, jestliže mu dítě šlápne na tlapku.

Velmi důležité je, aby canisterapeutické aktivity přinášely psu radost /69/. Pes nesmí být přetěžován ani stresován /65/. Pokud by byl pes přetěžován, může u něj dojít k tzv. vyhoření. GALAJDOVÁ (1999, s. 135) ve své knize píše, že pes by neměl pracovat častěji jak dvakrát týdně jednu hodinu. NERANDŽIČ (2006, s. 53) uvádí, že canisterapeutický pes se může na léčebném procesu podílet denně maximálně dvě až tři hodiny, terapeutická jednotka by neměla přesáhnout třicet minut.

Autorka je toho názoru, že každý správný canisterapeut by měl na svém psu poznat, kdy je již unaven, a podle toho přizpůsobit jednotlivá sezení. Jestliže by nebyl psovod soudný, měla by toto zjistit supervize, která by měla canisterapeutovi doporučit změnu rozsahu canisterapeutické jednotky a jejich počtu za týden.

Podle canisterapeutického svazu Cantes (Brožura Cantes) je ideální, pokud je pes pro canisterapii vychováván již od štěněte. Důraz klade na povahu psa, proto je dobré znát rodiče štěněte a jejich povahu. TVRDÁ na Mezinárodním semináři o zooterapiích uvedla, že by se vzhledem ke klientům s logopedickým handicapem, kdy je doporučováno komunikovat se zvýrazněnou intonací, zřetelně a preferují se více než

jednoslabičná slova, zadávala štěňatům vybraným pro výchovu a výcvik ke canisterapii dvojslabičně zněla jména /40/.

Vhodný věk psa je minimálně 15 měsíců, horní věkovou hranici omezuje pouze zdravotní stav psa /70/. Samozřejmostí je základní poslušnost. Důležité je, aby pes byl naprosto zdravý, odčervěný, měl všechny očkování a chodil na pravidelné veterinární prohlídky. Pokud je majitelem psa jiná osoba než psovod (např. právnická osoba), je nutný k praktikování canisterapie souhlas majitele /71/.

NEDVĚDOVÁ (2006, s. 8 – 9) uvádí, co musí splňovat canisterapeutický pes využívaný ve zdravotnickém zařízení. Měl by být očkovan, odčerven, fena mimo dobu říje, v dobré fyzické i psychické kondici, čistý a úspěšně testovaný.

Při výběru psa musíme brát v potaz jak přání a osobnost klienta, tak vlastnosti a povahu psa. U skupinové terapie je proto vhodné sestavit skupinu různých psů, aby si klient mohl sám vybrat /65/. Povaha psa a zdravotní stav jsou testovány při canisterapeutických zkouškách.

4.13.2 Majitel, psovod, canisterapeut

V současné době není v ČR jednotná terminologie, a tak osoba pracující se psem je nazývána psovod, canisterapeut, canisinstruktor apod. Tuto nejednotnost by měla vyřešit Canisterapeutická asociace (CTA) v rámci svých vnitřních norem. V současné době je vytvořen návrh na dva stupně odbornosti: canisasistent (nižší) a canisterapeut (vyšší) /71/ (více informací v kapitole 5. organizace ESAAT).

Psovod musí být proškolen o tom, za jakých podmínek smí a nesmí canisterapii praktikovat, jaké potřeby a pomůcky má s sebou do nasazení nosit, a musí znát svá práva a povinnosti dané uzavřenou smlouvou o praktikování canisterapie /71, 69/.

Podle Mojžíšové, jak uvádí KALINOVÁ (2006, s. 19), má psovod rozhodný vliv na výchovu, výcvik a roli psa jako sociálního katalyzátoru v canisterapeutické procesu. Společně s genetickými předpoklady psa tak má největší podíl na vhodnosti psa pro canisterapii. Je proto nezbytné, aby byl seznámen s principy, cíly a náplní canisterapie včetně její metodiky /71/.

V postoji terapeuta ke klientovi jsou nejpodstatnější empatie, akceptace a kongruence terapeuta (soulad mezi terapeutovým chováním a prožíváním) /72/.

Akceptace představuje schopnost terapeuta přijímat a respektovat klienta takového jaký je, bez hodnocení a podmínek /72/.

Samostatně může psovod pracovat od 18 let, s přípravou ale může začít již dříve. Mladistvý se také může canisterapie účastnit jako pomocník pod dohledem dospělého /70/.

Je nezbytné, aby nebyli vychováváni pro canisterapii pouze psi, ale rovněž je důležité vzdělání psovodů /73/. NEDVĚDOVÁ (2006, s. 12) uvádí, že k tomu, aby mohl canisterapeut vykonávat svou činnost nejen svědomitě, ale i na patřičné odborné úrovni, která zaručí pracovní úspěchy, měl by v ideálním případě mít solidní teoretické znalosti a také vědět, jak své teoretické poznatky uplatňovat v praxi.

Různé organizace nabízejí školení a kurzy pro canisterapeuty, např. vzdělávací centrum SVOPAP nabízí kurzy Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti a Možnosti využití psa ve speciálním školství (http://www.svopap.cz/kurz_00_cz.html) [cit. 2007-09-13]. Občanské sdružení Psi pro život pořádá jednou ročně (v létě) canisterapeutický tábor. Další organizace, jako např. Helpes, Pomocné tlapky, nabízejí kurzy konané v průběhu roku.

4.13.3 Klient v canisterapii

Pes je výbornou součástí pro zlepšení nejrůznějšího typu postižení, jako je např. tělesné postižení, mentální postižení, smyslové postižení, dětská mozková obrna, hyperkinetickým syndrom, autismus, epilepsie. Důležité postavení má canisterapie i v logopedii, geriatrii a psychologii /75/ (více v kapitole 4.5).

4.13.4 Chovatel

Chovatel se profesionálně zabývá chovem daného plemene či plemen psů, je obeznámen s jejich etiologií a specifickými vlastnostmi jedinců svého chovu. Po získaných informacích o canisterapii se může vyjádřit o vhodnosti účasti daného psa pro účely canisterapie. Již svým přístupem ke štěněti může přispět ke správné výchově psa pro canisterapii /73/.

4.13.5 Canisterapeutické zkoušky

Termín otestovaný pes by neměl být chápán tak, že kteréhokoli otestovaného psa je možno kýmkoli využít pro canisterapii. A to z toho důvodu, že obdrženy certifikát se nevztahuje na psa jako takového, ale na tým tvořený psovodem a psem /74/.

Cílem canisterapeutické zkoušky je tedy zjistit, zda jsou pes i psovod vhodní k vykonávání canisterapie. Po úspěšném absolvování zkoušek vydávají organizace certifikát o splnění těchto zkoušek.

Canisterapeutické zkoušky pořádá již mnoho organizací (Helppes, Psi pro život, Pomocné tlapy, CANTES aj.). Dá se říci, že náplň jednotlivých testů a nároky v nich na psa kladené jsou vesměs velmi podobné /74/ (V přílohách jsou pro porovnání uvedeny zkušební řady tří různých organizací). Rozdílné jsou většinou v délce platnosti certifikátu vydaného po splnění canisterapeutických zkoušek. Některé organizace jej vydávají na rok, dva, tři, ale například sdružení Helppes jej vydává časově neomezený s podmínkou, že canisterapeutický tým se soustavně věnuje canisterapii. Také doporučuje opakování zkoušek v případě, že se stala nějaká nenadálá skutečnost (napadení psa jiným psem, autonehoda apod.). Zkušební řád pro testování psů je schválen Ústřední komisí pro ochranu zvířat (ÚKOZ).

4.14 Pozitiva canisterapie

Pozitiv canisterapie je nespočet, pes je totiž úžasný výchovný prostředek a výborný společník, který nám zlepší kvalitu života. Zde je výpis pozitiv, který určitě není konečný:

- rozvoj jemné a hrubé motoriky, zlepšení obratnosti a rovnováhy
- zlepšení abstraktního vnímání, orientace v prostoru
- uvolnění spazmů
- větší samostatnost, sebeobsluha
- podněcování k verbální i neverbální komunikaci, rozšiřování slovní zásoby
- zvyšuje motivaci podílet se na vlastním léčení
- zlepšování vztahů klient-ošetřovatel-rodíč
- navázání tělesného kontaktu se zvířetem, s lidmi

- rozvoj sociálního citění, empatie
- snížení agresivity
- zvýšení koncentrace a pozornosti
- zábava, smysluplné trávení času
- mentální stimulace, zlepšení krátkodobé i dlouhodobé paměti
- kompenzace pocitu neschopnosti ovlivnit vlastní život, zvýšení sebevědomí
- klient se přestává zabývat jen sám sebou (egocentrismus)
- zmizení či snížení strachu ze psa
- snižování potřeby léků a jiných pomůcek
- snižování krevního tlaku

EISERTOVÁ (2004, s. 18 – 19) uvádí tyto zisky z přítomnosti psa podle Horáčkové:

• **Psychologické zisky**

a) empatie – v této souvislosti studie uvádějí, že v rodinách, kde zvíře je právoplatným členem rodiny, jsou děti více empatické, než v rodinách, kde zvíře chybí. Schopnost empatie vytvořená v dětství může později generalizovat i na empatii s člověkem

b) vytržení ze zahloubání do sebe – jednotlivci, kteří mají nízké sebevědomí, depresi nebo jsou z jiného důvodu zvýšeně zaměřeni na svůj vnitřní svět, mohou být přítomností zvířete „vytrženi“ z tohoto stavu

c) výchova a vztah - jde především o uspokojení potřeby dítěte pečovat o někoho a možnost otevření komunikace mezi terapeutem a klientem prostřednictvím přítomnosti zvířete

d) akceptace a odpočinek – zvířata nabízejí akceptaci bez „škatulkování“, zvířecí akceptace je neodsuzující

• **Sociální zisky**

- **společenský zisk** – uvádí se, že přítomnost zvířete může podpořit zájem o interakci jak mezi klienty, tak mezi klientem a jeho rodinou, ošetřujícím personálem, psychologem či pedagogem

• **Fyzické zisky**

Důležitým aspektem je, že psi mohou působit jako velmi významná motivace. Díky tomuto aspektu dochází k aktivnímu přístupu k rehabilitaci a tím k zlepšení fyzického

zdraví klientů. Literatura uvádí snížení krevního tlaku a srdeční frekvence v důsledku kontaktu se psem.

4.15 Problémy při canisterapii, negativa

Canisterapie má několik nepřátel a odpůrců. Jsou to alergie, nezáměr, nepochopení, pohrdání a konzervativní myšlení /76/.

V průběhu vzniku této práce se autorka ptala lidí v zařízeních, kde se prováděla canisterapie, co vidí jako negativa u canisterapie. Většina osob neviděla žádná negativa. Někteří jmenovali alergii na psí srst a jedna dotazovaná odpověděla, že nemožnost vytvoření si pevného citového vztahu s canisterapeutickým psem.

Canisterapie nemusí vždy přinášet žádoucí účinky, jak uvádí ŠÍPKOVÁ (2006, s. 16 – 17), mohou se vyskytnout tyto skutečnosti:

A. Problémy na straně klienta

- V situacích, kdy jsou zvířata zdrojem rivality nebo soutěživosti ve skupině.
- Pokud se klient stává „vlastníkem“ zvířete, pokouší se ho „adoptovat“.
- V případě, že je vybráno špatné zvíře nebo je špatná supervize
- Zvíře může způsobit dýchací potíže (astma apod.) a může přenášet zvířecí nemoci.
- Klienti s otevřeným zraněním nebo nízkou odolností k chorobám musí být pozorně monitorováni.
- Klienti mohou mít strach ze psů.

B. Problémy na straně ošetřujícího personálu

- Personál a ostatní ošetřovatelé nechtějí spolupracovat při programu, který jim nepřipadá vhodný. Nemají dostatek informací, proto nejsou schopni se podílet na rozhodovacím procesu o AAA/AAT.
- Někteří považují zvířata umístěná v zařízení jako zcela nevhodná.
- Někdo z personálu se může zvířat bát.
- Ošetřovatelé mohou být na zvířata alergičtí.

C. Problémy na straně instituce

- Pokud nemůže být zaručena bezpečnost klientů v průběhu canisterapie.
- Pokud personál odmítá spolupracovat s psovodem.
- Překážky v zákoně musí být překonány.

- Terapeutický tým musí být pojištěn pro případ nehody.
- Hluk, nečistoty, nemoci aj.
- Musí být uvážena i stránka finanční.

NEDVĚDOVÁ (2006, s. 35) uvádí ještě problémy při canisterapii z pohledu zvířete, kdy může být provádění canisterapie pro psa nevhodné, a to když:

- Psovi hrozí nebezpečí zranění v důsledku hrubého zacházení nebo agrese od jiných zvířat.
- Není možno pro zvíře zaručit základní welfare (Anglickým termínem animal welfare, jež je nejčastěji překládán jako pohoda zvířat či ochrana zvířat před týráním, se rozumí mimo jiné i vyvážený stav zvířete, ve kterém se dokáže vyrovnat svými vlastními silami s vlivem prostředí, ve kterém se nachází.).
- Psům práce nepřináší potěšení.

4.16 Financování canisterapie

I v ostatních zemích, stejně jako u nás, je výcvik asistenčních psů závislý na sponzorských darech a podpoře veřejnosti, pouze částečně je hrazen ze státních dotací a grantů /80/. Ze zdravotního pojištění na rozdíl od slepeckých psů není hrazen ani výcvik psů terapeutických. Canisterapie je tak převážně praktikována formou dobrovolnictví /39/.

Výcvik asistenčního psa stojí podle Nerandžiče (2006, s. 32) 150 000 až 200 000 Kč.

Úřady většinou chápou prospěšnost canisterapie. Na mnoha místech sníží nebo zruší poplatky za psa a případně poskytnou příspěvek pro dobrovolnickou neziskovou organizaci /81/.

5. Informace o organizacích zabývajících se psy a canisterapií

- Česká canisterapeutická asociace (CTA), Brno (<http://www.ctasociace.cz/>)

CTA je zájmovým sdružením právnických osob, jehož posláním je zastřešovat canisterapeutické organizace v ČR, metodicky je řídit a školit, jakož i pracovat na vytváření jednotných norem pro praktickou činnost (prozatím v sobě začleňuje jako sekci i organizace pro využití jiných zooterapií kromě hipoterapie). Důležitý je rovněž úkol umožnit společný postup vůči státní správě, obcím, veřejnosti a podnikatelské sféře. Nejdůležitějším úkolem je pokusit se zasáhnout do legislativy - vybojování zvláštního statutu zvířatům, využívaným pro terapie (<http://www.ctasociace.cz/kdo-jsme.htm>) [cit. 2007-07-31].).

- Pomocné tlapky, o. p. s. (<http://www.pomocnetlapky.cz/>)

Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapky se zabývá chovem, předvýchovou, výcvikem a předáváním asistenčních psů od roku 2001. Vycvičené psy předávají zdarma do dlouhodobého užívání tělesně postiženým lidem, zejména částečně nebo zcela upoutaným na invalidní vozík, ale i nevidomým, neslyšícím a lidem se záchvatovými onemocněními. Další oblastí činnosti je canisterapie. Pomocné tlapky poskytují vycvičené canisterapeutické psy dětským domovům, speciálním školám, ústavům sociální péče, sanatoriím a zařízením k trvalému držení nebo k pravidelným návštěvám pod odborným vedením terapeutů.

- Helppes – Centrum výcviku psů pro postižené, Praha 2 (<http://www.helppes.cz/>)

Občanské sdružení Helppes je nezisková organizace - Centrum pro speciální výcvik psích pomocníků pro tělesně a zdravotně handicapované. Cílem Helppes je integrace handicapovaných do společnosti pomocí speciálně vycvičených psů. Jako jediná organizace se zaměřením na výcvik asistenčních psů (včetně vodících a canisterapeutických psů) v ČR jsou držiteli Certifikátu světové organizace Delta Society. Také jsou členy evropské organizace Assistance Dogs Europe, České unie výcviku psů pro zdravotně handicapované a Českého kynologického svazu. Členství v těchto organizacích je zavazuje k dodržování mezinárodně uznávaných standardů pro

výcvik asistenčních psů a poskytování následné péče o klienta a jeho psiho pomocníka po celou dobu činné služby psa (Pomáhá při návratu do aktivního života, do vzdělávacího či pracovního procesu, zařazení do kolektivu a společnosti. Současně poskytují pomoc při tíživých životních situacích jako je pomoc při péči o asistenčního psa v době nemoci či hospitalizace jeho pána.). Sdružení Helpes je také spolutvůrcem nového Zkušebního řádu, podle kterého jsou schopnosti psů hodnoceny proškolenými rozhodčími Českého kynologického svazu. Organizace má již vycvičeno a úspěšně předáno přes 100 vodících psů pro nevidomé a asistenčních psů pro různé typy handicapu.

Helpes nabízí tyto služby a aktivity:

- výcvik vodících psů pro nevidomé
- výcvik asistenčních psů pro osoby na vozíku a s tělesným postižením
- výcvik signálních psů pro neslyšící
- výcvik asistenčních signálních psů pro osoby, které trpí záchvatovým onemocněním (epileptici, kardiaci apod.)
- výcvik psů pro canisterapii a jejich testování
- sport handicapovaných se psem – Paraagility
- Flyball
- tanec se psem
- kurzy společenské výchovy psů všech plemen a kříženců
- sportovní kurzy – agility
- zábavné společenské a vzdělávací akce pro veřejnost

• Sdružení PIAFA ve Vyškově (<http://www.piafa.cz/>)

Stálými projekty tohoto sdružení jsou: Hiporehabilitace, Komunikační programy, Sociální auto, Aktivity se psem - Canisterapie, Podporované zaměstnávání, Rekondiční pobyty, Dobrovolnické centrum, Informační středisko.

Sdružení PIAFA se také zapojuje do veřejného dění kulturními a společenskými akcemi pro širokou veřejnost, ale i pravidelnými diskusemi s místní i krajskou samosprávou (pracovní skupiny, sociální komise, příprava komunitního plánování), spolupracuje na mnoha aktivitách, celostátních i zahraničních. Na poli odborném je PIAFA významným vzdělávacím partnerem pro řadu středních, vyšších i vysokých škol

(stáže a praxe studentů, přednášky na školách) a má také své zastoupení v řadě odborných celonárodních profesních organizací.

- Psi pro život (<http://www.psiprozivot.cz/>)

Občanské sdružení (OS) Psi pro život založily v prosinci 2002 Jitka Jandová, Radka Hlaváčková a Jana Drvotová. Činnost sdružení se začala postupně rozvíjet na jaře roku 2003. Všichni terapeutičtí psi prošli úspěšně testem podle „Zkušebního řádu psů využívaných pro rozvoj osobnosti“ schváleným představenstvem SVOPAP a Pomocných tlapek v roce 2002. Sdružení se soustřeďuje hlavně na práci s dětmi. Již od roku 2002 pořádají kynologické přednášky převážně pro žáky základních škol. Snaží se děti naučit zodpovědnosti počínající pořízením šteněte, jeho socializací i dalšími základními povinnostmi, které vyplývají z držení psa. Poukazují na to, že je nezbytné, aby každý pes prošel základním výcvikem poslušnosti. Také ukazují, jaká další využití mohou psi mít, např. psi slepečtí, canisterapeutičtí apod. Úspěch mají ukázky činností asistenčního psa, které jsou o to zajímavější, že je předvádí tzv. pes bojový. Dále jsou seznámeny s tím, co mohou se svým psem dělat ve volném čase.

Jednotliví členové sdružení navštěvují také různá zařízení, kde provádí canisterapii – speciální školy a školky, denní stacionáře, ústavy sociální péče, mateřské centrum a mnoho dalších (např. Komunitní centrum Motýlek na Praze 9, Diakonie ČCE – Středisko Ratolest na Praze 10).

- Mezinárodní organizace International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) (<http://www.iahaio.org/>)

Mezinárodní organizace IAHAIO zastřešuje národní společnosti zabývající se výzkumem vztahu lidí a zvířat a podporuje odpovědný vztah k malým zvířatům. Byla založena v USA v roce 1990, jejím členem je také Česká republika. Jednou za tři roky pořádá mezinárodní konferenci (v roce 1998 se konala v Praze 8. konference IAHAIO na téma „Jak se mění úloha zvířat ve společnosti“). Na konferenci IAHAIO v Ženevě v roce 1995 vyzvala ve své závěrečné rezoluci všechny vlády a zainteresované organizace a orgány, aby zvážily právo chovat domácí zvířata za určitých vymezených podmínek kdekoli a podnikaly takové kroky při utváření životního prostředí, které by respektovaly potřeby chovatelů a zároveň plně vyhovovaly potřebám zvířat. Dále

doporučila přítomnost drobných zvířat v běžném životě lidí, s umožněním kontrolovaného přístupu zvířat jako společníků nebo pomocných terapeutů do ústavů sociální péče, domovů důchodců a do nemocnic. Také definovala oficiální status zvířat začleněných do léčebných programů a speciálně vycvičených pro servisní službu handicapovaným osobám a podpořila programy vedoucí k výchově a výcviku zvířat s profesionálními pracovníky /77, 53/.

- Organizace Delta Society (The Human – Animal Health Connection) (<http://www.deltasociety.org/>) – Nadace pro ochranu přírody a vztahy mezi zvířaty a lidmi

Organizace Delta society vypracovala v roce 1990 praktické standardy pro asistované a léčebné aktivity prostřednictvím zvířat s cílem propagovat a prosazovat pozitivní výsledky působení zvířat na lidské zdraví, odstraňovat překážky, které brání zapojení zvířat do běžného života, a podporovat nové role zvířat v léčebném a rehabilitačním procesu (u dětí habilitačním) a ve službách pro zdravotně postižené /53/.

- European Society for Animal Assisted Therapy (ESSAT) (<http://www.esaat.org/>)

Evropská asociace AAT, která si klade za cíl vytvořit a garantovat společné standardy v zooterapii, především v oblasti přípravy, atestací a udělování certifikátů terapeutickým týmům. Dalším cílem asociace je vytvoření nové profese na poli zvířaty podporované terapie, která bude mezinárodně uznávána /78/.

ESAAT vytvořila pro své členské organizace první z norem praktikování canisterapie, již je hodinová dotace vzdělání. S touto záležitostí seznámila své členy 24. 6. 2006 na své 2. valné hromadě v Brně. Osoba, která bude canisterapii praktikovat pod vedením odborníka musí absolvovat minimálně 15 hodin teorie a 20 hodin praxe. CTA na své následné valné hromadě pro svou vnitřní potřebu takovou osobu nazvala canisasistent. Canisterapeut (opět dle právě vytvořené terminologie CTA) musí úspěšně zvládnout minimálně 220 hodin teorie a 40 hodin praxe, odevzdat písemnou práci v rozsahu 50 – 60 stran a složit písemné zkoušky. Poté může canisterapii praktikovat samostatně. Normy vzdělávání se v ČR teprve utváří. Pracuje na nich CTA, přičemž vychází z norem ESAAT a obecných požadavků MŠMT platných v ČR /79/.

- SVOPAP – vzdělávací centrum, Praha 5 (<http://www.svopap.cz>)

Společnost SVOPAP vzdělávací centrum, s. r. o. je právnický subjekt, který vznikl roku 2000 a od svého založení se zaměřil na možnosti vzdělávání dospělých v oblasti chovatelství zvířat. Cílem jejich aktivit bylo a je vytvořit kvalitní doplňkové vzdělávání pro širokou veřejnost na vysoké úrovni. Všechny kurzy mají akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstva zemědělství ČR, také mají doporučení Ústřední komise pro ochranu zvířat. Kurzy týkající se canisterapie a psů ve školství jsou: Canisinstruktor pro oblast rozvoje osobnosti, Možnosti využití psa ve speciálním školství.

Další organizace:

- Podané ruce (<http://www.canisterapie.info/>)

Tato organizace byla založena, aby pomáhala lidem prostřednictvím canisterapie a osobní asistence.

- Canisterapeutické sdružení Jižní Morava (<http://www.canisterapie.mendelu.cz/>)
- Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ) (<http://www.aovz.cz/>)

Organizace zaměřená na šíření a prohlubování myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty.

- Haf Bez Obav (<http://hafbezobav.cz/canis.php>)

Organizace se mimo jiné zabývá i výchovou a výcvikem terapeutických psů, kteří se poté umisťují přímo do rodin.

- PES PRO TEBE – výcvik vodících a asistenčních psů (<http://www.pesprotebe.com/>)

Praktická část

Praktickou část rozdělila autorka na dvě oblasti. První se věnuje dotazníku, který autorka rozesílala do speciálních škol v Praze. Druhá popisuje návštěvy autorky v různých zařízeních, kde se canisterapie provádí (speciální škola, školka, nemocnice aj.), a canisterapeutické zkoušky.

6. Cíle praktické části

Cílem praktické části je zjistit, na kolika speciálních školách v Praze se canisterapie provádí a co o ní dotazovaní všechno vědí. Dalším cílem je zjistit, co o canisterapii vědí školy, na kterých se canisterapie neprovádí. Autorka také zjišťovala, zda by canisterapii zavedly ty školy, které o canisterapii vůbec nevědí, když jim vysvětlí, co canisterapie je a co obnáší. Dále chtěla autorka zjistit, zda vztah dotazových ke psům (ať už kladný či záporný), má nějaký vliv na provádění canisterapie na školách.

Druhá část má za cíl popsat, jak probíhá canisterapie v různých typech zařízení, které autorka navštívila, jak se provádí canisterapeutické zkoušky u občanského sdružení Helpes a jak probíhá canisterapeutický tábor občanského sdružení Psi pro život. Nejde zde o hodnocení samotného provádění canisterapie v těchto zařízeních, ale jen o popis, tak aby si člověk, který se nikdy canisterapie neúčastnil, mohl představit, jak asi canisterapie probíhá.

7. Metodika

7.1 Použité metody

Autorka využila pro svou práci metody dotazování a metody analýzy dokumentů. Požadovaná data v rámci dotazování autorka získala pomocí technik sběru dat: dotazníku. Otázky v dotazníku byly uzavřené, otevřené, ale převážně polouzavřené.

V rámci analýzy dokumentů využila autorka obsahovou analýzu dat. Pro zpracování dat využila autorka aritmetický průměr a procenta.

7.2 Metodický postup

Pro účel výzkumu byl sestaven dotazník (viz přílohy), který se skládal ze dvou částí (1. část od strany 1 do strany 12, 2. část od strany 13 do strany 20). Podle odpovědí na první dvě otázky vyplňovali dotazovaní určitou část dotazníku. Cílem otázky č. 1 bylo zjistit, kolik dotazovaných ví či neví, co je canisterapie. Pokud dotazovaní věděli, co je canisterapie, přešli k druhé otázce. Cílem otázky č. 2 bylo zjistit, na kolika školách se canisterapie provádí. Ti, u kterých se canisterapie provádí (autorka si je označila jako skupinu B), pokračovali ve vyplňování do strany 12. Ti, u nichž se canisterapie na škole neprovádí (autorka je označila jako skupinu A), přešli na vyplňování dotazníku na stranu 8 k otázce č. 31 a pokračovali dále ve vyplňování až na stranu 12. Ten, kdo nevěděl, co je canisterapie (autorka si jej označila jako skupinu C), přešel na stranu 13 k otázce č. 2 a odpovídal až na stranu 20 k otázce č. 33. Nejvíce otázek tak měli ti, u kterých se canisterapie provádí (tj. 45 otázek).

Společné otázky (16 otázek) pro skupiny A a B jsou č. 1, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 a 45. Společné otázky (8 otázek) pro všechny tři skupiny (A, B, C) jsou č. 34 v první části a č. 29 v druhé části, č. 37 v první části a č. 8 v druhé části, č. 38 v první části a č. 3 v druhé části, č. 40 v první části a č. 9 v druhé části, č. 41 v první části a č. 30 v druhé části, č. 42 v první části a 31 v druhé části, č. 44 první části a č. 32 v druhé části, č. 43 v první části a č. 33 v druhé části.

7.2.1 Jednotlivé fáze výzkumu – harmonogram

7.2.1.1 Přípravná fáze

Pro výzkum bylo použito dotazníkového šetření. Nejdříve autorka prostudovala literaturu týkající se dotazníků a jiné diplomové práce, kde byl také využit dotazník. Poté si autorka dle stanovených cílů praktické části zkonstruovala otázky, které chtěla do dotazníku dát. Tyto otázky zkonzultovala se svou vedoucí diplomové práce a podle jejích rad přeformulovala některé otázky a dopsala otázky jiné tak, aby dotazník byl srozumitelný a přehledný.

Autorka také v této době hledala adresy na speciální mateřské a základní školy v Praze. Vzhledem k nejednosti názvů škol to byl úkol nelehký. Adresy speciálních škol nakonec autorka získala v Informačním centru pro mládež (ICM) na Senovážném náměstí 24 v Praze 1 a na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Jak později autorka zjistila, seznam škol uváděných na internetových stránkách ICM, který jí také zaměstnanci vytiskli, je neúplný a zastaralý. Zkombinovala ho proto i se školami, které vyhledala na stránkách MŠMT. Nakonec dospěla k číslu 56 škol. Po odeslání dotazníků však autorka zjistila, že ani toto číslo není úplně konečné. Při hledání na internetu objevila další školy.

Tato fáze trvala od prosince 2006 do května 2007.

7.2.1.2 Realizační fáze

Opravený dotazník autorka rozeslala koncem května 2007 všem speciálním školám v Praze, které našla (56 škol). Školy měly zhruba měsíc na vyplnění dotazníku. Ve velké obálce dostaly školy nejen dotazník, ale také zpáteční ofrankovanou obálku, ve které měly odeslat dotazník zpět. Školy tak kromě času nemusely do dotazníku nic investovat. K dotazníku byl připojen i dopis, ve kterém autorka školám objasnila, o co je žádá a z jakého důvodu. Byl zde i kontakt na autorku pro případ, že by školy něčemu nerozuměly či měly nějaký dotaz. Během několika dnů se ozvaly 2 školy, že nemají čas na vyplňování dotazníku, proto ho vrací nevyplněný. Dva dotazníky se vrátily

neotevřené. Jeden dotazník se vrátil nevyplněný s poznámkou, že jsou škola logopedická, takže se jich dotazník netýká.

Tato fáze trvala od začátku června do konce srpna 2007. Nejvíce dotazníků došlo během června. Poslední dotazník se vrátil koncem srpna.

7.2.1.3 Vyhodnocovací fáze

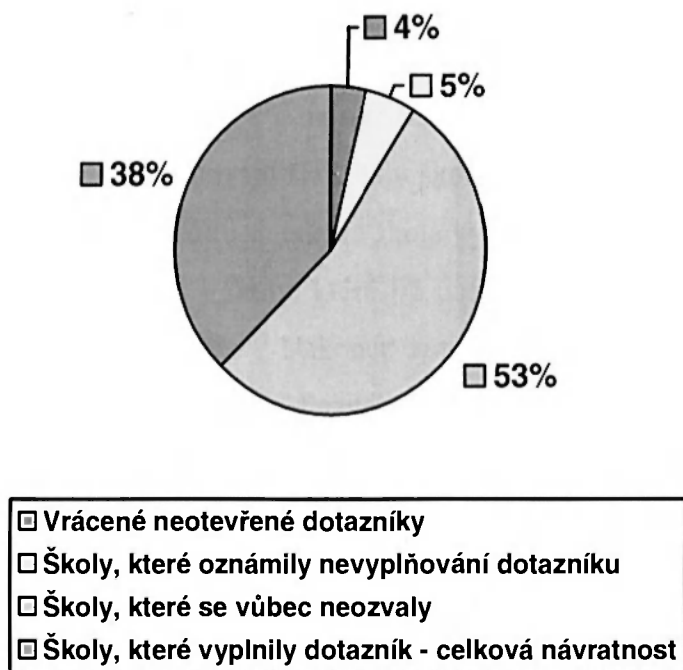
Vyhodnocení dotazníků probíhalo již během července a srpna, jelikož autorka nepočítala s tím, že se ještě nějaký dotazník vrátí. Na konci srpna však došel ještě jeden dotazník, a tak autorka výsledky přepracovala. Všechny vyplněné dotazníky se daly zpracovat. Některé školy bohužel neuvedly celý název školy, takže autorka nemohla zjistit, které školy dotazník vrátily a které ne, a případně je urgovat. Autorka tak alespoň e-mailem poděkovala školám, které dotazník vyplnily a uvedly celý název školy.

Jedna škola dotazník vyplnila jen z části, autorka ji do vyhodnocení zařadila s tím, že u nevyplněných otázek napsala, že jedna škola na otázku neodpověděla. Některé školy u nějakých otázek z nezjištěných důvodů také neodpověděly, ale týkalo se to většinou jen jedné otázky. Autorka si myslí, že dotazovaní si buď mysleli, že už na otázku odpovídali, či vyplňovali dotazník ve spěchu a otázku neradi přeskočili.

Z celkového počtu 56 škol se poštou vrátily dva neotevřené dotazníky, jelikož školy již neexistovaly či se přestěhovaly. Zbývalo tedy 54 dotazníků. Tři školy (5,5 %, počítáno z celkového množství 54 škol) oznámily, že nebudou dotazník vyplňovat. Ze zbývajících 51 dotazníků se jich vrátilo vyplněných 21. Ostatní školy (30, tedy 55,5 %) se neozvaly. Autorka si myslí, že je to hlavně z důvodu časového, jelikož dotazníky rozesílala na konci května, což je doba, kdy školy pomalu uzavírají klasifikaci. **Celková návratnost dotazníků**, které do škol určitě došly (54), a počtem vrácených vyplněných dotazníků (21), je tedy **39%** (viz graf č. 2). Celkovou návratnost vzhledem k celkovému počtu odeslaných dotazníků uvádí graf č. 1 (grafy jsou na následující stráně).

V kapitole 8. jsou dotazníky analyzovány.

Graf č. 1 uvádí celkovou návratnost dotazníků vzhledem k celkovému počtu škol, kam autorka dotazník odeslala (56 škol):



Graf č. 2 uvádí celkovou návratnost dotazníků vzhledem k celkovému počtu škol, kam dotazníky určité došly (54 škol):



7.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Dotazník autorka zasílala do speciálních škol v Praze. Jednalo se o speciální školy mateřské a základní.

Adresy speciálních škol autorka získala v Informačním centru pro mládež (ICM) na Senovážném náměstí 24 v Praze 1 a na internetových stránkách MŠMT. Vzhledem k současnému nejasnému pojmenování škol, kdy škola, i když je to škola speciální, to nemá uvedeno v názvu, velmi těžko se taková škola vyhledává. Seznam škol z ICM byl neúplný a byly v něm uvedeny i školy, které již neexistují či se přestěhovaly (tímto způsobem se vrátily dva dotazníky). Nakonec autorka došla k počtu 56 speciálních mateřských a základních škol v Praze. Později autorka našla i další školy, ale ty již nemohla do své práce zahrnout. Dva dotazníky se vrátily neotevřené poštou zpět s odůvodněním, že adresát se odstěhoval či již neexistuje.

Speciální školy a školky jsou různého zaměření. Většina škol je pro děti s mentálním postižením. Na dotazník odpověděly ale i školy u nemocnic, logopedická škola, škola pro tělesně postižené, školy pro děti s poruchami chování či učení a alternativní škola.

Nebylo stanoveno, kdo má na dotazník odpovídat. Autorka tak chtěla dát možnost, aby dotazník mohl vyplňovat ten zaměstnanec školy, který se o canisterapii zajímá, a může tak nejlépe na otázky odpovědět. Někteří dotazovaní se podepsali (většinou ti, u kterých se canisterapie provádí), a tak autorka zjistila, že rozmanitost odpovídajících byla veliká. Jednalo se o ředitele škol, zástupce ředitele, učitele, výchovného poradce a sociálního pracovníka Speciálně pedagogického centra (SPC).

Dotazovaní měli před samotným vyplňováním dotazníku uvést název školy, počet dětí ve škole a také, jaká postižení či jiná znevýhodnění mají děti na jejich školách. Cílem těchto otázek byla snaha autorky rozlišit, které školy dotazník vrátily a které ne (Tabulka č. 2). Také chtěla školám za jejich odpovědi poděkovat. Především ale chtěla autorka zjistit, na jakých typech škol (u jakého druhu postižení) se canisterapie nejvíce využívá, a zda počet dětí ve škole má nějaký vliv na zavedení canisterapie do tohoto zařízení.

Pro větší přehlednost si autorka rozdělila školy do tří skupin – skupina A jsou školy, které vědí, co je canisterapie, ale neprovádí se u nich, skupina B jsou školy, kde se canisterapie provádí a skupina C jsou školy, kde nevědí, co je canisterapie.

V závorkách je uvedeno procentuální vyjádření.

Tabulka č. 2 uvádí názvy škol, které vyplnily dotazník, a jejich souhrnný počet podle shodného názvu školy:

<i>Název školy</i>	<i>Počet škol</i>
Základní škola	2
Základní škola a Mateřská škola	1
Mateřská škola speciální	3
Základní škola speciální	1
Mateřská a Základní škola speciální	2
Základní škola a Mateřská škola při nemocnici	2
Základní škola praktická	1
Základní škola praktická a Základní škola speciální	3
Základní škola logopedická a Základní škola praktická	1
Střední škola, Základní škola a Mateřská škola	1
Základní a Střední škola waldorská	1
Jedličkův ústav a Základní a Střední škola	1
Základní škola pro žáky se SPU	1
Základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování	1

Pozn.: Autorka uvádí jen obecné názvy škol tak, jak je uvedly školy v dotaznících.

V případě, že má škola specifický název, uvádí tento.

U 4 škol nebylo z názvu, tak jak jej uvedli dotazovaní, patrné, že jde o školy speciální (řádek 1., 2. a 10.).

Tabulka č. 3 uvádí, jaká postižení či znevýhodnění mají děti na dotazovaných školách, a počet škol, kde toto postižení uvedly (v závorce je procentuální vyjádření):

<i>Druhy a typy postižení či znevýhodnění na škole</i>	<i>Počet škol</i>
Mentální postižení	12 (57 %)
ADHD/ADD	8 (38 %)
Autismus	7 (33 %)
Vady řeči	7 (33 %)
Kombinovaná postižení	6 (29 %)
LMD	5 (24 %)
Specifické poruchy učení	5 (24 %)
DMO	3 (14 %)
Psychiatrické diagnózy	3 (14 %)
Tělesné postižení	3 (14 %)
Epilepsie	2 (10 %)
Diabetes	1 (5 %)
Zrakové postižení	1 (5 %)

Pozn.: Jedna škola neuvedla, jaká postižení děti na jejich škole mají. Dvě školy při nemocnicích neuvedly diagnózy, jelikož mají rozmanitý rozsah postižení, která se jim neustále mění.

Z tabulky č. 3 je patrné, že většina škol, které odpovídaly na dotazník, byly školy převážně zaměřené na děti s mentálním postižením (57 %). Je ovšem nutné přihlédnout ještě k řádku 5, kde je uveden počet škol, které mají děti s kombinovaným postižením (29 %), což ve většině případů zahrnuje i mentální postižení. Celková procenta u mentálního postižení by tak byla ještě vyšší.

Tabulka č. 4 uvádí počet dětí ve školách, kde provozují canisterapii (skupina B), skupina A uvádí počet dětí ve školách, kde vědí, co je canisterapie, ale neprovádí se u nich, třetí sloupec (skupina C) uvádí počet dětí ve škole, ve které nevěděli, co je canisterapie:

<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina C</i>
150	56	125
140	54	
110	40	
108	32	
102	13	
100		
90		
84		
70		
65		
59		
27		
Průměrný počet dětí = 92	Průměrný počet dětí = 39	Průměrný počet dětí = 125

Pozn.: Dvě školy při nemocnicích nemohly na tuto otázku odpovědět, jelikož se jim počet dětí neustále mění. Jedna škola neodpověděla na otázku z nezjištěných důvodů.

První sloupec je proto počítán z 12 škol. Dvě školy ze skupiny A v minulosti canisterapii prováděly (počet dětí 140 a 27).

Z tabulky č. 4 je možné vyčíst, že canisterapie se provádí na školách s menším počtem žáků (průměrný počet 39 dětí). Autorka tak usuzuje, že při menším počtu dětí ve škole je možný individuálnější přístup k těmto dětem, a je zde větší možnost využít různé i alternativní způsoby rozvíjení, učení a zabavení dětí. Z internetových stránek těchto škol lze vyčíst, že se věnují i jiným „terapiím“, např. ergoterapii, hipoterapii, muzikoterapii, fyzioterapii, arteterapii, orofaciální regulační terapii atd., a mají spoustu dalších aktivit jako saunování, logopedii, keramiku, plavání, rehabilitaci apod.

Autorka tím nechce tvrdit, že ve školách s větším počtem žáků (průměrný počet 92 dětí) nenabízejí různé druhy aktivit, ale vzhledem k získaným poznatkům míní, že menší počet žáků na škole vede k větší rozmanitosti nabízených aktivit a individuálnějšímu přístupu, který je obzvlášť u canisterapie velmi přínosný. Velmi těžko by se provozovalo např. polohování ve škole s velkým počtem žáků, když jeden pes zvládne zhruba 4 děti za dopoledne. Do takovýchto škol by muselo docházet více psů i canisterapeutů, což je finančně i organizačně náročnější.

Tabulka č. 5 uvádí, jaká postižení a kolikrát se na jednotlivých školách vyskytly (rozdělených podle toho, zda věděly, co je canisterapie, a zda se u nich provádí):

<i>Školy</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina C</i>
<i>Typy a druhy postižení</i>	<i>(počet škol – 15)</i>	<i>(počet škol – 5)</i>	<i>(počet škol – 1)</i>
Mentální postižení	8 (53 %)	3 (60 %)	1 (100 %)
ADHD/ADD, LMD, poruchy chování	7 (47 %)	2 (40 %)	
Autismus (zahrnuje všechny typy)	5 (33 %)	3 (60 %)	
Vady řeči	5 (33 %)	2 (40 %)	
Kombinovaná postižení	4 (27 %)	2 (40 %)	
DMO	1 (7 %)	1 (20 %)	
SPU	4 (27 %)		
Psychiatrické diagnózy	2 (13 %)		
Tělesné postižení	3 (20 %)		
Epilepsie	2 (13 %)		
Diabetes	1 (7 %)		
Zrakové postižení	1 (7 %)		

Tabulka č. 5 nám ukazuje, že i v případě kdy jsou školy rozděleny podle toho, kde se provádí canisterapie (dále již jen CT), kde nevědí, co je CT a kde vědí, co je CT, i tak je ve všech případech nejvíce zmiňované mentální postižení. Ve školách, kde se CT provádí, je na stejném místě umístěn i autismus.

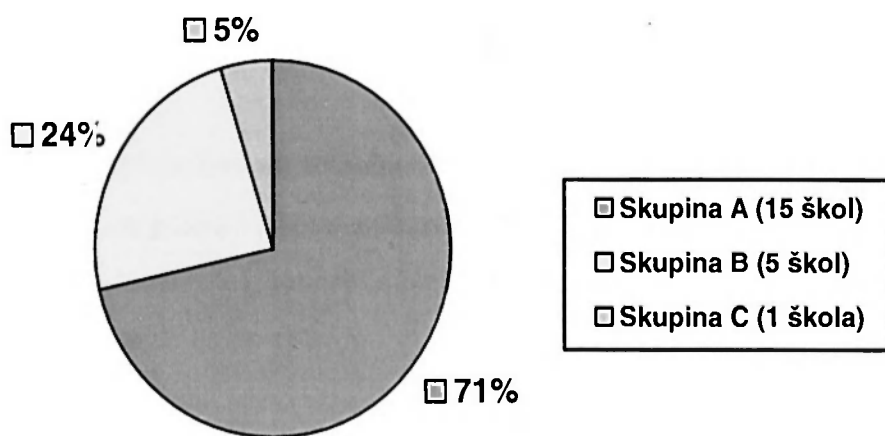
8. Analýza sebraných dat

První a druhá otázka dotazníku byly otázky určující, jakou část dotazníku budou školy vyplňovat.

První otázka, která byla pro všechny vyplňující stejná, měla za cíl zjistit, kolik dotazovaných ví, co je to canisterapie. Ze všech 21 vrácených vyplněných dotazníků (100 %) jen jeden dotazovaný (5 %) vůbec nevěděl, co je canisterapie. To znamená, že 95 % škol vědělo, co si pod tímto pojmem představit.

Cílem druhé otázky bylo zjistit, na kolika školách se canisterapie provádí, případně jestli se někdy prováděla. Na pěti školách z 21 škol (tedy 24 %), které vyplnily dotazník, se přímo v jejich zařízení koná canisterapie. Dvě ze škol uvedly, že se u nich dříve canisterapie prováděla, ale v současnosti se již neprovádí (u jedné to bylo z důvodu nezájmu, u druhé z důvodu úhynu canisterapeutického psa). 15 škol (71 %) tedy vědělo, co je canisterapie, ale z nějakého důvodu se u nich canisterapie neprovádí.

Graf č. 3 uvádí procentuální vyjádření počtu škol, které vědí, co je canisterapie, ale neprovádí se u nich (skupina A), škol, kde se provádí canisterapie (skupina B), a škol, kde nevědí, co je canisterapie (skupina C):



Odpovědi, které školy v dotazníku zaškrtnuly, jsou zvýrazněny tučně. V závorkách u odpovědí je uveden počet škol, které takto odpověděly, a procentuální vyjádření. U tohoto symbolu • jsou uvedeny odpovědi škol. Jestliže je odpověď v uvozovkách, je přepsána doslovně tak, jak ji dotazovaný napsal.

1) (Otázka: Víte, co znamená termín „canisterapie“?)

a) ne (1 škola - 5 %)

Kdo odpověděl „ne“, přešel k vyplňování na stranu 13 k otázce č. 2.

b) ano (20 škol – 95 %)

Školy zde měly napsat definici canisterapie.

Skupina A uvedla tyto definice canisterapie (jedna škola definici nenapsala):

- „Terapie pomocí speciálně cvičených psů.“
- „využití psů k terapii s dětmi (uvolnění tenze, lepší navazování komunikace)“
- „terapeutický postup – psa (přítel člověka)“
- „canisterapie - terapeutický proces, pomáhá zlepšit zdravotní stav jedince“
- „terapie pomocí psa, která pomáhá postiženému člověku po stránce psychické a sociální“
- „léčba kontaktem se psy“
- „terapie, při které se využívá kontaktu se psem“
- „terapie za pomoci vycvičeného psa“
- „Canisterapie - ovlivňování psychiky nemocných při kontaktu s odborně cvičenými psy.“
- „Terapie, při které je využíván kontakt se psem.“
- „pomocné léčebné postupy pomocí přítomnosti psa – uvolnění napětí, radost atd.“
- „používání speciálně cvičených psů k rehabilitačním účelům“
- „terapie prostřednictvím psa“
- „léčba za účasti psa“

Skupina B uvedla tyto definice canisterapie (v závorce je uveden rok, kdy škola začala canisterapii provádět):

- „Léčba pomocí psa.“ (2001)

- „Patří do zooterapie. Je to způsob terapie, který slouží k pozitivnímu působení psa na zdraví člověka (tzn. na stránku psychickou – sociálně emoční, fyzickou, gnostickou a řečovou).“ (1998)
- „Léčba pomocí speciálně vycvičeného psa.“ (2006)
- „Terapie pomocí psa, polohování, cvičení, aportování.“ (2005)
- „terapie pomocí psa“ (leden 2007)

2) (Otázka: *Koná se canisterapie na vaší škole?*)

Na tuto otázku odpovídalo již jen 20 škol, jedna škola, která nevěděla, co je canisterapie, přešla na vyplňování druhé části dotazníku.

a) ne (15 škol – 75 %)

Jedna škola uvedla, že se u nich canisterapie asi v roce 2001 prováděla, ale přestala se konat z důvodu nezájmu. Na jiné škole se canisterapie prováděla v letech 1996 – 2000 a neprovádí se již z důvodu úhynu terapeutického psa.

Další škola napsala, že se u nich sice canisterapie neprovádí, ale děti přicházejí do styku se psy při pobytech mimo školu. Jako důvod neprovádění CT uvedla, že na škole nejsou tak hodně postižené děti.

b) ano (5 škol – 25 %)

Ti, co odpověděli „ano“, přešli k další otázce, ostatní (skupina A - 15 škol) museli přejít na stranu 8 k otázce č. 31. Na další otázky již tedy odpovídaly jen školy, na kterých se canisterapie provádí (skupina B - 5 škol).

Cílem následujících otázek (č. 3 až č. 30) bylo zjistit co nejvíce informací o tom, jak se canisterapie na škole provádí, kdo ji do školy zavedl, jak se na ni tvářili rodiče, děti, učitelé, jaká je situace dnes, jestli se vyskytly nějaké problémy apod.

3) (Otázka: *Kdo první přišel s návrhem, aby se u vás canisterapie prováděla?*)

- a) rodiče dětí
- b) děti
- c) ředitel(ka) (3 školy – 60 %)
- d) zástupce(zástupkyně) ředitele
- e) učitel(ka) (1 škola – 20 %)

f) asistent(ka) pedagoga

g) jiné (1 škola – 20 %)

- sociální pracovník SPC

Autorka předpokládala, že nejčastějším člověkem, který CT do školy zavedl, bude ředitel(ka) školy. Toto očekávání se také naplnilo.

4) (Otázka: *Kdy poprvé se u vás ve škole konala canisterapie?*)

- 1998
- 2001
- 2005
- 2006
- 2007 leden

Cílem této otázky bylo zjistit, jak dlouho se již CT na škole provádí.

5) (Otázka: *Proč? Z jakých důvodů jste se rozhodl(a), že se bude na vaší škole konat canisterapie?*)

- „Další činnost pro děti s autismem, umožnit kontakt se zvířetem, učení se novým dovednostem, navázání dalšího sociálního kontaktu – další člověk.“
- „Ve škole aplikujeme alternativní metody, canisterapie tam patří.“
- „Canisterapie se ve škole prováděla již před mým nástupem.“
- „Protože je to velice dobrá forma, jak s dětmi, které nestojí o sociální kontakt, začít komunikovat.“
- „Důležitost vztahu dětí a zvířat. Oživení výuky. Zapojení nových druhů terapií.“

Cílem této otázky bylo zjistit, jaké pohnutky vedly školy k zavedení CT.

6) (Otázka: *Jakou formou je u vás na škole prováděna canisterapie?*)

a) skupinově

b) individuálně

c) využíváme obě formy (všechny školy – 100 %)

d) jiné

Předpoklad autorky, že školy využívají při CT skupinovou i individuální formu se vyplnil.

7) (Otázka: *Jaké aktivity používáte při canisterapii? A k čemu jsou dobré?*)

Jedna škola na tuto otázku neodpověděla.

- „Snažíme se u dětí rozvíjet pomocí pejska všechno včetně motivace k práci. (Jemnou , hrubou motoriku, rozvoj komunikace...).“

- „Polohování, přivolání psa.“

- „Oblast sociálně emoční – u autistů hlavně – posílení žádoucího chování, pes jako sociální partner, léčení fobií, pes jako odměna a pozitivní motivace...

Oblast kognitivní – vnímání, basální stimulace, rozvíjení poznávacích schopností, rozvíjení grafomotorických schopností, nácvik sebeobsluhy.

Oblast tělesná – hrubá + jemná motorika, křížové cviky, grafomotorika, koordinace oko, ruka, koordinace a spolupráce oko-ruka, sebeobsluha.

Oblast řečová – rozvíjení komunikačních dovedností, řečová výchova, orofaciální stimulace, aktivní řeč, rozvoj slovní zásoby.“

- „Používáme ji u autistických dětí k sociálnímu kontaktu (rozvoji). U dětí s logopedickými problémy – přivolání psa, povely. Česání – rozvoj jemné motoriky. Při polohování polštáře, míčky.“

Autorka touto otázkou chtěla zjistit, jaké různé činnosti využívají canisterapeuté při canisterapii.

8) (Otázka: *Jaké používáte pomůcky?*)

Jedna škola na tuto otázku neodpověděla.

- „Necháváme to na terapeutovi, hodně však míček, vodítko, hřeбен.“

- „Všechny, které existují.“

- „Míček, příkrývky.“

- „Míček, hřeбен, hudba. Při polohování polštáře, míčky.“

Cílem této otázky bylo zjistit, zda školy nepoužívají nějaké jiné pomůcky, které autorka sama ještě nezná. Nic takového se neobjevilo.

9) (Otázka: *Kolik dětí se canisterapie účastní? V případě, že některé děti se neúčastní, napište, prosím, proč.*)

V závorce je uveden celkový počet dětí ve škole.

- 8 (13) – „Z finančních důvodů nebo mají psa doma.“
- cca 30 (56) – „Není dostatek času, prostoru a financí.“
- 8 (54) pravidelně, ostatní v delším intervalu – „Neúčast – nemoc, alergie, odmítnutí ze strany rodičů.“
- 16 (32) – důvod neuveden
- 4 (40) při skupinové canisterapii, jinak individuálně – „Nejčastější důvod neúčasti je strach. Ale u některých se nám podařilo prolomení strachu.“

Autorka by příště položila otázku jinak, jelikož jedna škola nespíš nepochopila, že se ptá na celkový počet dětí, které se canisterapie účastní, a ne jen na počet dětí v jeden den.

10) (Otázka: *Jak často se na vaší škole provádí canisterapie a kolik hodin?*)

- „1 x 2 hodiny týdně“
- „1 x za 14 dní“
- „1 x 1,5 hodiny týdně – individuální, 2 x 2 hodiny týdně – skupinová (dochází 2 terapeuti, každý v jiný den a pejsky různě střídají)“
- „2 x 1 hodina týdně, jiný pes 1 x 1 hodina za 14 dní“
- „2 x 2 – 2,5 hodiny týdně“

Autorka předpokládala, že nejvíce odpovědí bude jednou týdně na dvě hodiny. Mile ji překvapilo, že na některých školách se provádí CT i dvakrát týdně.

11) (Otázka: *Kolik psů a canisterapeutů k vám dochází? Jestliže k vám dochází více psů a canisterapeutů, chodí k vám najednou či každý v jiný den?*)

- „1 pes i canisterapeut“

- „1 pes i canisterapeut“
- „více psů – různě je střídají, 2 canisterapeuti – každý v jiný den“
- „více psů, 2 canisterapeuti – každý v jiný den i náplň“
- „2 psi a 2 canisterapeuti, každý v jiný den“

Cílem otázky bylo zjistit, kolik psů a canisterapeutů do škol dochází. Zda chodí jen jeden pes a psovod, či jich chodí i více. Autorka předpokládala, že vzhledem k financím bude do většiny škol chodit jen jeden pes a canisterapeut. Toto očekávání se nenaplnilo.

12) (Otázka: *Jaká rasa je canisterapeutický pes (psi), který vás navštěvuje?*)

- „ridgeback“
- „retrívr“
- „labrador, dalmatin, kokr.“
- „švýcarský ovčák, labrador“
- „labrador, flet“

Cílem této otázky bylo zjistit, jaká rasa psů je využívána v CT na těchto školách. Autorka předpokládala, že nejčastější odpovědi budou retrívr a labrador, což se potvrdilo jen z části.

13) (Otázka: *Kdo všechno je přítomen při canisterapii kromě psa, dítěte a canisterapeuta?*)

- „učitel + osobní asistent“
- „učitel nebo asistent pedagoga“
- „učitel + třídní asistent“
- „učitelka, někdy rodič“
- „speciální pedagog, fyzioterapeut a ergoterapeut dle potřeby“

Cílem otázky bylo zjistit, zda u CT je vůbec ještě někdo přítomen kromě canisterapeuta a psa. Jelikož obzvláště u dětí s nějakým postižením je žádoucí, aby byla

přítomna alespoň ještě jedna osoba, která dává pozor na děti. Canisterapeut je zodpovědný především za svého psa, na kterého musí neustále dohlížet.

14) (Otázka: *Jaké byly první reakce dětí na canisterapii?*)

a) Většina z nich byla nadšena. (3 školy – 60 %)

Proč? Změnilo se to po nějaké době?

- „Starší děti někdy nechtějí. Mladší chtějí stále.“
- „Poznali jsme to z jejich reakce.“
- „Většina kladná, u dívek s Rettovým syndromem – nálady, u fobií zpočátku strach.“

b) Většině z nich se to nelíbilo.

c) Všem se to líbilo. (1 škola – 20 %)

Proč? Jaké udávaly důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Spousta dětí pejska doma nemá, proto byly moc rády, že se s ním mohou setkávat alespoň v MŠ. V jejich přístupu se nic nezměnilo – mají ho ještě raději.“

d) Všem se to nelíbilo.

e) Jiné (1 škola – 20 %) - „Netečnost, strach, překvapení, nadšení přecházející do agrese, nedůvěra.“

Autorka předpokládala, že některé děti budou z kontaktu se psem nadšeny, ale některé budou mít strach, jelikož ve svém okolí nemají žádného psa, a tak nevědí, co můžou od psa očekávat.

15) (Otázka: *Jak se líbí canisterapie dětem v současnosti?*)

a) všechny jsou stále nadšeny (3 školy – 60 %)

b) všechny to nebaví

c) většina je nadšených (1 škola – 20 %)

d) většinu to nebaví

e) jiné (1 škola – 20 %) – „Pro všechny motivace, těší se, spolupracují.“

Předpoklad autorky, že většině dětí se CT stále líbí i po nějaké době, se také potvrdil.

16) (Otázka: *Jaké byly první reakce učitelského sboru na canisterapii?*)

a) Většina z nich byla nadšena. (3 školy – 60 %)

Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Vyžadují si canisterapii, protože vidí její pozitivní účinky na těžce postižené žáky.“
- „Nová aktivita, zpestření programu, přímý kontakt a prožitek.“
- „Většina uvítá jakékoli oživení a zavedení nových věcí do výuky.“

b) Většině z nich se to nelíbilo. (1 škola – 20 %)

Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Učitelé jsou líní, uzavření, chybí motivace hledat nové metody a měnit styl práce.“

c) Všem se to líbilo. (1 škola – 20 %)

Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Je to nový způsob, jak můžeme pomoci.“

d) Všem se to nelíbilo.

e) Jiné

Autorka předpokládala, že většině učitelů se zavedení CT do školy bude líbit, protože je to zpestření výuky a nová možnost navázat s dítětem kontakt.

17) (Otázka: *Jak se líbí canisterapie učitelům v současné době?*)

a) všichni jsou stále nadšeni (2 školy – 40 %)

b) nikomu z nich se nelíbí

c) většina je nadšených (3 školy – 60 %)

d) většině se nelíbí

e) jiné

Autorka očekávala, že většina učitelů bude i po nějaké době stále z CT nadšena.

18) (Otázka: *Jaké byly první reakce rodičů na canisterapii na vaší škole?*)

a) Většina z nich byla nadšena. (2 školy – 40 %)

Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Protože šlo o novou aktivitu pro jejich žáky.“
- „Něco nového, pozitivního.“

b) Většině z nich se to nelíbilo.

c) **Všem se to líbilo.** (3 školy – 60 %)

Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

- „Mají většinou pocit, že je to pro děti přínosné. Mnohdy s tím mají vlastní zkušenosti z jiného zařízení.“

- „Měli zájem na rozvoji dětí. Byli rádi, že mají kontakt se psem, když ho z nějakého důvodu nemohou mít doma.“

- „Nová aktivita, příjemné zážitky a prožitky.“

d) Všem se to nelíbilo.

e) Jiné

Autorka očekávala, že se vyskytnou i nějaké případy nespokojených rodičů, kteří budou mít problém například s hygienou či alergií.

19) (Otázka: *Jak se líbí canisterapie rodičům v současné době?*)

a) **všichni jsou stále nadšení** (3 školy – 60 %)

b) nikomu z nich se to nelíbí

c) **většina je nadšených** (1 škola – 20 %)

d) většině se to nelíbí

e) **jiné** (1 škola – 20 %) – „Rodiče jsou spokojeni.“

Cílem této otázky bylo zjistit, zda rodiče po nějaké době konání canisterapie změnili na ni svůj názor a proč. Vzhledem k tomu, že rodiče dětí na speciálních školách jsou většinou rádi za jakoukoliv novou činnost, která jejich dětí baví a pomáhá jim, očekávala autorka, že většina rodičů bude stále nadšených.

20) (Otázka: *Kde získáváte nové informace o canisterapii? Zaškrtněte + napište*

(*Můžete zaškrtnout více odpovědí.*))

a) TV

b) rozhlas

c) **internet** (4 školy – 80 %)

Jaké stránky?

2 školy stránky nenapsaly.

- „Vyhledávač-heslo canisterapie.“
- „www.helppes.cz, www.modryklic.cz“

d) časopisy, noviny (2 školy – 40 %)

Jaké?

- „Různé.“
- „Můj pes.“

e) jiné (2 školy – 40 %)

- „Canisterapeuti a organizace, které je sdružují.“
- „Zahraničí, stále na tom pracujeme.“

Předpoklad autorky, že nejvíce informací o canisterapii lidé hledají na internetu, se potvrdil.

21) (Otázka: Z čeho je na vaší škole canisterapie financována?)

a) hradí ji naše škola (3 školy – 60 %)

b) máme sponzora(y)

c) hradí ji rodiče dětí

d) nikým, majitel psa dělá canisterapii zdarma

e) jiné (2 školy – 40 %)

- „projekt – hrazen Fondem Philips Moris (je od ledna 2007 do prosince 2007)“
(Projekt má název Canisterapie jako součást výuky. Z prostředků projektu je hrazen i výcvik psa, který se stane školním canisterapeutickým psem.)
- „Hledáme sponzory, píšeme granty.“

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si školy již našly jiné možnosti, jak hradit své činnosti. A také, zda ji canisterapeut nedělá zdarma.

22) (Otázka: Co požadujete po canisterapeutovi, který u vás vykonává canisterapii, aby Vám předložil za potvrzení a doklady?)

- „Doklad o výcviku psa. Pozitivní vztah k dětem.“
- „Canisterapeutické zkoušky pro člověka i psa. Osobní doklady.“

- „Očkování a zdravotní způsobilost psa, canis zkoušku, vzdělání canisinstruktora, určitou praxi ve speciální pedagogice.“
- „Osvědčení od asociace, kde udělal zkoušky, zdrav. průkaz, doporučení.“
- „Povolení k provozování canisterapie – výcvik psa.“

Cílem této otázky bylo zjistit, zda vedení školy požaduje kromě splnění canisterapeutických zkoušek, ještě nějaké jiné dokumenty a doklady od canisterapeuta (např. praxi, vzdělání apod.).

23) (Otázka: *Víte, jestli váš canisterapeut má nějaké metodiky, podle kterých se řídí při práci s dětmi ve škole?*)

a) ano, má metodiky

b) ano, má metodiky, které si vypracoval sám (3 školy – 60 %)

(jedna škola zaškrtnla současně i možnost a), jelikož canisterapeut má metodiky nejen své, ale i z různých kurzů)

- „Oceňuji individuální přístup, pestrost, nápady.“
- „Sám je tvořivý a hledá.“

c) ne, nemá žádné metodiky

d) nevím (2 školy – 40 %)

Tyto odpovědi autorku nepřekvapily, jelikož ví, že metodiky nejsou skoro žádné, takže očekávala, že si canisterapeuté musejí vypracovat své metodiky.

24) (Otázka: *Myslíte si, že je nutné, aby si canisterapeut vedl canisterapeutický deník?*)

a) ano (4 školy – 80 %)

Proč?

- „Na počátku je nějaký stav, má to nějaký průběh a za rok si nikdo nevzpomene, co bylo, je to důležité pro školu i pro rodiče a canisinstruktora určitě také.“
- „Má kde navazovat. Zaznamenává poznámky.“
- „Zaznamenávat reakce dětí, každý canisterapeut to dělá po svém, pro děti s PAS si dělá záznamy učitelka.“
- „Aby předešel chybám, popř. zopakoval úspěchy.“

b) ne (1 škola – 20 %)

Proč?

Odpověď škola nezdůvodnila.

Autorka očekávala, že většina škol si deník vede, což se také potvrdilo.

25) (Otázka: *Vykonává u vás na škole při canisterapii někdo supervizi?*)

a) ano (1 škola – 20 %)

Kdo a jak často? Jaké má vzdělání a zkušenosti s canisterapií?

- „Ředitelka – ta to učí.“

b) ne (4 školy – 80 %)

Autorka byla překvapena, že vůbec někdo supervizi provádí, jelikož předpokládala, že supervizi zde nikdo neprovádí. Jediná kladná odpověď ji nepřekvapila, a to u školy, kde se ředitelka canisterapii sama věnuje.

26) (Otázka: *Dokumentujete nějak canisterapii na vaší škole?*)

a) ano (3 školy – 60 %)

Jak?

- „Video, foto.“
- „Video pro rodiče, foto.“
- „Foto.“

b) ne (2 školy – 40 %)

Předpoklad autorky se nepotvrdil. Očekávala totiž, že všechny školy budou canisterapii nějakým způsobem dokumentovat, ať už pro rodiče či pro možnost zjištění pokroku dítěte.

27) (Otázka: *Kontrolujete platnost certifikátu o splnění canisterapeutických zkoušek?*)

a) ano (4 školy – 80 %)

b) ne (1 škola – 20 %)

- „Důvěřuji.“

Autorka očekávala, že všechny školy kontrolují platnost certifikátu.

28) (Otázka: *Máte ve škole dítě (děti), které neumí slovně vyjádřit, že se mu něco líbí či nelíbí, a účastní se canisterapie?*)

a) ano (všechny školy – 100 %)

Napište prosím, jaké má postižení a jakým způsobem vám dá najevo, že se mu kontakt se psem líbí či nelíbí.

- „Autismus. Úsměv, radost z příchodu.“
- „Většina žáků je s těžkým postižením, vyzorují to pedagogové z jeho reakcí.“
- „Děti s PAS, nadšení, obava, alternativní komunikace – fotografie, gesta.“
- „Těžké kombinované vady – moc líbí, komunikují jinak, očichávají se, strkají do psa hlavou, funí na něho, vydávají zvuky, kterým pes rozumí.“
- „Úsměv, gesto, obrázek...“

b) ne

Obzvláště u dětí s kombinovaným postižením a u dětí s autismem je někdy velmi obtížné poznat, co si myslí, proto autorka tuto otázku školám položila. Zjistila tak, že školy nejčastěji poznají, zda se dětem kontakt se psem líbí, úsměvem, gestem, obrázkem či fotografií.

29) (Otázka: *Vyskytly se v souvislosti s canisterapií na vaší škole nějaké problémy? (nemoci, alergie, hygiena, nevole rodičů atd.))*

a) ne (4 školy – 80 %)

b) ano (1 škola – 20 %)

Jaké?

- „Po ukázce na videu si rodiče v jednom případě nepřáli dál pokračovat v canisterapii.“

Odpovědi škol autorku překvapily, jelikož očekávala, že se ve většině případů vyskytnou nějaké problémy.

30) (Otázka: Víte, jestli má váš canisterapeut nějaké pojištění pro případ, kdyby se něco stalo? (poškození majetku školy, ublížení dítěti..))

a) nevím (3 školy – 60 %)

• „Budu se informovat.“

b) canisterapeut má pojištění (1 škola – 20 %)

c) canisterapeut nemá pojištění (1 škola – 20 %)

d) jiné

Autorku velmi překvapilo, že většina škol neví, zda jsou canisterapeuté pojištěni. Předpokládala, že právě na školách si toto bude vedení hlídat.

Tabulka č. 6 uvádí přehled o školách (skupina B), kde se provádí canisterapie:

<i>Název školy</i>	<i>Rok zahájení canisterapie</i>	<i>Počet dětí</i>	<i>Druhy a typy postižení</i>	<i>Kdo zavedl CT do školy</i>	<i>Rasa CT psa</i>
MS speciální	2006	40	LMD, ADHD, vady řeči, autismus + přidružené poruchy	ředitelka	„ridgeback“
MŠ+ZŠ+SS	Leden 2007	56	MR + autismus	sociální pracovník SPC	„labrador, dalmatin, kokr..“
MS a ZŠ speciální	2001	13	Středně těžké a těžké mentální a kombinovaná postižení	ředitelka	„retrívr“
MŠ speciální	2005	54	DMO, MR, autismus, ADHD, vady řeči, zdravotní problémy	učitelka	„švýcarský ovčák, labrador“
ZŠ	1998	32	Těžké kombinované vady	ředitelka	„labrador, flet“

Pozn.: Rasy psů jsou napsány v uvozovkách tak, jak byly napsány v dotaznících.

Na další otázky již odpovídaly dohromady **skupina A** i **skupina B** (otázky č. 31 až č. 45), některé otázky byly společné i se **skupinou C** (otázky č. 34, 37, 40, 41, 42, 43 a 44).

31) (Otázka: *Máte osobní zkušenost s canisterapií? Kde jste se s ní setkal(a)? – např. ve škole svého dítěte, u kamarádky...? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)*)

a) ano, jako klient

b) ano, jako terapeut (1 škola skupiny B – 5 %)

Kde?

- „Naše škola, středisko rané péče, u civilů.“

c) ano, jako pozorovatel (7 škol – 35 %)

Kde?

Skupina B (2 školy):

- „Na pracovišti.“
- „V MŠ.“

Skupina A (5 škol):

- „FN Motol psychiatrická klinika“
- „v MŠ s labradorem a na internetu“
- „na vysoké škole“
- „televizní pořad“
- „zahraniční SŠ“

d) ne (12 škol – 60 %)

Skupina B (2 školy):

- „Tedy teď již ano.“

Cílem této otázky bylo zjistit, kolik dotazovaných má osobní zkušenost s CT. Autorka by otázku příště lépe zformulovala, jelikož někteří dotazovaní ji špatně pochopili. Odpovídali vlastně na to, zda canisterapii někdy viděli, ale ne, jestli se jí osobně účastnili.

32) (Otázka: Jak jste se dozvěděl(a) o canisterapii?)

Jedna škola tuto otázku nezodpověděla, takže procenta jsou počítána z celkového množství 19 škol.

a) od manžela, manželky

b) od kamaráda, kamarádky

c) od příbuzných (1 škola – 5 %)

d) z médií (11 škol – 58 %)

Dvě školy nenapsaly, z jakých médií se to dozvěděly.

Skupina B (3 školy, jedna škola nenapsala, odkud se to dozvěděla):

- „Zdroje jsou různé.“
- „Z internetových stránek.“

Skupina A (9 škol, jedna škola nenapsala, odkud se to dozvěděla):

- „odborné knihy“
- „TV, internet, noviny“
- „TV“
- „TV, internet, noviny, časopisy“ (současně dotazovaný napsal do bodu e) „při studiu na VŠ“)
- „internet“
- „Vozíčkař, Klíč“
- „TV – Klíč, časopisy“
- „TV, noviny, časopisy – to snad už dneska patří k obecnému rozhledu“

e) jiné (7 škol – 37 %)

Skupina B (1 škola):

- „Dostala jsem psa a brala jsem ho do zaměstnání (1994), pak od paní Galajdové (1998) – to už jsem věděla, co dělám.“

Skupina A (6 škol):

- „ve škole (fakultě), od jiných kolegů - pedagogů“
- „při studiu SPPG“
- „VŠ“
- „na FN Motol“
- „od kolegyně, která je spoluvůrcem knížky Co je vlastně asistenční pes?“
- „zahraniční SŠ“

Z následující tabulky vyplývá, že nejčastěji se dotazovaní dozvěděli o CT z televize, dále z časopisů a internetu, což autorka také očekávala.

Tabulka č. 7 uvádí, odkud se dotazovaní dozvěděli o CT:

<i>Zdroje informací o CT</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Celkem</i>
Internet	3	1	4
Televize	6	0	6
Vysoká škola	3	0	3
Noviny	3	0	3
Časopisy	4	0	4
Nemocnice Motol	1	0	1
Zahraniční SŠ	1	0	1
Odborné knihy	1	0	1
Příbuzní dotazovaného	1	0	1
Paní Galajdová	0	1	1

33) (Otázka: *Znáte nějaké organizace, které se zabývají canisterapií?*)

Jedna škola neodpověděla na tuto otázku, proto jsou procenta počítána z celkového množství 19 škol.

a) ano (7 škol – 37 %)

Vypište je prosím:

Skupina B (4 školy):

- „Psi pro život, Pomocné tlapky, Piafa, nemocnice Motol Praha, DD Sněženková Praha 10 – je jich hodně.“
- „Psi pro život, Pomocné tlapky.“
- „Psi pro život, „Tlapky“.“
- „Helppes, Psi pro život.“

Skupina A (3 školy):

- „Psi pro život – občanské sdružení“
- „paní Galajdová“

- „Pomocné tlapky“

b) ne (12 škol – 63 %)

Tabulka č 8 uvádí, jaké organizace, které se zabývají CT, dotazovaní psali a počet shodných odpovědí:

<i>Organizace zabývající se CT</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Celkem</i>
Psi pro život	4 (100 %)	1 (33 %)	5 (71 %)
Pomocné tlapky	3 (75 %)	1 (33 %)	4 (57 %)
Helppes	1 (25 %)	0	1 (14 %)
Piafa	1 (25 %)	0	1 (14 %)

Autorka očekávala, že většina škol bude znát sdružení Psi pro život a Helppes, jelikož obě sídlí v Praze a je o nich hodně psáno v časopisech.

34) (Otázka: *Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?*)

Na tuto otázku odpovídali všechny skupiny (A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod číslem 29).

Jedna škola nezodpověděla otázku, proto jsou procenta počítána z 19 škol.

a) nevím (6 škol – 32 %, 1 škola je ze skupiny B, 1 škola ze skupiny C, 4 školy ze skupiny A)

b) je to jedno, nezáleží na rase (8 škol – 42 %, 2 školy ze skupiny B)

- „Ale na sympatii.“
- „ale na povaze“
- „Záleží na výcviku.“

c) jiná (6 škol – 32 %)

Skupina B (2 školy):

- „Záleží na povaze psa.“
- „Je to individuální, klidně kdyby byly podmínky na 1 klienta vybrat vhodnou rasu – např. dítě s fobií – malý pes, pro basální stimulaci psi s různou srstí.“

Skupina A (4 školy):

- „klidná, spolupracující, stabilní“
- „Asi nějaká klidná rasa – retriever?“
- „labrador, stafordšírský bullteriér“
- „labrador“

Autorka očekávala, že nejčastěji budou dotazovaní psát retrívra a labradora a že většina škol si bude myslet, že nezáleží na rase psa.

35) (Otázka: *Víte, kde všude se canisterapie provádí? Vypište všechna zařízení či místa, o kterých víte:*)

5 škol nic nenapsalo.

Skupina B:

- „Motýlek, Motol, Démosthenes, Zahrádka, školy, kojenecké ústavy, nemocnice, domovy seniorů...“
- „Helpes.“
- „Individuálně, Motýlek, MŠ Urbanova, MŠ Štíbrova, IC Zahrada, MŠ Pro family, APLA– nabídka kroužků,..)“
- „V případě potřeby si je vyhledám na internetu.“
- „Snad všude, kde se pracuje s lidmi.“

Skupina A:

- „speciální mateřské školy, domov seniorů“
- „Nevím, možná některé ÚSP?“
- „- ÚSP, - speciální školy“
- „Speciální škola Zahrada Praha 3“
- „domovy důchodců, ústavní zařízení, stacionáře, školy - pomocné“
- „v některých ÚSP, domovech důchodců“
- „Dobrovolnické centrum FN Motol“
- „ZŠ Zahrádka, Praha 3“
- „nemám – hledala bych na infor.- internet, tel.seznamy atd.“
- „Klub Hornomlýnská – P-4, MŠS Štíbrova“

Nejčastější odpovědi na otázku, kde všude se canisterapie provádí, byly – ÚSP, speciální školy, domovy důchodců, ZŠ Zahrádka, FN Motol, Komunitní centrum Motýlek a speciální MŠ (Štíbrova, apod.).

Cílem této otázky bylo zjistit, zda dotazovaní nevědí nějaká místa, kde se canisterapie provádí, a autorka o nich neví. Autorka tak zjistila dvě zařízení, o kterých dříve nevěděla.

36) (Otázka: V čem je podle vás přínos canisterapie? Jaká má pozitiva?)

a) nevidím žádný přínos

b) vidím jen jedno pozitivum (přínos) (1 škola – 5 %)

Jaké?

- „uvolnění, překonání obavy ze psa“ – Vzhledem k odpovědi si autorka myslí, že dotazovaný, chtěl zaškrtnout odpověď c).

c) vidím mnoho pozitiv (přínosů) (19 škol – 95 %)

Jaká?

Skupina B (5 škol, jedna škola nenapsala, jaká vidí pozitiva):

- „Kontakt dítěte se zvířetem, možnost vyjádření svých pocitů.“
- „Viz výše.“ (otázka č. 7 – rozvoj oblastí - sociálně emoční, kognitivní, tělesné a řečové..)
- „Rozvoj komunikace, koncentrace a pozornosti.“
- „Motivuje, inspiruje...(děti), oddaluje vyhoření – učitelé.“

Skupina A (jedna škola nenapsala, jaká vidí pozitiva):

- „zklidnění, přesměrování zájmu o něco jiného, než je problém dítěte, podpora aktivity...“
- „Příznivě ovlivňuje psychiku klientů, může mít vliv i na zlepšení motorických schopností.“
- „Působí na psychiku (pozitivně), vytváření citových vazeb, pozitivní působení na fyzické zdraví.“
- „kladné působení na psychiku nemocných, uvolnění svalových skupin u spastických forem DMO“
- „Uvolnění psychického napětí, zvíře pomáhá navázat sociální kontakt tam, kde je obtížné navázat kontakt mezi lidmi, např. po silném traumatickém zážitku.“

- „na rozvoj tělesný i psychický, řečové aktivity, začleňování do kolektivu, pracovní činnosti, pravidelné starosti“
- „kontakt se zvířetem, zvýšení komunikace, jemná a hrubá motorika, prohřátí postižených míst atd.“
- „překonávání strachu ze zvířat, uvolnění tenzí dětí“
- „přítomnost živé bytosti, která není nikdy závislá na politické situaci, tudíž není naštvaná, SAMA MÁM PSY“
- „uspokojování citových potřeb, rozvoj sociálních vztahů, pozitivní vliv na motoriku hrubou i jemnou, prohřívání a bezprostřední kontakt s živým tvorem u dětí s těžkými vadami, rozvoj řeči,...“
- „odreagování stresu, napětí, kontakt s živým tvorem“
- „uklidnění psychiky, uvolnění svalů, láska ke zvířatům“
- „prohřátí org. – spastici, kontakt se zvířetem – vč. překonávání obav, rozvoj jemné motoriky“

Cílem této otázky bylo zjistit co nejvíce přínosů canisterapie (CT). Největší přínos CT vidí dotazovaní nejčastěji v pozitivním vlivu na psychiku klienta, ve zlepšení motoriky klienta a možnosti kontaktu se psem. Často také zmiňují rozvoj komunikace a uspokojování citových potřeb.

37) (Otázka: Vidíte nějaká negativa na canisterapii?)

Na tuto otázku odpovídaly všechny skupiny (A, B i C) (Skupina C ji měla pod č. 8).

3 školy nedopověděly vůbec. Procenta jsou tedy počítána z 18 škol.

- „nevím, neumím posoudit“

a) ne, vůbec žádná (9 škol – 50 %, skupina A – 6 škol, skupina B – 3 školy)

b) ano, jedno (6 škol – 33 %)

Jaké?

Skupina B (1 škola):

- „Že lidé nejsou zodpovědní (ti,co to dělají – někteří).“

Skupina A (4 školy):

- „možnost alergie na zvířata“
- „když je někdo alergický“

- „problém může tvořit alergie“
- „možnost alergie“

Skupina C (1 škola):

- „strach ze psů“

c) **ano, více** (3 školy – 17 %)

Jaká?

Skupina B (1 škola):

- „Neočekávané reakce dětí s PAS a reakce psa na ně.“

Skupina A (2 školy):

- „Ne vždy dostatečné hygiena, možná alergie na psí srst.“
- „např. alergie, strach dítěte ze zvířete“

Polovina škol (9 škol) nevidí na CT žádná negativa. Většina škol (6 škol) z druhé půlky vidí jedno negativum, a to především možnost alergie. 3 školy vidí více negativ – strach dítěte ze psa, alergie, nedostatečná hygiena a neočekávané reakce psa na děti s PAS. Autorka očekávala mnohem více škol, které napíší nějaké negativum. Předpokládala především, že uvedou alergii na psí srst.

38) (Otázka: *Komu podle Vás canisterapie pomáhá?*)

Skupina B (1 škola na tuto otázku neodpověděla):

- „Všem.“
- „Úzkostným, dysfatičům, DMO, hyperaktivním, dětem s PAS, nevidomým, osamělým, dětem s problémy chování.“
- „Učitelům x dětem – lepší kontakt, rodičům – zjistí, jak jejich dítě reaguje v jiné než běžné situaci.“
- „Komukoli, kdo se aktivně zapojuje. Předpokladem je ovšem dobrý terapeut s vycvičeným psem.“

Skupina A (1 škola na tuto otázku neodpověděla):

- „dětem, rodině, společenství“
- „všem, kdo mají momentálně psychické problémy, ale i tělesné, např. nemocnice – protože ovlivňuje psychické problémy“

- „Citově deprivovaným lidem, autistům, mentálně postiženým, dá se použít v logopedické praxi, u LMD a poruch chování, protože dítě vede k odpovědnosti při péči o pejska, překonávání apatie.“
- „- osobám se speciálními potřebami – ment. Retardace, sluchové a zrakové postižení, tělesný handicap, autismus, řečové poruchy, - osobám s problémy emočního nebo sociálního charakteru“
- „Možná některým dětem s postižením, opuštěným seniorům.“
- „dětem, dospělým a zvl. seniorům“
- „dětem i dospělým, postiženým tělesně, smyslově, mentálně, dětem s poruchami chování, často i zdravým, ale momentálně nedobře naladěným ☺“
- „Jeden láma radil kdysi starým lidem, pokud chtějí prožít zbytek života při síle fyzické i duševní, aby si pořídili živé zvíře a houpací židli. – staří lidé, děti, lidé s mentálním postižením.“
- „klientovi, terapeutovi“
- „stresovaným lidem, dětem s LMD, dětem s DMO, pacientům z léčení pro dlouhodobě nemocné, pacientům z psychiatrických léčení“
- „různé typy postižení. nemocní, staří lidé, psychicky nemocní“
- „lidem, co je pokousal pes, dětem, které mají problémy komunikovat (mutismus, koktavost), hodně postiženým lidem – pocit bezpečí, psychiatrické potíže – agresivita.“
- „osamoceným lidem, handicapovaným lidem, LMD, poruchy komunikace, asi i poruchy chování“
- „lidem oslabeným, zdrav. post., s duševní nemocí“

Dotazovaní uváděli různé osoby, komu CT pomáhá. Spektrum je velmi široké, což autorka očekávala. Cílem této otázky bylo zjistit co nejvíce možností, komu může canisterapie pomoci. Nejčastěji se objevily odpovědi – dětem, autistům, mentálně postiženým, seniorům, lidem s různým postižením apod.

39) (Otázka: *Ted' Vám předložím 3 různé definice canisterapie, pozorně si je přečtete a napište, která se Vám zdá nejlepší, a proč, a která nejhorší, a proč:*

1. definice

„Jde o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně – integračních, působení na fyzické zdraví je u ní druhotné. Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít.“

2. definice

„Canisterapie se může přeložit jako léčba pomocí psa (canis=pes, terapie=léčba).“

3. definice

„Canisterapie je součástí zooterapie (léčba pomocí zvířat), kdy je pes součástí terapeutického procesu. Je to tedy pomocná terapie, kdy je za přítomnosti psa a jeho pozitivního působení zlepšován zdravotní stav klienta. Zdravotním stavem je myšleno jak zdraví tělesné tak i duševní. Vždy je však nutné přihlížet k jednotlivým pacientům individuálně podle druhu a závažnosti onemocnění, věku a ochoty spolupracovat.“

Nejlepší definice je:

1 škola neodpověděla vůbec na tuto otázku, procenta jsou tak počítána z 19 škol.

č. 1 (5 školy – 26,5 %)

Dvě školy ze skupiny A nenapsaly, proč si to myslí.

Skupina B (3 školy):

- „Vystihuje dle mého názoru podstatu – a to, že léčí hlavně psychiku.“
- „Je to podpůrná terapie, sama by nevyřešila všechny problémy.“
- „Je necharakterizující. Je to především podpůrná metoda.“

č. 2 (1 škola – 5 %)

- „je stručná a vystihující pro neznalce pak č. 3“

č. 3 (13 škol – 68,5 %)

Skupina A (11 škol, jedna škola nenapsala důvod):

- „více pohledů“
- „komplexní“
- „je výstižná“
- „je nejobsáhlejší“
- „neopomíná tělesnou stránku čl. a zohledňuje individualitu zúčastněných“
- „zohledňuje kromě psychiky i fyzickou stránku léčby“
- „vyčerpávající a zmiňuje i individuální přístup“

- „poukazuje na to, že se jedná o pomocnou terapii, která je součástí celého terapeutického procesu a zohledňuje individuální požadavky klienta“
- „přesně vystihuje komu je tato terapie určena“
- „myslím, že je výstižná“

Skupina B (2 školy, 1 škola nenapsala důvod):

- „Zahrnuje většinu.“

Nejhorší definice je:

Zodpovědělo jen 16 škol, procenta jsou tedy počítána z těchto škol.

č. 1 (4 školy – 25 %)

- „příliš stručná“
- „je nepřesně formulovaná“
- „obsahuje nepravdivá tvrzení – viz podtržení + je neúplná a nepřesná“ (podtrženo bylo - ...působení na fyzické zdraví je u ní druhotné. Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít.)

č. 2 (10 škol – 62,5 %)

Skupina B (2 školy):

- „Krátká, nic neříkající.“
- „Pes neléčí.“

Skupina A (8 škol, jedna škola nenapsala důvod):

- „neříká nic, pouze vysvětluje význam slov“
- „nic neříkající“
- „je příliš strohá a nevystihuje oblast působení léčby“
- „nejstručnější, nic nerozvádí“
- „velké zjednodušení, nepodá dostatečnou informaci“
- „nevystihuje rozvoj fyz. i duš.“
- „je málo konkrétní“ (dotazovaný napsal i č. 1 – „fyzické zdraví je u ní druhotné“)

č. 3 (2 školy – 12,5 %)

Jeden dotazovaný ze skupiny A nenapsal, proč si myslí, že je tato definice nejhorší.

Skupina B (1 škola):

- „Nelze ji brát jako metodu léčebnou.“

Nejvíce ze všech definic canisterapie se líbila definice č. 3, nejméně se líbila definice č. 2. Takové odpovědi autorka očekávala vzhledem k velké stručnosti definice č. 2 a naopak rozsáhlosti a srozumitelnosti definice č. 3.

(Otázka: *Znáte nějakou jinou definici canisterapie, která se Vám zdá lepší než všechny uvedené definice?*)

Jedna škola ze skupiny B uvedla tuto definici:

● „Patří do zooterapie. Je to způsob terapie, který slouží k pozitivnímu působení psa na zdraví člověka (tzn. na stránku psychickou – sociálně emoční, fyzickou, gnostickou a řečovou).“

40) (Otázka: *Musí mít pes, který vykonává canisterapii nějakou canisterapeutickou zkoušku?*)

Na tuto otázku odpovídaly všechny skupiny (A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod č. 9).

Jedna škola nezaškrtnula odpověď, proto jsou procenta počítána z 20 škol.

a) ano (19 škol – 95 %)

Dvě školy neodpověděly, z jakého důvodu má mít pes zkoušku.

Proč?

Skupina C (1 škola):

● „bezpečnostní hledisko“

Skupina B (5 škol, jedna škola nenapsala důvod):

● „kvůli bezpečnosti a odbornému vedení“

● „Aby ten, kdo rozumí psům, posoudil, zda pes má vhodné vlastnosti.“

● „Vzhledem k dětem je to bezpečné.“

● „musí být na canisterapii připraven“

Skupina A (13 škol, 2 školy nenapsaly důvod):

● „aby získal zkušenosti a ukázaly se jeho charakt. vlastnosti“

● „Pes musí být zvyklý na hlazení a mazlení od cizího člověka. Pes je při terapii vystaven velké psychické zátěži.“

● „doma asi ne, ve škole asi ano“

- „aby byla zaručena bezpečnost klientů“
- „nevím, asi jako potvrzení toho, že prošel výcvikem a je pro tuto „práci“ vhodný“
- „musí mít speciální výcvik“
- „zkouška zaručuje, že pes bude zvládat pokyny a souhru terapeuta a psa“
- „bezpečnost klienta, účinnost terapie“
- „nesmí být agresivní“
- „Pes musí být cvičený na kontakt s lidmi.“
- „musí být cvičen, protože pracuje s různými typy klientů, musí být neagresivní, odolný proti stresu“

b) ne (1 škola – 5 %)

Proč?

Skupina A:

- „ne, neumím si představit psa s touto zkouškou“

Tabulka č. 9 uvádí, z jakých důvodů má mít podle škol v jednotlivých skupinách pes canisterapeutickou zkoušku:

<i>Důvody canisterapeutické zkoušky</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina C</i>	<i>Celkem (počítáno z 17 odpovědí)</i>
Bezpečnost klientů	2	2	1	5
Odborné vedení psa	1	2	0	3
Vhodné vlastnosti psa	1	6	0	7
Speciální výcvik – připravenost psa	1	6	0	7

Pozn.: Z důvodu lepší přehlednosti autorka některé vlastnosti dala podle podobnosti do stejné skupiny.

Autorka byla mile překvapena, že téměř všechny školy usuzují, že pes musí mít canisterapeutickou zkoušku. I když očekávala, že takto odpoví 100 % škol, i tak to považuje za velmi dobrý výsledek.

41) (Otázka: Jaký je Váš vztah ke psům?)

Na tuto otázku odpovídaly všechny skupina (A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod č. 30).

Jedna škola nezaškrtnla odpověď, proto jsou procenta počítána z 20 škol.

a) velmi dobrý (11 škol – 55 %, skupina A - 9 škol, skupina B – 2 školy)

b) dobrý (6 škol – 30 %, skupina A – 4 školy, skupina B – 2 školy)

c) neutrální (3 školy – 15 %, skupina A – 1 škola, skupina B – 1 škola, skupina C – 1 škola)

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým dobrý, k některým špatný

Tabulka č. 10 uvádí, jaký vztah ke psům mají dotazovaní ve skupině A, skupině B a skupině C:

<i>Vztah ke psům</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina C</i>	<i>Celkem</i>
Velmi dobrý	11 (61 %)	2 (40 %)	0	11 (55 %)
Dobrý	6 (33 %)	2 (40 %)	0	6 (30 %)
Neutrální	1 (6 %)	1 (20 %)	1 (100 %)	3 (15 %)

Pozn.: Tabulka byla počítána z 20 škol, jelikož jedna škola na otázku neodpověděla.

Autorku samotnou překvapilo, že nejlepší vztah ke psům mají školy, kde se canisterapie neprovádí, ale vědí, co znamená. Autorka si myslela, že nejlepší vztah, tedy velmi dobrý, budou mít školy, kde se canisterapie provádí. Přitom tyto školy uvedly jen ve 40 %, že mají ke psům velmi dobrý vztah. Dalších 40 % uvedlo vztah ke psům jako dobrý a 20 % dokonce jen jako neutrální.

42) (Otázka: *Máte Vy osobně psa? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)*)

Na tuto otázku odpovídaly všechny skupiny (A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod č. 31).

Jedna škola nezaškrtnla odpověď, proto jsou procenta počítána z 20 škol.

a) ano (6 škol – 30 %)

Jakou rasu?

Skupina B (1 škola):

- „Ridgeback.“

Skupina A (5 škol):

- „kříženci jeden velký, druhý malý“
- „kříženec (dobrman s ?)“
- „2x staffordshire bullterier“
- „belgický ovčák, boxer“
- „Zlatý retriever“

b) měl jsem (4 školy – 20 %)

Jakou rasu?

Skupina B (1 škola):

- „Ovčáka.“

Skupina A (3 školy):

- „staffordšířský bullteriér“
- „oříška“
- „vlčák“

c) ne, ani ho nikdy nechci (3 školy – 15 %)

Proč?

Skupina B (2 školy):

- „Bytové.“
- „Mám malý byt.“

Skupina C (1 škola):

- „Bydlím v paneláku, tam pes nepatří.“

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídít (2 školy – 10 %)

Jakou rasu?

Skupina B (1 škola):

- „Nemám vybráno, ale bude to větší pes.“

Skupina A (1 škola):

- „knírač, westík“

e) já ne, ale někdo z mé rodiny ano (5 škol skupiny A – 25 %)

Jakou rasu?

Jedna škola nenapsala, jakou rasu mají.

- „jezevčíka“
- „u rodičů: boxer, kokršpaněl, vlčák, foxteriéri“
- „jezevčík“
- „syn – kokršpaněl“

Tabulka č. 11 uvádí seznam psů, které buď dotazovaní vlastní (a) či ho měli (b), chystají se ho pořídit (d) nebo ho vlastní někdo z příbuzných (e):

<i>Rasa psa</i>	<i>Počet u jednotlivých odpovědí a)/b)/d)/e)</i>	<i>Celkový počet</i>
Kokršpaněl	0/0/0/2	2
Jezevčík	0/0/0/2	2
Německý boxer	1/0/0/1	2
Foxteriér	0/0/0/1	1
Německý ovčák	0/2/0/1	3
Knírač	0/0/1/0	1
Staffordšírský bulteriér	2/1/0/0	3
West highland white teriér	0/0/1/0	1
Zlatý retrívr	1/0/0/0	1
Belgický ovčák	1/0/0/0	1
Kříženec	3/1/0/0	4
Rhodéský ridgeback	1/0/0/0	1

Tato otázka byla položena spíše pro zajímavost a jako oddech od dlouhého vyplňování dotazníku, současně ale autorka chtěla zjistit, zda ti, co odpovídali, že mají ke psům vztah velmi dobrý, mají buď sami psa nebo ve svém okolí. Autorce se její

předpoklad potvrdil. Téměř všichni, kteří odpověděli, že mají vztah ke psům velmi dobrý, psa mají nebo ho v minulosti měli oni či někdo z rodiny.

Ti, co zaškrtnuli, že mají vztah ke psům dobrý, většinou měli v okolí někoho, kdo psa vlastní, nebo ho v minulosti vlastnili oni. Jen jeden dotazovaný uvedl, že psa vlastní a má k nim vztah dobrý.

Ti, co uvedli, že mají ke psům vztah neutrální, psa nevlastní. Jen u jednoho vlastní psa někdo z rodiny.

43) (Otázka: Znáte nějakou jinou „terapii“ pomocí zvířat?)

Na tuto otázku odpovídaly všechny skupiny (A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod č. 33).

Jedna škola nezaškrtnla odpověď, proto jsou procenta počítána z 20 škol.

a) ano (17 škol – 85 %)

Jakou?

Skupina B (4 školy):

- „Felinoterapie.“
- „Hipoterapie.“
- „Plavání s delfíny.“
- „Praktikujeme zooterapii s králíčkem a kamerunskými kozami.“

Skupina A (13 škol):

- „hipoterapie – na koních“
- „Hipoterapie.“ – uvedena 10x
- „hipoterapie, využití delfínů“
- „Koně, ale v podstatě to může být další zvíře, pták, hmyz...“

b) ne (3 školy – 15 %, skupina A – 1 škola, skupina B – 1 škola, skupina C – 1 škola)

Jeden z dotazovaných ze skupiny B spíš nevěděl přesné termíny vzhledem k tomu, že u další otázky věděl, jaká zvířata se k jiným terapiím používají.

Autorce se potvrdil předpoklad, že nejčastěji zmiňovanou zooterapií bude hipoterapie (viz následující tabulka). Čekala ovšem vyšší počet u felinoterapie, ale tento nízký počet odpovědí je dán nejspíše tím, že dotazovaní nevěděli odborný název pro zooterapii s kočkou, což potvrzuje i následující otázka.

Tabulka č. 12 uvádí, jaké zooterapie dotazovaní (17 škol) napsali a kolikrát byla tato terapie uvedena (v závorkách je procentuální vyjádření):

<i>Zooterapie</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina C</i>	<i>Celkem</i>
Felinoterapie	0	1	0	1 (6 %)
Hipoterapie	13	1	0	14 (82 %)
Zooterapie s delfínem	0	1	0	1 (6 %)
Zooterapie s králíkem	0	1	0	1 (6 %)
Zooter. s kamerunskou kozou	0	1	0	1 (6 %)
Zooterapie s ptákem	1	0	0	1 (6 %)
Zooterapie s hmyzem	1	0	0	1 (6 %)

Pozn.: Autorka do hipoterapie započítala i ty odpovědi, ve kterých bylo napsáno „koně“.

44) (Otázka: *Vypište prosím, jaká jiná zvířata se používají při „terapiích“ u lidí.*)

Na tuto otázku odpovídali všichni dotazovaní (skupina A, B i C) (Skupina C měla tuto otázku pod č. 32)

Sedm škol neuvedlo nic (35 %). Jedna škola ze skupiny B nenapsala nic, ale u předcházející otázky napsala – plavání s delfíny.

- „nemám přehled“ (skupina A)

Ostatních 14 škol (67 %) napsalo toto:

Skupina B (4 školy):

- „Praktikujeme zooterapii s králíčkem a kamerunskými kozami.“
- „Kočka, králík (asi).“
- „Kočky, králíci.“
- „Psi, koně, kočky.“

Skupina A (9 škol):

- „každé zvíře může sehrát pozitivní roli, ale ne každé se dá vycvičit, aby nebylo nebezpečné“
- „psi, koně, delfíni“

- „koně, kočky“
- „vzhledem ke slovu v uvozovkách myslím, že na druhu nezáleží, pokud jde o oficiální pojem – kůň“
- „koně“ – uvedeni 2x
- „kůň, kočka, domácí zvířata“
- „delfíni“
- „kůň, králík, kočky, malí hlodavci“

Skupina C (1 škola):

- „koně“

Tabulka č. 13 uvádí, jaká zvířata se podle dotazovaných (14 škol) používají při zooterapiích, a počet, kolikrát bylo toto zvíře napsáno u jednotlivých skupin:

<i>Zvíře</i>	<i>Skupina A</i>	<i>Skupina B</i>	<i>Skupina C</i>	<i>Celkem</i>
Kůň	7	1	1	9 (64 %)
Kočka	3	3	0	6 (43 %)
Králík	1	3	0	4 (29 %)
Delfín	2	0	0	2 (14 %)
Kamerunská koza	0	1	0	1 (7 %)
Malí hlodavci	1	0	0	1 (7 %)

Z tabulky vyplývá, že nejznámější zvíře je kůň. Je ovšem zajímavé, že ve skupině B, kde se canisterapie provádí, napsal koně jen jeden dotazovaný. Oproti předcházející tabulce, kde byla zmíněna jen jednou, je druhé nejčastěji zmiňované zvíře kočka. Autorka si to vysvětluje tím, že dotazovaní nevěděli odborný název pro zooterapii s kočkou, felinoterapii.

45) (Otázka: Víte, co znamenají tyto zkratky? AAA, AAT, AAE, AACR. Pokud se koná canisterapie na vaší škole, napište prosím, kterou (které) u vás používáte.)

18 škol nevědělo vůbec, co tyto zkratky znamenají (90 %).

1 škola ze skupiny B napsala odpověď jen u AAA a AAT. Tyto odpovědi ovšem byly špatné.

Jen jediná škola (ze skupiny B) zodpověděla všechny tyto zkratky (5 %).

Na otázku, kterou z nich ve škole používají, neodpověděl nikdo.

AAA

- „Vedení deníku.“
- „Motivace při canisterapii – prolíná se s AAT.“

AAT

- „Bez deníku či naopak.“
- „Terapie – prolíná se s AAA.“

AAE

- „Edukace – nesouhlasím s ní, ty první dvě jsou základ, který stačí.“

AACR

- „Odborníci sami nedokáží jednotně vysvětlit, co vlastně 1 klient v krizi – dostane vycvičeného psa.“

Je vidět, že tyto zkratky u nás nejsou mezi laickou veřejností vůbec známy. Ovšem ani u škol, kde se canisterapie provádí, tyto zkratky neznají, což autorku překvapilo. Předpokládala, že tyto školy budou znát alespoň zkratky AAA a AAT.

8.1 Analýza dotazníku u skupiny C

Tuto část dotazníku (s. 13 – 20) vyplňovala jen jedna škola, která nevěděla, co je canisterapie. Proto u odpovědí nejsou uvedena procenta. Odpovědi jsou zvýrazněny tučně.

Cílem této části dotazníku bylo zjistit, zda po vysvětlení pojmu a objasnění toho, co canisterapie obnáší, by dotazovaný chtěl canisterapii na škole provádět. Autorka také chtěla zjistit, co si o canisterapii myslí člověk, který o ní slyší poprvé, a jestli záleží na rozsáhlosti definice canisterapie, aby dotazovaný pochopil, o co jde. Zároveň zjišťovala, jaký vztah ke psům tento člověk má, a zda to může ovlivnit jeho pohled na canisterapii.

Vzhledem k tomu, že na tuto část dotazníku odpovídal jen jeden dotazovaný, nemají tyto výsledky žádnou vypovídací hodnotu. Autorka zde přesto uvádí odpovědi tohoto jediného dotazovaného:

2. (Otázka: *Canisterapie se může přeložit jako léčba pomocí psa (canis=pes, terapie=léčba)*)

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?)

a) stále nevím

b) myslím si, že

3. (Otázka: *Komu podle vás canisterapie pomáhá?)*

a) nevím

b) pomáhá

4. (Otázka: *Když teď víte, co znamená slovo canisterapie, chtěli byste se jí zúčastnit?)*

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měl(a) bych strach (Z čeho?)

5. (Otázka: *Věděli byste o někom, komu byste jí doporučili?)*

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

6. (Otázka: *Canisterapie se již vykonává i na mnoha speciálních školách. Chtěli byste, aby se canisterapie prováděla také na vaší škole? A proč?)*

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

b) asi ano, ještě nevím

c) spíš ne

Proč?

• „Moc tomu nevěřím.“

d) určitě ne

7. (Otázka: *Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)*)

a) zlepšení psychiky dětí, klientů

b) fyzické zlepšení u dětí, klientů

c) obojí

d) jiné

8. (Otázka: *Myslíte si, že má canisterapie nějaká negativa?*)

a) ano, určitě jich má i více

b) ano, jedno mě napadá

Jaké?

• „strach ze psů“

c) ne

9. (Otázka: *Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí mít nějakou canisterapeutickou zkoušku?*)

a) ano

Proč?

• „bezpečnostní hledisko“

b) ne

10. (Otázka: *Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie?*)

a) platí ji klient, či rodiče dítěte

b) platí ji zdravotní pojišťovna

c) financuje ji nějaký úřad

d) platí to zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné

11. (Otázka: *Jestliže Vám předložím tuto jinou definici canisterapie:*

„Jde o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně – integračních, působení na

fyzické zdraví je u ní druhotné. Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít. “

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?)

a) stále nevím

b) myslím si, že

12. (Otázka: Chtěli byste po přečtení této definice canisterapie, aby se prováděla na vaší škole? A proč?

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

b) asi ano, ještě nevím.

c) spíš ne

Proč?

• „moc tomu nevěřím“

d) určitě ne

13. (Otázka: *Když teď víte další definici canisterapie, chtěl(a) byste se jí Vy osobně účastnit?)*

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měla bych strach

14. (Otázka: *Komu podle vás canisterapie pomáhá?)*

a) nevím

b) pomáhá

15. (Otázka: *Věděli byste o někom, komu byste ji doporučili?)*

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

16. (Otázka: *Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.))*

a) zlepšení psychiky

- b) fyzické zlepšení
- c) obojí
- d) jiné

17. (Otázka: *Umíte si představit, jestli má canisterapie nějaká negativa?*)

a) ano, určité jich má i více

b) ano, jedno mě napadá

Jaké?

- „strach ze psů“

c) ne

18. (Otázka: *Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí složit canisterapeutickou zkoušku?*)

a) ano

Proč?

- „bezpečnostní hledisko“

b) ne

19. (Otázka: *Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.))*

a) platí jí klient, či rodiče dítěte

b) platí to zdravotní pojišťovna

c) nějaký úřad

d) zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné

20. (Otázka: *Další a již poslední definice canisterapie: „Canisterapie je součástí zooterapie (lčba pomocí zvířat), kdy je pes součástí terapeutického procesu. Je to tedy pomocná terapie, kdy je za přítomnosti psa a jeho pozitivního působení zlepšován zdravotní stav klienta. Zdravotním stavem je myšleno jak zdraví tělesné tak i duševní.*

Vždy je však nutné přihlížet k jednotlivým pacientům individuálně podle druhu a závažnosti onemocnění, věku a ochoty spolupracovat.“

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?)

a) stále nevím

b) myslím si, že

21. (Otázka: *Když teď víte další definici canisterapie, chtěl(a) byste se jí Vy osobně účastnit?*)

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měl(a) bych strach

22. (Otázka: *Chtěli byste po přečtení této definice canisterapie, aby se prováděla na vaší škole? A proč?*)

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

b) asi ano, ještě nevím

c) spíš ne

d) určitě ne

23. (Otázka: *Komu podle vás canisterapie pomáhá?*)

a) nevím

b) pomáhá

24. (Otázka: *Věděli byste o někom, komu byste ji doporučili?*)

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

25. (Otázka: *Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.))*

a) zlepšení psychiky

b) fyzické zlepšení

c) obojí

d) jiné

26. (Otázka: *Umíte si představit, jestli má canisterapie nějaká negativa?*)

a) ano, určitě jich má i více

b) ano, jedno mě napadá

c) ne

27. (Otázka: *Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí mít nějakou canisterapeutickou zkoušku?*)

a) nevím

b) určitě ano

c) ne

28. (Otázka: *Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.))*

a) platí jí klient, či rodiče dítěte

b) platí to zdravotní pojišťovna

c) nějaký úřad

d) zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné

29. (Otázka: *Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?*)

a) nevím

b) je to jedno, nezáleží na rase

c) jiná

30. (Otázka: *Jaký je Váš vztah ke psům?*)

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým dobrý, k některým špatný

31. (Otázka: *Máte Vy osobně psa? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)*)

a) ano

b) mívám jsem

c) ne, a nikdy ho nechci

Proč?

• „Bydlím v paneláku, tam pes nepatří.“

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídit

e) já ne, ale někdo z mé rodiny ano

32. (Otázka: *Znáte nějaké jiné zvíře (zvířata), které se používá při „terapii“ u lidí?*)

• „koně“

33. (Otázka: *Znáte nějakou jinou „terapii“ pomocí zvířat?*)

a) ano

b) ne

8.2 Poznámky dotazovaných

Školy měly možnost na konci dotazníku napsat jakékoliv poznámky či připomínky. Dvě školy napsaly do poznámek tyto informace:

„Obecně panuje velká nedůvěra k tomu, pustit si jakékoliv zvíře do školy. U nás máme hipoterapii a zkušenosti jsou dobré.“

„Zavedla jsem canisterapii k nám do školy pomocí projektu pod názvem „Canisterapie jako součást výuky“. Je to velmi nová záležitost ve škole, ale musím prozatím projekt hodnotit velmi kladně (viz dotazník). Do budoucna se budu snažit koordinovat canisterapii ve škole na vyšší úrovni. Z prostředků projektu hradíme také výcvik psa, který vlastní kolega, stane se tak školním canisterapeutickým psem. Váš dotazník byl velmi inspirující.“

9. Canisterapie v praxi

9.1 Dobrovolnické centrum Fakultní nemocnice v Motole (<http://dcmotol.cz/>)

Národní dobrovolnické centrum Hestia (dále jen Hestia NDC) získala v roce 2003 akreditaci k realizaci programu Dobrovolníci v nemocnici u Ministerstva vnitra ČR a stala se tak organizací vysílající dobrovolníky do Fakultní nemocnice Motol (dále jen FN Motol) podle Zákona o dobrovolné službě č. 198/2002 Sb. V lednu 2004 bylo na úseku hlavní sestry FN Motol založeno samostatné nemocniční Dobrovolnické centrum (dále jen DC) FN Motol, kde nemocnice zaměstnává koordinátorku programu Mgr. Jitku Novákovou. Celý program tak řídí z větší části sama nemocnice podle potřeb pacientů a provozních možností, přičemž externím partnerem zůstává Hestia NDC.

Již od začátku měl dobrovolnický program významnou podporu ze strany zdravotnického personálu a vedení nemocnice, a proto se mohl velmi rychle rozvíjet. I v současné době je motolský dobrovolnický program nejrozsáhlejší v ČR jak do počtu dobrovolníků, tak ve spektru dobrovolnických činností.

Úkolem DC FN Motol je poskytnout oporu dobrovolníkům. Ti se snaží především aktivně zlepšit duševní pohodu pacientů a podílet se tak na jejich efektivním uzdravení. Tomu velmi přispívá právě canisterapie, která se zde začala provádět koncem roku 2003 na Klinice dětské onkologie jako projekt pod názvem Nejen lidé pomáhají. Velkou měrou se o to zasloužila dobrovolnice Karolína Eckschlagerová se svou fenkou Bessy, která sem jako první chodila za pacienty. Tato dobrovolnice také přivedla i další dobrovolníky se psy. V roce 2004 byl projekt podpořen grantem z programu Make a connection. Díky finanční podpoře se pořídilo vybavení a uspořádaly se první akce, aby se pacientům a zaměstnancům nemocnice předvedlo, co to vlastně canisterapie je. Na podzim roku 2004 začali dobrovolníci se psy docházet na Léčebnu dlouhodobě nemocných (dále LDN) a Dětskou psychiatrickou kliniku. V roce 2005 byl projekt opět podpořen grantem Make a connection a hromadné akce pro pacienty se zopakovaly.

Na rok 2007/2008 získalo DC FN Motol grant Nadace VIA z fondu T-Mobile. Poskytnuté peníze využije na zkvalitnění canisterapie ve FN Motol, pořízení triček a šátků pro dobrovolníky a jejich psy a na nákup speciálních rehabilitačních pomůcek.

V současné době (léto 2007) chodí do Motola 12 psů. Nejčastěji to jsou border kolie a zlatí retrívři, dále pak bostonští teriéři, francouzský buldoček a americký kokršpaněl. Na nárazové akce se zapojují další 3-4 lidi s pejsky. Do canisterapeutického programu je zapojeno 11 dobrovolnic, které pravidelně chodí na oddělení - 7 na Dětskou psychiatrickou kliniku, 2 na dětskou onkologii a 2 na LDN. Z toho dvě dobrovolnice, které docházejí na dětskou psychiatrii, jsou bez psa, ale pomáhají ostatním dobrovolníkům se psy /82/.

Pro psovoda platí stejné podmínky jako pro ostatní zájemce o dobrovolnictví:

- absolvování úvodního pohovoru s koordinátorkou
- celodenní školení
- registrace v dobrovolnickém centru
- uzavření dohody o spolupráci
- účast na supervizních setkáních

Podmínky pro psa:

- radost z kontaktu s lidmi
- certifikát o složení canisterapeutické zkoušky, případně zkoušky asistenčního nebo vodícího psa
- platné očkování
- dobrý zdravotní stav

Využití canisterapie ve FN v Motole:

● *Dětská oddělení*

- Klinika dětské hematologie a onkologie (Skupinová canisterapie s více psy a pacienty. Hlavním cílem je podpora pacientů při dlouhodobé léčbě.)
- Dětská psychiatrická klinika (individuální i skupinová canisterapie)
- Dětská neurologie – v jednání

● *Dospělé kliniky*

- Léčebna dlouhodobě nemocných (individuální i skupinová canisterapie)

Nárazové akce pro dětské i dospělé pacienty – tzv. Psí dny:

- Psí odpoledne pro děti
- Psí odpoledne pro léčebnu dlouhodobě nemocných
- Psí mikulášská
- Velikonoční návštěvy s pejsky

Každým rokem se snaží koordinátoři DC projekt „Nejen lidé pomáhají“ o něco obohatit. Rádi by rozšířili svou dobrovolnickou základnu a začali působit na více klinikách.

Autorka byla několikrát přítomna při canisterapii na LDN, jednou na Dětské psychiatrické klinice a Klinice dětské hematologie a onkologie a jednou na „Psím dni“, který se konal na LDN. Canisterapie zde není prováděna profesionály – odborníky (lékař, psycholog, speciální pedagog), nejedná se tedy o AAT, ale o AAA, kdy laici spolupracují s profesionály. Takový dobrovolník je speciálně proškolen a spolupracuje s personálem daného oddělení. Jde hlavně o odpoutání od stereotypu, rozveselení a zabavení pacientů. Většina lidí si ráda popovídá, a to nejen o pejscích, ale pes je tématem, kterým rozhovor začíná, a lidé tak ztrácí zábrany ke komunikaci s cizí osobou.

Autorka také zjišťovala, zda se canisterapie provádí i na jiných pražských nemocnicích. Podařilo se jí zjistit, že se CT koná od roku 2006 také ve Fakultní Thomayerově nemocnici v Krči pod dobrovolnickým centrem Lékořice, kde v současnosti mají 5 dobrovolníků s pejsky (belgický ovčák, knírač, čivava, labrador a kříženec).

9.2 Komunitní centrum Motýlek (www.motylek.org)

Posláním komunitního centra (dále KC) je poskytovat mnohostrannou podporu rodinám se zdravotně a sociálně handicapovanými dětmi na Černém Mostě. Smyslem této pomoci je umožnit znevýhodněným dětem, aby i ony vyrůstaly v klidném domácím prostředí a úspěšně se začleňovaly do společnosti /83/. Canisterapii zde provádí občanské sdružení Psi pro život. Koná se jednou týdně dvě hodiny. Přítomen je jeden terapeut se svým psem, děti, rodiče (ne vždy) a pracovník centra.

V době, kdy autorka komunitní centrum navštívila (1. února 2007), zde prováděla canisterapii Lucie Vilímková, která je spolupracovnicí sdružení Psi pro život, kde také úspěšně vykonala se svým psem Agarem canisterapeutické zkoušky. Agar je dvouletý zlatý retrívr.

Canisterapie se většinou účastní zhruba 6 dětí. První půlhodinu přichází 2 děti, další půlhodinu další dvě děti, a pak bývá jedno dítě na půl hodiny, jelikož jsou to děti s těžším postižením a musí se jim terapeutka věnovat více. Děti mají různá postižení, např. autismus, tělesné postižení, DMO. Rodiče jsou u většiny dětí přítomni - sledují je a povzbuzují.

Jako každá nezisková organizace je KC Motýlek finančně závislý na podpoře okolí. Ale aby služby byly dostupné všem, jsou veškeré poplatky spíše symbolické (např. za canisterapii platí rodina Kč 40 za jedno sezení). Financování všech aktivit je závislé na dotacích a grantech, a protože tyto příspěvky na pokrytí veškeré činnosti nestačí, snaží se získávat peníze pro činnost také mezi sponzory a drobnými dárci. V roce 2005 bylo KC Motýlek zařazeno do projektu dárcovských SMS, prostřednictvím kterých jej podpořilo již mnoho příznivců /84/.

Se souhlasem rodičů autorka fotografovala průběh celé canisterapie. Fotografie jsou přílohách.

Na první půlhodinu dorazili dva chlapci – Aleš a Zdeněk. Alešovi je osm let a je vysoce funkční autista. Na CT chodí již půl roku a je u něj vidět velký pokrok. Na začátku se psa velmi bál a nechtěl se k němu ani přiblížit, natož na něj sáhnout. V současné době psa hladí a dává mu piškot z ruky. Stále je na něm vidět jistá obava, ale pokrok je to veliký, jak říká i jeho maminka, která byla na CT přítomna. Aleš se sice i nadále bojí psů na ulici, ale po půl roce chození na CT už tolik „nevyvádí“. Maminka z toho má velkou radost a v CT chce rozhodně pokračovat i nadále.

Druhému chlapci, Zdeněkovi, bylo 2,5 roku. Zdeněček je mentálně naprosto v pořádku, ale fyzicky na úrovni zhruba desetiměsíčního dítěte. Po mnoha testech lékaři zjistili, že je to nedostatkem carnitinu ve svazech. Zdeněček je velmi živé a usměvavé dítě, které se okamžitě po příchodu vrhá radostně na psa. Běhá za ním po kolenou a rád se ho dotýká. Také je zde přítomna jeho maminka, která si canisterapii také moc chválí.

Na další půlhodinu přijdou Alenka a Martínek. Alence je 7 let a má DMO. Martínkovi je 6 let a má atypický autismus. Po této půlhodině dorazí již jen jeden chlapec Lukáš, který má DMO a je na vozíku.

Se všemi dětmi prováděla canisterapeutka podobné úkoly a hry, samozřejmě s přihlédnutím na postižení dítěte. Zde jsou některé z nich:

- přivítání se psem – pozdravení, hlazení
- česání psa
- připnutí vodítka na obojek
- vedení psa za vodítko – procházka se psem
- hledání piškotů, které dítě schovalo někde v místnosti a pes je na pokyn hledá
- oslovování psa
- dávání správných povelů
- házení míčků, házení piškotů
- kopání do míčku
- skákání přes překážky, podlézání překážky (pes i dítě)
- napsané povely na papírcích – dítě si jeden vybere, pokud umí číst, tak také samo přečte, pokud ne, přečte dospělá osoba. Musí dát psovi tento povel, případně i sám udělat (např. povely - lehni, sedni, plaz, aport, hledej míček či piškot, dej pac, štěkej, k noze, převal apod.)
- dávání pamlsků, které má dítě na otevřené dlani
- rozloučení se psem – drbání, hlazení, odměna

Na dětech je vidět, že je to pro ně zábava a na pejska se těší. Rodiče jsou s canisterapií velmi spokojeni, a pokud by bylo více psů a canisterapeutů, určitě by se jí účastnilo více dětí.

9.3 Základní škola Zahrádka (www.zsahradka.cz)

Základní škola Zahrádka je speciální škola na Praze 3, která vzdělává žáky s více vadami. Byla zřízena v roce 1997 pro potřebu klientů Integračního centra. V současné době má škola 6 tříd, z toho dvě s přípravným stupněm, tři třídy rehabilitační. Jedna třída rehabilitační je zaměřena na vzdělávání dětí s autismem. Pro

nejstarší žáky s těžkou kombinovanou vadou byl otevřen kurs pro získání základního vzdělání.

Každý žák je vyučován podle svého individuálního výchovně vzdělávacího plánu (IVP), který je mu ušitý na míru a který sestavuje třídní učitel s celým týmem svých spolupracovníků (speciální pedagog Integračního centra, fyzioterapeut, dětský psycholog, lékař, specialisté na ranou péči, alternativní komunikaci a zrakovou stimulaci, sociální pracovníce aj.). Tečku za IVP dělají rodiče, kteří sestavený plán schvalují.

Školní program je velmi rozmanitý a je doplněn logopedií, bazální a zrakovou stimulací, fyzioterapií, vodní terapií v bazénu a vířivce, ergoterapií, canisterapií, hipoterapií, arteterapií a relaxacemi /85/.

V době, kdy autorka školu navštívila (8. 3. 2007), chodilo do školy 32 dětí s různým postižením (kombinované vady, MR, autismus, Rettův syndrom, DMO, postižení sluchu a zraku...). Děti mohou být ve škole a stacionáři od 7 hodin ráno do 16,30 hodin odpoledne. Program mají naplánovaný po půl hodinách. Od 9 do 10 hodin je svačina, oběd je od 11,30 do 12,30. Do stacionáře mohou chodit děti od tří do 26 let.

Canisterapie zde probíhá na popud paní ředitelky Mgr. Marcely Koucunové již od roku 1998. Dokonce ji zde ze začátku prováděla sama autorka knihy *Pes lékařem lidské duše* aneb *Canisterapie* Lenka Galajdová.

Canisterapii zde v současné době provádí občanské sdružení Psi pro život, které se školou spolupracuje již od roku 2003. Dochází sem Radka Hlaváčková se šestiletým psem Bakem (flat coated retriever), který vykonává CT již od dvou let. Paní Hlaváčková má ještě psa Tima (bílý kavkazský ovčák), kterého sem také někdy bere. Dále sem chodila Jitka Jandová se psem Bilíkem (světlý labradorský retriever) a Věra Krulišová se psem Denym (černý labradorský retriever). U Denyho došlo bohužel k „vyhoření“, proto sem již nechodí.

Škola za CT platí ze svého rozpočtu Kč 3000 měsíčně, které pokryjí alespoň cestovní náklady.

Canisterapie se koná 2x týdně (v úterý a ve čtvrtek) cca 2 – 3 hodiny (dle potřeby a momentální situace). Během hodiny a půl se u psa vystřídá asi 3 – 5 dětí, a to hlavně děti, které mají nejméně aktivit (jsou hodně postižené). Je zde určena jedna místnost, ve které je možnost dětí polohovat na zemi. Jsou zde různé polštáře, deky,

přikrývky a balóny. Při polohování se pouští relaxační hudba. V místnosti je také velké zrcadlo, takže se dítě na sebe může při polohování dívat. Při CT je vždy přítomen nejméně jeden pracovník školy (paní ředitelka, učitel, asistent...), který canisterapeutovi pomáhá.

Pes jde po dopoledním polohování nejméně na hodinovou procházku. Také v době mezi polohováním jednoho a dalšího dítěte se pes proběhne.

Dopoledne se asi hodinu a půl provádělo polohování. Jednotlivé polohování trvalo asi 15 – 20 minut, aby se organismus dítěte stačil dostatečně zklidnit, prohřát a uvolnit. Nejdříve se dítě se psem pozdraví, pohladí si ho, a pak se teprve přechází na polohování. Paní Hlaváčkové pomáhala při polohování paní ředitelka, která se sama CT věnuje, nebo učitelka, která dítě přivedla.

Jednotlivá sezení

Jako první přišla desetiletá Markétka, která má diagnostikovaný Rettův syndrom, sekundární epilepsii, těžkou mentální retardaci, a je na vozíčku. Jelikož měla kašel, rozhodla se paní Hlaváčková prohřát hrudník. Markéta leží na boku a pes leží zády k ní a opírá se o její přední část těla, tím hezky prohřívá nejen hrudník. Zada se musí holčičce zapřít polštářem, jelikož se jí bortí. Holčička se chvíli směje, chvíli pláče, což je u Rettova syndromu typické (časté střídání nálad).

Poté položí Markétku hrudníkem a bříškem na ležícího psa. Ruce má před sebou položené za zády psa. Prohřívá se tak i břicho, jelikož má i potíže s přijímáním potravy. Pak již následuje odměňování psa piškoty, které mu dává sama Markétka ze své ruky, kam jí je dala paní ředitelka. Jelikož neumí uvolnit natolik ruku, aby si piškot pes mohl vzít, dokáže si pes olizováním ruky, prsty uvolnit a piškot si tak získat. Zároveň se tak uvolní i zatáta ruka.

Další polohování je s 21letou Maruškou, která má DMO (je na vozíku), úplnou expanzivní afázii a mentální retardaci při horní hranici středně těžkého pásma, a s Kristýnkou, která byla polohována na boku. U Marušky se prohřívaly převážně nohy, které položili na psa a přikryli dekou. Pak následuje také polohování na boku, kdy je pes zády k dívce, a zakončeno je opět odměňováním psa.

Poté následuje společné polohování tří dětí z rehabilitační třídy – Karla (10 let), Jarky (17 let) a Jardy (11 let). Jarka má Rettův syndrom, těžkou MR a těžkou motorickou poruchu s dominantním postižením v oblasti užití rukou. Karel má DMO, zrakové postižení, MR u horní hranice středně těžkého pásma a epilepsii. Jarda má DMO, epilepsii, poruchu sluchu a Westův syndrom. Všechny děti leží na zemi a mají nohy na psovi. Je vidět, že je společná CT baví a líbí se jim. Následuje odměňování psa, což děti také velmi baví.

Ve škole chtějí canisterapií dětem nejen pomoci se uvolnit (polohování) a využít volný čas, ale také je tím chtějí motivovat k lepší motorice. Na psovi je mnoho povrchů, které dítě může zkoumat a hladit (srst, polštářky na nohou, čumák...). Vypomáhají si také různými hračkami z různých materiálů vydávající všelijaké zvuky, pestrými obojky apod. U některých dětí (např. Tina – 15 let, nevidomá, středně těžká MR, dětský autismus – viz foto) rozvíjí motoriku tak, že plní různé příkazy a střídají různé činnosti:

- překračování psa
- procházení se psem po chodbě – drží ho za vodítko
- česání psa
- podlézání psa
- musí si otevřít zašroubovanou umělohmotnou nádobu s piškoty, vzít pamlsek, dát ho psovi a znovu zašroubovat

Jako poslední přišla na řadu 24letá dívka Bohunka s apalickým syndromem. Bohunka je polohována, zkouší se, když je v klidu a uvolněná, aby dýchala nosem a ne pusou. Také jí masírují nohy a hladí po zádech. Vyjadřuje se tak, že hýbne rukou či kopne nohou. Její vědomí kolísá. Pro ní je CT hlavně obohacení programu, jelikož není moc možností, jak jí program zaplnit.

Po škole se psi volně pohybují po chodbách, děti jsou na ně zvyklé. Některé děti (hlavně autisté) se ze začátku psů bály, ale po určité době byl jejich strach zlomen, a na psy se teď již těší. Ve škole jsou i jiná zvířata jako kamerunské kozy, osmáci, králíčky a potkani.

Jako jedinou negativní věc na canisterapii vidí paní ředitelka v tom, že jakmile se CT účastní cizí lidé, tak se většinou CT nedaří. Proto se jen těžko dá někomu cizímu ukázat, jaká je to pro děti užitečná „věc“.

Je vidět, že paní ředitelka se tomuto tématu sama velmi intenzivně věnuje, čemuž také odpovídá úroveň canisterapie, která je zde velmi vysoká.

9.4 Canisterapeutický tábor občanského sdružení Psi pro život

Canisterapeutický tábor se konal od 5. 7. 2007 do 13. 7. 2007 nedaleko Prahy v rekreačním zařízení TJ ZOJA (rekreační zařízení pro nevidomé a slabozraké) v Libři u Psár, kde se psi mohou pohybovat volně po celém areálu. Tento tábor pořádalo OS Psi pro život již podruhé.

Prověřují se tu schopnosti psů i jejich majitelů. Sleduje se, jak pes zvládá stres, zda ho „práce“ baví a těší se na ni, a jak spolu pán a pes spolupracují.

Program tábora byl velmi nabitý. Každé ráno v sedm hodin byl výcvik psů, jelikož je nezbytné, aby canisterapeutický pes zvládal základní poslušnost (sedni, lehni, zůstaň a u sportujících psů podej a pusť). Do výcviku byly zařazeny i situace, se kterými se pes může v praxi setkat (člověk o berlích, nenadálé zvuky, invalidní vozík apod.). Soustředění se účastnila i dívka na elektrickém invalidním vozíku, která i s maminkou přijela pomáhat ve výcviku. Chůze psů u vozíku byla pro některé problémem, ale na konci to již zvládali s přehledem. Největším problémem ve výcviku bylo odložení psa, kdy pes musel odolat míčku, který se kutálel přímo před psem.

Dopoledne probíhala přednáška, která pokračovala i odpoledne, nebo jsme navštívili Ústav sociální péče v Psárech, který je nedaleko. Zde se třikrát konala praxe budoucích canisterapeutických týmů u osob s mentálním postižením. Setkání probíhala dvakrát venku v areálu ústavu a jednou v tělocvičně. Vše proběhlo bez nejmenších problémů.

Většina lidí přijela na celý pobyt, ale někteří také jen na pár dní (na některé zajímavé přednášky). Majitelů psů bylo 9 a psů 10 (jeden majitel měl s sebou dva psy). Kromě těchto psů s sebou měly všechny instruktorky také své psy, takže tu celkově bylo nejméně 20 psů. Rasy byly různé – novofundlandský pes, flat coated retriever, zlatý retriever, labradorský retriever, bílý švýcarský ovčák, rhodéský ridgeback a další.

Přednášky, které zajistila Jana Drvotová, byly velmi kvalitní a obohacující. Jako první hovořila o canisterapii právě Jana Drvotová, následovala Radka Hlaváčková, která spolu s fyzioterapeutkou paní Kroutilovou, předváděla polohování. Také přednášela o autismu a Rettově syndromu. Třetí přednášku o seniorcanisterapii měla paní Volšická se svými dvěma stafordšírskými bulteriéry. Následovala přednáška paní neuroložky Rédlové, která sama provádí CT se svým zlatým retrieverem, o DMO, roztroušené skleróze, epilepsii, Alzheimerově chorobě a Parkinsonově nemoci. Kateřina Lerlová ukázala, jak naučit psa reagovat na clicker. Velmi přínosná byla „přednáška“ pana Musila, který nás pomocí komunikačních her seznámil s tím, jak důležitá je komunikace. Velký rozruch vyvolala debata pana Rudolfa Desenského o komunikaci psů. Lenka Havlíková povídala o životě nevidomých a slepeckých psech. O tom, jak se žije člověku na vozíku a jak je to s asistenčními psy, povídal pan Hotmar, který vlastní prvního vycvičeného psa pro vozíčkáře v ČR po roce 1989. Jako poslední přednášející byla paní ing. Šebková, která povídala o etologii psů.

Tábor byl velmi úspěšný. Všichni psi se ukázali jako vhodní pro canisterapii. Jen jeden majitel psa nebyl podle instruktorek vhodný pro tuto činnost, proto tento canisterapeutický tým nesplnil požadavky a nemohl dostat certifikát o splnění canisterapeutických zkoušek.

9.5 Mateřská škola Laudova (<http://www.volny.cz/mslaudova/>)

Tato Mateřská škola sídlí na Praze 6 v Řepích. Jedná se o školku se dvěma běžnými třídami do 27 dětí a dvěma speciálními třídami do 10 dětí (jedna pro děti s vadami řeči, druhá pro děti s odkladem školní docházky, kde každé dítě má svůj individuální vzdělávací plán). MŠ je zaměřena na citovou a estetickou výchovu, výchovu vztahu k přírodě a rozšířenou logopedickou péči dětem od 4 let.

Školku autorka navštívila dvakrát (31. 5. a 7. 6. 2007), a to pokaždé s Janou Drvotovou, která sem dochází pravidelně jeden den v týdnu na 1,5 až 2 hodiny. Jana s sebou vodí bílého švýcarského ovčáka Akina, který samozřejmě má složenou canisterapeutickou zkoušku. Canisterapii zde provádí ve velké místnosti, která slouží jako tělocvična. Je zde spousta pomůcek, které se dají při práci využít (míče, kužely, kruhy, lavička apod.) Nejprve se věnuje třičtvrtě hodiny skupince zhruba 8 dětí.

V druhé skupince bývá 5 dětí. Poslední půlhodinu se Jana věnuje dvěma autistům, se kterými je v menší místnosti. Tito chlapci se psa trochu bojí a pamlsk mu nedávají z dlaně, ale hází.

Činnosti a hry, které děti se psem prováděly:

- oslovení psa a jeho přivolání („k noze“, „ke mně“)
- dávání povelů („sedni“, „lehní“, „plaz“) – povely provedou děti i pes
- stavení překážek, které pes musí na pokyn podlézt či přeskočit
- z kuželů se udělá brána, ve které stojí Akina, a děti se snaží do brány kopnout míček
- „slepá bába“ – dítě si zaváže oči, jiné dítě odvede psa na jakékoliv místo v místnosti a dá povel „štěkej“, ten, co má zavázané oči hledá podle štěkotu psa
- „kutálená“ – děti sedí v kruhu na zemi a posílají si mezi sebou míček tak, aby ho pes nechtyl, pokud ho pes chytí, musí si ho dítě zavolat a povel „Aki, pusť“ si vzít míček zpět
- hlazení psa
- připínání obojku
- vodění psa na obojku
- dávání pamlsků psovi z otevřené dlaně, či hozením psovi do tlamy
- „schovávaná“ – jedno dítě jde společně se psem, který je na vodítku, a dítě mu musí dát příslušný povel, za dveře, druhé dítě, které má u sebe míček se schová kdekoli v místnosti, pak první dítě dá psovi povel „Aki, hledej míček“, když pes dítě i s míčkem najde, zaštěká a dítě mu míček hodí
- obdobná hra jako schovávaná, ale neschovává se dítě, ale jen míček
- „přetahovaná“ – používáme míček s úchytem – pes drží míček a dítě se snaží přetáhnout psa až k místu, kam si ono má sednout
- „zlatá brána“ – všichni říkají Zlatou bránu a u toho podlézají postaveného psa, ten, kdo zůstane pod psem při skončení říkadla, musí dát psovi povel „Aki, vstaň“
- házení míčku do kruhu – pokud se to dítěti povede, Aki ho přinese, pokud ne, musí si dítě donést míček samo
- rozštěkání psa – povel „štěkej“, pokud pes nezačne na povel dítěte štekat, majitel psa, který stojí za děckem, dá psovi nenápadný pokyn rukou, aby pes zaštěkal – dítě tak má radost, že ho pes poslouchá
- překračování psa

9.6 Canisterapeutické zkoušky občanského sdružení Helpes

Helpes připravuje a testuje pejsky za přímé účasti duševně nemocných pacientů z Bohnické léčebny a ve spolupráci s lékaři a terapeuty, kteří seznamují majitele psů se správným přístupem k pacientům. Za tři roky prošlo školením (např. podzimního kurzu canisterapie v roce 2006 se úspěšně účastnilo 5 lidí) a testováním již téměř 200 týmů, z nichž 181 splnilo podmínky canisterapeutické zkoušky. Většina z těchto týmů už našla uplatnění v různých sociálních či zdravotnických zařízeních po celé ČR /86/. Od července 2006 zajišťují pracovníci Helpes canisterapii jedenkrát týdně v Domově pro zrakově postižené Palata na Praze 5 (více informací o činnostech OS Helpes v kapitole 5).

Canisterapeutické zkoušky se u Helpes konají 2x–3x do roka. V roce 2003 mívali v jarních měsících zkoušky i dvakrát do měsíce – tak velký byl o ně zájem. Úspěšnost zkoušených je průměrně cca 90 %. Zkušební řád a požadavky pro canisterapeutické zkoušky jsou k nahlédnutí v přílohách.

V roce 2006 proběhly dvě canisterapeutické zkoušky a bylo otestováno 27 canisterapeutických týmů, 24 úspěšně složilo zkoušku a 3 byly vyřazeny /87/.

V sobotu 16. 6. 2007 od 9,30 h se konaly canisterapeutické zkoušky občanského sdružení Helpes v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v budově divadla. Sešlo se zde 10 lidí i psů z veřejnosti a 4 psi, kteří se cvičili ve sdružení Helpes. Zkoušky byly ukončeny až kolem páté hodiny odpolední, takže to byl pro psy i majitele velmi náročný den. O to ale také zkoušejícím jde. Chtějí dostat psa do náročných a stresových situací (cizí psi i lidé, neznámé prostředí, dlouhé čekání), aby zjistili, jak bude reagovat, a jestli je tedy vůbec vhodný pro tuto náročnou práci. Psi musejí zvládnout základní poslušnost a speciální úkoly. Všechny požadavky i hodnocení jsou vypsány v přílohách. Velmi důležité je to, jak pes reaguje na to, když je bez pána (v uzavřené místnosti, pod deštníkem, při vstupní prohlídce). Rozhodně nesmí vrčet a cenit zuby. Jeden pes, který jako jediný zkoušky neudělal, jelikož při hraní s dětmi, které se na psa vždy vrhly, třískaly do věcí, braly mu míček, tahaly ho za ocas, uši apod., na jednoho chlapce zavrčel a chtěl jej kousnout. Tohoto psa měl majitel z útulku a rozhodně nebyl vhodný pro tolik náročnou canisterapeutickou práci s lidmi.

Při zkouškách byly samozřejmě přítomny paní ředitelka a současně vedoucí výcviku Zuzana Daušová a Kateřina Studená, která je zástupkyní ředitelky a zároveň metodičkou výcviku. Celé zkoušky by také nemohly proběhnout bez 4 rozhodčích a dalších pracovníků Helpes, kteří pomáhali se vším, co bylo potřeba.

V době při čekání na výsledky zkoušek byla pro účastníky přichystána přednáška, která je měla informovat o sdružení Helpes, o canisterapii, jejích způsobech aplikace a uplatnění. Zkoušení byli upozorněni, co si mají vzít s sebou, když jdou poprvé do zařízení (očkovací průkaz, certifikát o složení zkoušky, potvrzení o zdravotním stavu psa), že při dávání psa klientovi do postele (nenechat skákat psa do postele) si mají nosit vlastní čistou deku, kterou pod psa dají. Pes (ale i pán) musí být vždy čistý a musí mít ostříhané drápky. Důležité je také, jak s klienty komunikujeme. Pes i majitel jsou vždy tým. Psa musí tato činnost bavit. Nejprve mají dělat krátké návštěvy a postupně dobu prodlužovat. Je důležité mít souhlas vedení a klientů zařízení. Nezbytnou součástí je také pojištění psa pro případ škody, kterou by mohl způsobit (součástí smlouvy s Helpes je i podmínka, že pes musí být pojištěn). Záleží na zařízení, zda budou canisterapeutovi proplácet benzín nebo mu budou dávat peníze na krmení.

Zkoušející také informovali účastníky o různých činnostech a hrách, které mohou využívat při CT:

- procvičování barev – barevné destičky na zemi, na jednu určitou barvu má dítě dát odměnu, pes pak na povel hledá
- masáž dlaní – schování piškotu do dlaní, pes se do dlaní „dobývá“
- aportování – dítě hází aport jednou i druhou rukou, oběma
- slalom – dítě vede psa na vodítku slalomem
- vyndávání odměny ze zašroubované sklenice
- zavazování paciček pejsků
- uvazování mašle kolem krku psa
- poslepu poznat, co je pověšené na obojku nebo v tašce pro psa
- popis psa – dítě může říkat, co má pes dvakrát, čtyřikrát, jednou...
- děti v kruhu, pes uprostřed plní povely beze slov, děti po něm opakují
- vodění psů na vodítku

- dítě leží na zemi, jsou na něm rozmístěné různé pamlsky pro psa, pes je z dítěte sní...

Při vyhlášení výsledků zkoušek vždy bylo řečeno, v čem je pes silný, v čem slabý, pro jakou práci je vhodný. Jen jediný pes zvládl zkoušky ve všech oblastech na výbornou. Ostatní prospěly vždy s nějakou výhradou – buď v poslušnosti, nebo se nehodili pro určitou práci. Někteří psi nebyli vhodní na polohování, jiní na aportování, někteří pro práci s dětmi, někteří pro seniory.

Po vyhlášení výsledků zkoušek, kdy všichni psi mimo jednoho, zkoušky splnili, podepisovali majitelé smlouvy se sdružením Helpes. Majitelé jsou povinni minimálně 1-2krát ročně poslat do organizace potvrzení od zařízení, kde canisterapii provozují. Pokud by dva roky nepracovali, smlouva by byla ukončena a canisterapeut by v případě, že chce znovu provozovat CT, musel znovu na canisterapeutické zkoušky. Opětovné přezkoušení je také nutné, jestliže se psovi něco stane, např. autonehoda, napadení psa, vylekání psa dělobuchem apod.

Autorka práce byla velmi mile překvapena, jak tato organizace byla již při e-mailovém kontaktu vstřícná a otevřená k osobnímu rozhovoru. Bez jakýchkoliv výhrad se také autorka mohla přijít podívat na canisterapeutické zkoušky, a také fotografie, které sdružení pořídilo při zkoušce, mohla použít v diplomové práci (fotografie jsou v přílohách).

Helpes se neskrývá se svým názorem, že není pro profesionalizaci canisterapie. Obávají se totiž toho, že lidé pod vidinou velkého výdělku nebudou hledět na potřeby psa a budou ho přetěžovat. Canisterapie se podle nich nedá dělat pro peníze.

ZÁVĚR

Autorka ve své teoretické části chtěla popsat, jak pes pomáhá člověku po stránce fyzické i duševní, a to nejen v současnosti, ale již mnoho let, jak uvádí v kapitole o historii člověka a psa. Také chtěla ukázat, jak rozmanitá je pomoc psa ve zdravotně sociální oblasti a komu pes může pomoci.

Najít dostatek informací nebyl pro autorku problém, ovšem většina informací se opakovala, jelikož knih o canisterapii u nás je velmi málo. Nejčastěji zmiňovaná je kniha z roku 1999 od paní Galajdové *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Nejnovější kniha z roku 2006 je od pana Nerandžiče *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. Ovšem velké množství zdrojů získala autorka z prací Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

V další části diplomové práce chtěla autorka co nejobširněji popsat canisterapii tak, aby si člověk, který canisterapii nikdy neviděl, uměl představit, co se pod tímto pojmem skrývá. Autorka také chtěla sesbírat nejrozličnější informace o canisterapii, aby si každý mohl udělat obrázek o tom, jak to v současné době v canisterapii vypadá, jaké jsou metody, fáze, metodiky apod.

Autorka také uvádí soupis různých pozitiv, která canisterapie přináší, oproti tomu ale také uvádí různé problémy a negativa, která se mohou vyskytnout.

Velkým problémem pro autorku byla nejednotná terminologie v canisterapii. Jen pro osobu, která vykonává canisterapii, či pro psa, který canisterapii provádí, existuje mnoho synonym, a proto autorka ze začátku velmi tápala. Toto je asi jeden z faktorů, proč dosud není canisterapie uznána jako metoda, o což se snaží Canisterapeutická asociace. Dosud také nejsou nikde oficiálně stanoveny jednotná pravidla, jak canisterapii provozovat, co má splňovat canisterapeutický pes a psovod. Každý si tak vlastně dělá canisterapii, jak chce, a není nikdo, kdo by to kontroloval. Záleží tak jen na vedení zařízení, kam canisterapeutické týmy docházejí, co od nich vyžadují.

Oficiálně není nikde nařízeno, že pes a jeho pán musejí mít nějakou zkoušku, že musejí dodržovat nějaký etický kodex a že musí být pojištěni. Záleží tak jen na psovodu a vedení zařízení, jak se dohodnou.

Podle autorky je proto nutné uznat canisterapii jako metodu, jasně stanovit terminologii, rozdělit canisterapii podle toho, nač je zaměřena, a jednoznačně určit, kdy

u canisterapie musí být odborník. Canisterapeutické zkoušky by se měly sjednotit, ustanovit dobu platnosti a také určit supervizora.

Uznáním canisterapie by se vyřešila i otázka financí. V současné době nemají školy prostředky na provozování canisterapie. Některé školy vypisují granty, jiné se snaží získat sponzory, další vyšetří peníze ze svého rozpočtu. Ovšem některé organizace se obávají, že uznáním canisterapie jako metody by došlo k využívání psů. Ti by byli nadmíru přetěžováni, což by vedlo k vyhoření těchto psů. Zárukou by tak mohla být právě supervize, dobře vedený canisterapeutický deník, absolvování určitých speciálních kurzů a praxe, kde by se sledoval nejenom pes, ale především osoba, která se psem tvoří canisterapeutický tým a psa vede.

Metodika canisterapie již byla Canisterapeutickou asociací zpracována a schválena. Měla by se tak dále rozšířit podle různých zaměření canisterapie, aby se noví canisterapeuté měli v začátcích o co opřít. V současnosti nové canisterapeutické týmy marně hledají nápady, co s klienty v zařízeních provádět, jak činnosti zpěstřit.

Praktická část zahrnuje dvě oblasti. V první části se autorka věnovala dotazníku, který rozeslala na speciální pražské školy. Chtěla tak zjistit, kolik škol canisterapii provozuje, kolik toho o ní vědí, kolik škol o ní vůbec neví, z jakých důvodů ji nechtějí provozovat. Jaké byly a jsou reakce rodičů, dětí, učitelů. A zda nemají osobní sympatie či nesympatie se psy vliv na zavedení canisterapie do škol.

Toto téma by jistě zasloužilo další rozpracování. Autorka by rozšířila svůj dotazník na speciální školy po celé České republice, kterou by rozdělila na jednotlivé kraje. Vzhledem k vyšší návratnosti dotazníků by zvolila osobní návštěvy zařízení nebo by dala větší čas na zpracování a to v dobu, kdy je to pro školy nejméně zatěžující. Tento výzkum by byl ale velmi časově i finančně náročný.

V druhé části se autorka zaměřila na popis svých návštěv v různých zařízeních, aby ukázala, jak se canisterapie provádí na různých místech různými lidmi, a aby si tak člověk mohl udělat celkový obrázek o tom, jak canisterapie probíhá. Popisuje také canisterapeutické zkoušky jedné organizace zabývající se canisterapií, aby si případní zájemci udělali představu, co je čeká.

Seznam použitých zkratk

ADHD/ADD = porucha pozornosti s hyperaktivitou / porucha pozornosti

CT = canisterapie

CTA = Canisterapeutická asociace

DMO = dětská mozková obrna

KC = komunitní centrum

LMD = lehká mozková dysfunkce

MR = mentální retardace

OS = občanské sdružení

PAS = poruchy autistického spektra

SPC = speciálně pedagogické centrum

SPCH = specifické poruchy chování

SPU = specifické poruchy učení

ÚSP = ústav sociální péče

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Zkušební řád pro canisterapii společnosti Podané ruce

Příloha č. 2 – Zkušební řád canisterapeutických zkoušek pořádaných společností
Pomocné tlapky

Příloha č. 3 – Zkušební řád pro zkoušky speciálního výcviku psů pro zdravotně
handicapované a Test chování psa na veřejnosti občanského sdružení Helpes

Příloha č. 4 – Hry se začleněním psa

Příloha č. 5 – Dotazník pro speciální školy

Příloha č. 6 – Etický kodex Canisterapeutické asociace

Příloha č. 7 - Fotografie

Seznam citací

- /1/ FRANČEOVÁ, Eva, HUTAŘOVÁ, Ivana. Co je vlastně asistenční pes? Praha, 2005, s. 8. ISBN 80-903705-0-0
- /2/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 37.
- /3/ Kolektiv autorů. Malá ilustrovaná encyklopedie. 1999, s. 773. ISBN 80-86044-12-2
- /4/ TAYLOR, David. Velká kniha o psech. Původ a zdomácnění psa, 1993, s. 8 – 9. ISBN 80-7161-013-5
- /5/ GALAJDOVÁ, Lenka. Canisterapie dnes. Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie. Praha: Grada, 1999, s. 25. ISBN 80-7169-789-3
- /6/ KALINOVÁ, Věra. Systém vzdělávání v oblasti canisterapie. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2003, s. 19.
- /7/ FRANČEOVÁ, Eva, HUTAŘOVÁ, Ivana. Co je vlastně asistenční pes? Praha, 2005, 10 s. ISBN 80-903705-0-0
- /8/ FRANČEOVÁ, Eva, HUTAŘOVÁ, Ivana. Co je vlastně asistenční pes? Praha, 2005, 11 s. ISBN 80-903705-0-0
- /9/ KALINOVÁ, Věra. Systém vzdělávání v oblasti canisterapie. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2003, s. 20.
- /10/ Asistenční psi. Pomocné tlapky. [online]. [cit. 2007-08-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapky.cz/asistencni-psi-info/asistencni-psi.htm>>.
- /11/ Psí pomocníci. Helppes. [online]. [cit. 2007-08-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici-pro.php>>.
- /12/ RAUCHOVÁ, Štěpánka. Význam canisterapie pro kvalitu života zdravotně postižených. Diplomová práce. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2003.
- /13/ Užitečné články o lidech, canisterapii, psychologii...Psychologie. Články, ohlasy, média...Canisterapeutický svaz Cantes. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://cantes.info/>>.
- /14/ MEJTOVÁ, Jana. Pes jako pomocník člověka s postižením. Diplomová práce. České Budějovice. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 46.

- /15/ Povinnosti chovatelů psů na území hlavního města Prahy. Praha 10. [online]. [cit. 2007-08-21]. Dostupné na WWW: <http://www.praha10.cz/doc/ozp_psi_povinnosti.html>.
- /16/ FRANČEOVÁ, Eva, HUTAŘOVÁ, Ivana. Co je vlastně asistenční pes? Praha, 2005, s. 65 – 66. ISBN 80-903705-0-0
- /17/ MEJTOVÁ, Jana. Pes jako pomocník člověka s postižením. Diplomová práce. České Budějovice. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 47.
- /18/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 32. ISBN 80-00-01809-8
- /19/ Financování asistenčních psů. Helppees. [online]. [cit. 2007-08-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.helppees.cz/jak-pomuzete-vy.php>>.
- /20/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 18.
- /21/ Canisterapie. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.canisterapie.org/index.php?articleid=7>>.
- /22/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 14.
- /23/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 15.
- /24/ GALAJDOVÁ, Lenka. Canisterapie dnes. Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie. Praha: Grada, 1999, s. 24. ISBN 80-7169-789-3
- /25/ Canisterapie. Podané ruce – psí pac z Podkrkonoší. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://psipac.wz.cz/canisterapie/canisterapie.htm>>.
- /26/ NERANDŽIČ, Zoran. Canisterapie a možnosti. Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2005, s. 19. ISBN 80-239-5863-1
- /27/ Canisterapie. Pomocné tlapky. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapky.cz/canisterapie/index.html>>.

- /28/ Aktivita se psem – canisterapie. Sdružení Piafa ve Vyškově. [cit. 2007-08-01]. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.piafa.cz/?page=canisterapie>>.
- /29/ Canisterapie. Občanské sdružení Psi pro život. [cit. 2007-08-01]. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.psiprozivot.cz/canisterapie.htm>>.
- /30/ Léčba psí láskou. Informační brožura canisterapeutického svazu Cantes, s. 6. [cit. 2007-08-01]. [online]. Dostupné na WWW: <<http://cantes.info/>>.
- /31/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 31. ISBN 80-00-01809-8
- /32/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 16.
- /33/ VÍTOVÁ, Marcela. Canisterapie v ústavech sociální péče pro seniory. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 34.
- /34/ Zooterapie. Integrační centrum Zahrada. [online]. [cit. 2007-08-27]. Dostupné na WWW: <<http://www.iczahrada.cz/terapie/zooterapie.htm>>.
- /35/ Odkud jsme přišli. Canisterapeutická asociace. [online]. [cit. 2007-08-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.ctasociace.cz/odkud-jsme-prisli.htm>>.
- /36/ Vývoj. O canisterapii. Výchovné canisterapeutické sdružení Hafík. [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.canisterapie.org/index.php?articleid=6>>.
- /37/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 55. ISBN 80-00-01809-8
- /38/ VÍTOVÁ, Marcela. Canisterapie v ústavech sociální péče pro seniory. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 31.
- /39/ VÍTOVÁ, Marcela. Canisterapie v ústavech sociální péče pro seniory. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 32.
- /40/ Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2003, 18 s.
- /41/ VOCHOZKOVÁ, Markéta. Uplatnění zooforem zřizovaných psychiatrickými léčebnami pro klienta s psychiatrickou diagnózou. Ročníková práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005, s. 13.

- /42/ Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2005, s. 17. ISBN 80-239-5863-1
- /43/ VÍTOVÁ, Marcela. Canisterapie v ústavech sociální péče pro seniory. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 52.
- /44/ Kde všude se tedy může canisterapie uplatnit? Canisterapie. Podané ruce – Psí pac z Podkrkonoší. [online]. [cit. 2007-08-23]. Dostupné na WWW: <<http://psipac.wz.cz/canisterapie/canisterapie.htm>>.
- /45/ Co je canisterapie? Canisterapeutické sdružení Jižní Morava. [online]. [cit. 2007-08-23]. Dostupné na WWW: <<http://canisterapie.mendelu.cz/index.php?menu=1>>.
- /46/ Formy canisterapie. Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík. [online]. [cit. 2007-09-01]. Dostupné na WWW: <<http://canisterapie.org/index.php?categoryid=17>>.
- /47/ Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2003, s. 12 – 13.
- /48/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 36.
- /49/ Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2003, s. 11.
- /50/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 12 - 13.
- /51/ GALAJDOVÁ, Lenka. Canisterapie dnes. Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie. Praha: Grada, 1999, s. 30. ISBN 80-7169-789-3
- /52/ GALAJDOVÁ, Lenka. Canisterapie dnes. Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie. Praha: Grada, 1999, s. 31. ISBN 80-7169-789-3
- /53/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 25. ISBN 80-00-01809-8
- /54/ ELVA-HELP v Integrovaném záchranném systému. Cz-pes. [online]. [cit. 2007-08-24]. Dostupné na WWW: <<http://www.cz-pes.cz/cl-2004071301-q-ELVA-HELP-v-Integrovanem-zachrannem-systemu>>.

- /55/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 27.
- /56/ MÜLLER, Oldřich. Terapie ve speciální pedagogice. Canisterapie. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 289. ISBN 80-244-1075-3
- /57/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 28.
- /58/ Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2005, s. 15. ISBN 80-239-5863-1
- /59/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 29.
- /60/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 34.
- /61/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 35.
- /62/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 30.
- /63/ ROLEČKOVÁ, Jitka. Využití a úloha psa v sociální práci, canisterapie. Absolventská práce. Brno: Evangelická akademie v Brně – vyšší odborná škola sociálně právní, 2002, 31 – 32 s.
- /64/ ROLEČKOVÁ, Jitka. Využití a úloha psa v sociální práci, canisterapie. Absolventská práce. Brno: Evangelická akademie v Brně – vyšší odborná škola sociálně právní, 2002, s. 33.
- /65/ Kolektiv autorů. Výběr psů. Canisterapie v praxi. Rodina. [online]. [cit. 2007-08-25]. Dostupné na WWW: <<http://nase.rodina.cz/clanek2646.htm>>.
- /66/ Canisterapeutické svaz Cantes. [online]. [cit. 2007-09-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.cantes.info/>>.

- /67/ TAYLOR, David. Velká kniha o psech. Původ a zdomácnění psa, 1993, s. 16. ISBN 80-7161-013-5
- /68/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 53. ISBN 80-00-01809-8
- /69/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 20.
- /70/ Otázky a odpovědi. Pomocné tlapy. [online]. [cit. 2007-08-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.pomocnetlapy.cz/canisterapie-info/nadchazejici-zkousky/est-otazky-odpovedi-K2.htm>>.
- /71/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 19.
- /72/ NEDVĚDOVÁ, Markéta. Canisterapie v dětské psychiatrii. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 12.
- /73/ ŠÍPKOVÁ, Lada. Canisterapie praktikovaná u seniorů. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 17.
- /74/ NEDVĚDOVÁ, Markéta. Canisterapie v dětské psychiatrii. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 9.
- /75/ EISERTO VÁ, Jaroslava. Odborné aktivity v canisterapii. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 44 – 46.
- /76/ Co říká canisterapie občanům? Canisterapeutický svaz Cantes. [online]. [cit. 2007-08-26]. Dostupné na WWW: <http://www.cantes.info/texty/o_psech/CTa_obcane.htm>.
- /77/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 24. ISBN 80-00-01809-8
- /78/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 17.
- /79/ KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, s. 25.

- /80/ VOSYKOVÁ, Monika, SOUKUPOVÁ, Eva. Mezinárodní kongres ADEu o asistenčních psech. Pes přítel člověka. Praha, 2005, roč. 50, č. 2, 21 s. ISSN 0231-5424
- /81/ TAUER, Zdeněk. Canisterapie z různých pohledů. Canisterapeutický svaz CANTES. [online]. [cit. 2007-09-02]. Dostupné na WWW: <http://www.cantes.info/texty/o_psech/ruzne_pohledy.htm>.
- /82/ e-mail od Jitky Novákové z 20. 8. 2007
- /83/ Naše poslání. Kdo jsem. Komunitní centrum Motýlek. [online]. [cit. 2007-08-18]. Dostupné na WWW: <<http://motylek.org/motylek/index.php?Odkaz=30&Sekce=4>>.
- /84/ Z historie Motýlku. Historie. Kdo jsme. Komunitní centrum Motýlek. [online]. [cit. 2007-08-18]. Dostupné na WWW: <<http://motylek.org/motylek/index.php?Odkaz=31&Sekce=4>>.
- /85/ O nás. Základní škola Zahradka. [online]. [cit. 2007-08-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.zsahradka.cz/>>.
- /86/ Canisterapie. Psí pomocníci. Helppes. [online]. [cit. 2007-08-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.helppes.cz/canisterapie.php>>.
- /87/ Canisterapie. Výroční zpráva 2006. Výroční zprávy. O nás. Helppes. [online]. [cit. 2007-08-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.helppes.cz/download/VZ2006.pdf>>.
- /88/ Cíle canisterapie. Co je to canisterapie. [online]. [cit. 2007-09-09]. Dostupné na WWW: <<http://louka.iprofil.cz/canis/index.php?id=4>>.
- /89/ NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006, s. 15 – 16. ISBN 80-00-01809-8

Seznam literatury:

DAUŠOVÁ, Zuzana. Pes přítel člověka aneb něco o canisterapii. Pes přítel člověka. Praha, 2003, roč. 48, č. 2, 7 s. ISSN 0231-5424

DAUŠOVÁ, Zuzana. Výchova psa pro postižené. Pes přítel člověka. Praha, 2002, roč. 47, č. 10, 30 s. ISSN 0231-5424

Děti potřebují zvířata. Zvíře a senior. Sborník ze dvou celostátních seminářů věnovaných AAA a AAT. Mladá Boleslav: Nezávislý chovatelský klub, 2004.

ECKSCHLAGEROVÁ, Karolína. Čtyřnozí kamarádi na dětské onkologii. Pes přítel člověka. Praha, 2006, roč. 51, č. 11, 60 – 61 s. ISSN 0231-5424

EISERTOVÁ, Jaroslava. Odborné aktivity v canisterapii. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

EISERTOVÁ, Jaroslava. Vliv canisterapie na klienta s hyperkinetickým syndromem. Ročníková práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2004.

FRANČEOVÁ, Eva, HUTAŘOVÁ, Ivana. Co je vlastně asistenční pes? Praha, 2005. ISBN 80-903705-0-0

FRNČOVÁ, Lenka. Canisterapie aneb moje poznatky, jak psi léčí dětskou duši. Pes přítel člověka. Praha, 2003, roč. 48, č. 8, 8 – 9 s. ISSN 0231-5424

FRNČ, Ladislav, FRNČOVÁ, Lenka. Canisterapie ve speciálních školách. Svět psů. Praha, 2005, č. 6, 50 – 51 s.

FOGLE, Bruce. Spoznej svého psa. Martin: Průdy, 1993. ISBN 80-85355-18-3

GALAJDOVÁ, Lenka. Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-789-3

HALLEYOVÁ, Vanda. Canisterapie a běžné diagnózy seniorů. Pes přítel člověka. Praha, 2004, roč. 49, č. 4, 12 – 13 s.

KALINOVÁ, Věra. Systém vzdělávání v oblasti canisterapie. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2003.

KALINOVÁ, Věra. Využití skupinové canisterapie v dětském věku – integrační canisterapeutické tábory. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

KLŮCOVÁ, Helena. Informovanost o možnostech vodícího psa. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

Kolektiv autorů. Malá ilustrovaná encyklopedie. Praha, 1999, s. 773. ISBN 80-86044-12-2

KOUČULOVÁ, Michaela. Občanské sdružení Psi pro život. Svět psů. Praha, 2004, č. 9, 48 – 49 s.

KREJČOVÁ, Renata. Noví asistenti jdou do světa. Svět psů. Praha, 2004, č. 8, s. 54 – 55.

MEJTOVÁ, Jana. Pes jako pomocník člověka s postižením. Diplomová práce. České Budějovice. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2003.

Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2004. ISBN 80-239-3591-7

Mezinárodní seminář o zooterapiích. Tvorba norem praxe I. Sborník příspěvků. Brno: Sdružení Filia, 2005. ISBN 80-239-5863-1

MÜLLER, Oldřich. Terapie ve speciální pedagogice. Canisterapie. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s. 288 -295. ISBN 80-244-1075-3

NEDVĚDOVÁ, Markéta. Canisterapie v dětské psychiatrii. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8

NOSKOVÁ, Ludmila. Canisterapie v sociálních službách. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2003.

Pedagogové chtějí vědět více. Pes přítel člověka. Praha, 2004, roč. 49, č. 7, 29 s. ISSN 0231-5424

PELIKÁN, Jiří. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-569-8

PIPEKOVÁ Jarmila, VÍTKOVÁ Marie. Canisterapie. Hipoterapie a canisterapie. Terapie ve speciálně pedagogické péči. Brno, 2001. ISBN 80-7315-010-7

PÍCHOVÁ, Petra. Canisterapie u seniorů z pohledů odborné zdravotnické veřejnosti. Ročníková práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005.

PODRÁPSKÁ, Jana. Partnerství pro radost i zdraví. Svět psů. Praha, 2005, č. 11, 15 s.

PROCHÁZKOVÁ, Lenka. Vliv přítomnosti psa na výskyt deprese u seniorů. Ročníková práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005.

Psi pro epileptiky. Svět psů. Praha, 2006, č. 2, 26 – 27 s.

Psí pomocníci a sport. Svět psů. Praha, 2004, č. 12, 15 s.

RAUCHOVÁ, Štěpánka. Význam canisterapie pro kvalitu života zdravotně postižených. Diplomová práce. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2003.

ROLEČKOVÁ, Jitka. Využití a úloha psa v sociální práci, canisterapie. Absolventská práce. Brno: Evangelická akademie v Brně – vyšší odborná škola sociálně právní, 2002.

SVOBODOVÁ, Ivona. Člověk, pes a vzdělávání. Pes přítel člověka. Praha, 2003, roč. 48, č. 9, 27 s. ISSN 0231-5424

ŠÍPKOVÁ, Lada. Canisterapie praktikovaná u seniorů. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

ŠTERCLIOVÁ, Jana. Canisterapie s Lojzíkem. Svět psů. Praha, 2005, č. 3, 54 s.

TAPŠÍKOVÁ, Michaela. Pes v gerontologii. Postupová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2004.

TAUER, Zdeněk. Canisterapie z různých pohledů. Canisterapeutický svaz Cantes. [online]. [cit. 2007-09-02]. Dostupné na WWW: <http://www.cantes.info/texty/o_psech/ruzne_pohledy.htm>.

TAYLOR, David. Váš pes. Martin: Prúdy, 1992. ISBN 80-85355-05-1

TAYLOR, David. Velká kniha o psech. Původ a zdomácnění psa. Bratislava: Gemini, 1993. ISBN 80-7161-013-5

TICHÁ, Vladimíra. Otazníky kolem canisterapie. Pes přítel člověka. Praha, 2002, roč. 47, č. 3, 32 s. ISSN 0231-5424

VĚTVIČKA, Václav. Psi za mřížemi. Pes přítel člověka. Praha, 2003, roč. 48, č. 2, 30 – 31 s. ISSN 0231-5424

VÍTOVÁ, Marcela. Canisterapie v ústavech sociální péče pro seniory. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006.

VOCHOZKOVÁ, Markéta. Uplatnění zooforem zřizovaných psychiatrickými léčebnami pro klienta s psychiatrickou diagnózou. Ročníková práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005.

VOLŠICKÁ, Jiřina. Parkinsonova nemoc a canisterapie. Svět psů. Praha, 2004, č. 5, s. 26 – 27.

VOLŠICKÁ, Jiřina. Psi v domovech pro seniory. Svět psů. Praha, 2005, č. 1, s. 32 – 35.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Drak ve škole. Svět psů. Praha, 2005, č. 4, s. 18.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Nikdy není pozdě. Svět psů. Praha, 2006, č. 2, s. 68 -69.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Pravda o zooterapii 2004. Svět psů. Praha, 2005, č. 2, s. 26.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Psi pro život. Svět psů. Praha, 2006, č. 11, s. 40 – 41.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Rotvajler jak ho neznáte. Svět psů. Praha, 2006, č. 4, s. 42 – 43.

VOLŠICKÁ, Jiřina, VOLŠICKÝ, Jiří. Super den v Helppees. Svět psů. Praha, 2004, č. 12, s. 16 – 17.

VOSYKOVÁ, Monika, SOUKUPOVÁ, Eva. Mezinárodní kongres ADEu o asistenčních psech. Pes přítel člověka. Praha, 2005, roč. 50, č. 2, 21 s. ISSN 0231-5424

WEBEROVÁ, Mariana. Canisterapie. Postupová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2000.

WEBEROVÁ, Mariana. Pes jako pomocník tělesně a smyslově handicapovaných. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2002.

Zkušební řád pro testování psů využívaných pro rozvoj osobnosti Svopap. Pes přítel člověka. Praha, 2002, roč. 47, č. 6, 37 – 38 s. ISSN 0231-5424

Zápisky z canisterapeutické zkoušky sdružení Helppees konané 16. 6. 2007 v Bohnické léčebně v Praze.

Zápisky z 5. 7. 2007 do 8. 7. 2007 z canisterapeutického tábora pořádaného občanským sdružením Psi pro život v TJ ZOJA v Libři.

Zvířata v domovech nejen pro seniory. Příručka pro návštěvní programy, držení a chování zvířat. Praha: Hestia, 1999.

Internetové zdroje:

<http://all-animals.blog.cz/0707/canisterapie>
<http://casopis.planetazvirat.cz/041107-canisterapie-na-veletrhu-v-praze-1.html>
<http://canisterapie.mendelu.cz/>
<http://cantes.info/>
<http://cz-pes.cz/zkusebni-rad-canisterapie.php>
http://druidova.mysteria.cz/ZVIRATA_A_ROSTLINY/Canisterapie.htm
<http://falco.load-web.cz/canisterapie>
<http://hipoterapie.crespo.cz/canis.asp>
http://i.iinfo.cz/urs-att/p_182-91-114816949052473.htm
<http://labradorias.blog.cz/rubriky/canisterapie>
<http://nase.rodina.cz/clanek2646.htm>
<http://pes.pvsp.cz/>
<http://psipac.wz.cz/canisterapie/canisterapie.htm>
<http://selticka.wz.cz/canisterapie.html>
<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/canisterapie>
<http://sweb.cz/rychlystin/akbo/canisterapie-asistence.htm>
http://vets4pets.cz/poplatek_psi.htm
<http://zjirihozahrady.ic.cz/canisterapie.html>
<http://zvratka.doktorka.cz/lecba-psem-canisterapie/>
<http://www.angelinaodlp.estranky.cz/fotoalbum/canisterapie/Canisterapie>
<http://www.baggy.estranky.cz/stranka/canisterapie>
<http://www.beagle-jackrussel.cz/>
<http://www.boxerklub.cz/czech/77-2004%20Sb.htm>
<http://www.canisterapie.info/>
<http://www.canisterapie.org/>
<http://www.cantespolicka.info/>
<http://www.ctasociace.cz/>
<http://www.dante1.estranky.cz/fotoalbum/dante-na-zkouskach-canisterapie>
http://www.e-planeta.cz/archiv_clanku/canisterapie
<http://www.focus-at-dogs.estranky.cz/clanky/canisterapie>
<http://www.gr-meggy.estranky.cz/stranka/canisterapie>

<http://www.hafbezobav.cz/>

<http://www.heda.estranky.cz/stranka/canisterapie>

<http://www.helppes.cz/>

<http://www.iczahrada.cz/terapie/zooterapie.htm>

<http://www.kamama.estranky.cz/clanky/canisterapie>

<http://www.koberno.estranky.cz/stranka/propozice-canisterapie>

<http://www.labrador-web.net/clanky/taborovy-pes-aneb-canisterapie-na-detskem-letnim-tabore/39>

<http://www.lumiga.estranky.cz/fotoalbum/canisterapie/canisterapie>

<http://www.machackovi.cz/kategorie/canisterapie/>

<http://www.minifarma.estranky.cz/clanky/canisterapie>

<http://www.modrahvezda.estranky.cz/clanky/zdravi/canisterapie>

<http://www.mojesmecka.estranky.cz/clanky/canisterapie>

<http://www.mssoukenicka.cz/matetskaskola.htm?canisterapie.htm~mainFrame>

http://www.novinky.cz/zena/zdrav/canisterapie-pomaha-jak-dospelym-tak-detem_82736_eisf0.html

[\[games.info/Top/World/%c4%8cesky/Voln%c3%bd_%c4%8das/Dom%c3%a1c%c3%ad_zv%c3%ad%c5%99ata/Psi/Canisterapie_a_asisten%c4%8dn%c3%ad_psi/\]\(http://www.olympics-games.info/Top/World/%c4%8cesky/Voln%c3%bd_%c4%8das/Dom%c3%a1c%c3%ad_zv%c3%ad%c5%99ata/Psi/Canisterapie_a_asisten%c4%8dn%c3%ad_psi/\)](http://www.olympics-</p></div><div data-bbox=)

<http://www.pes-pomuze.com/>

<http://www.pomocnetlapky.cz/>

<http://www.psiprozivot.cz/>

<http://www.pvsp.cz/pes/>

<http://www.svopap.cz/>

<http://www.sweb.cz/hafik-trebon/>

http://www.uspza.cz/index_sub.php?id=1205

<http://www.vycvikvodcichpsu.cz/index.php>

http://www.wanaseek.com/data/World/%c4%8cesky/Voln%c3%bd_%c4%8das/Dom%c3%a1c%c3%ad_zv%c3%ad%c5%99ata/Psi/Canisterapie_a_asisten%c4%8dn%c3%ad_psi/

<http://www.zlatyretivr.cz/view.php?cislocclanku=2006100002>

<http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/supervize/seznam-vyucovanych-predmetu-stag>

http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/supervize/usp/canisterapie/index_html

http://www.zstecovice.cz/index.php?page_name=canisterapie&dynamic=0&uid

Příloha č. 1:

Zkušební řád pro canisterapii

Podané ruce - Společnost pro canisterapii a osobní asistenci

1. Setkání s rozhodčím

Pes následující psovoda na volno nebo na volně prověřeném vodítku předstoupí před rozhodčího, který se na něj upřeně dívá a usměje se. Následuje přátelský rozhovor s psovodem, během kterého se rozhodčí zeptá, zda smí psa pohladit. Rozhodčí se nechá očichat a psa se dotkne na hlavě, pohladí jej od kohoutku až po ocas, zkontroluje nohy, zuby a jemně jej zatahá za ocas.

2. Kontrola vzrušení

Psovod psa rozdvádí (hází mu balónek). Pes může být na vodítku. Na pokyn rozhodčího musí hru rychle ukončit. Povel pro ukončení hry může psovod zopakovat nanejvýš 3x.

3. Reakce na cizí psy

Psovod vede psa na vodítku nebo volně. Projde kolem přátelského psa taktéž upoutaného na vodítku. Míjejí se spolu navzájem velcí i malí psi. Poté jsou všichni psi účastníci se zkoušek postaveni do kruhu a stále upoutáni na vodítku se navzájem očichají.

4. Hlouček lidí

Skupina nejméně pěti lidí se spolu přátelsky baví. Jeden z lidí má v ruce deštník, který znenadání otevře. Druhý má berle, které upustí. Třetí je oblečen v bílém plášti. Všichni lidé si postupně psa pohladí. Psovod se psem na vodítku nebo na volno obejde skupinku a poté projde přímo mezi lidmi. Jeden z členů hloučku se hlasitě zasměje a druhý upustí berli. Ke psu přichází jedna osoba po čtyřech a pohladí ho. Poté z hloučku vystoupí osoba v bílém plášti, povídá si s psovodem, zadívá se na psa a pohladí jej. Všechny požadované úkony se provádějí za pohybu.

5. Reakce na běžícího člověka

Psovod se psem na vodítku kráčí po chodníku. Kolem nich probíhá člověk, v blízkosti psa upadne a upustí tašku s plastovými láhvemi, plechovkami. Pes se nesmí zachovat bázlivě nebo naopak agresivně, běžícího člověka nesmí pronásledovat.

6. Reakce na invalidní vozík

Osoba na invalidním vozíku přijíždí ke psovodovi se psem, naváže přátelský rozhovor, psa pohladí a obejmě kolem krku (pevnější sevření nesmí psovi vadit), malého pejska vezme na klín a dá pejskovi pamlsek (pes jej může, ale nemusí přijmout). Pes nesmí projevit žádný náznak nevole nebo agresivity.

7. Reakce na různý povrch

Psovod vejde se psem do místnosti. Projdou se spolu po linoleu (nebo jiném kluzkém povrchu). Pes nesmí projevovat výraznou bázlivost.

8. Pes držen jiným člověkem

Psovod psa usadí, a tak aby to zvíře zpozorovalo, předá vodítko rozhodčímu. Ten psa pohladí a mluví na něj, projde se kolem psovoda.

Hodnocení: Pes musí dosáhnout věku nejméně 12-ti měsíců, prokázat se pravidelnou veterinární péčí (očkováním proti vzteklině, parvoviróze, infekčnímu zánětu jater, atd. a pravidelným odčervováním), být v dobrém zdravotním stavu. Zkoušku je možné opakovat jednou. Zkoušku je nutno opakovaně složit po dvou letech. Malí psi mohou být při setkání s rozhodčím nesení v náručí a v bodě 5 (reakce na invalidní vozík) jsou posazeni osobě na vozíku na klín.

Zkoušku úspěšně složí pes, který uspěje ve všech bodech s dosažením hodnocení A, B (pokud možno s převahou A). Pes, který v některém bodě získá hodnocení C, neuspěl, avšak může zkoušku opakovat. Projevy neposlušnosti, popřípadě bázlivosti se mohou po kvalitně a citlivě vedeném výcviku zvládnout a pes může k radosti psovoda, klientů i psa samotného pracovat jako canisterapeutický. Pes, jež získá v některém bodě hodnocení D, je okamžitě diskvalifikován a nemůže ve zkoušce pokračovat, ani ji opakovat. V případě kontrolovatelné agresivity na ostatní psy může rozhodčí zvážit vhodnost psa pro individuální použití.

Pro canisterapeutické psy je důležité, aby v jakékoliv situaci budili důvěru klientů i personálu, musí být ovladatelní, přátelští, dobře socializovaní, zvyklí na hluk, různé prostředí a množství lidí kolem. Důvěru musí ovšem budít i psovod, neboť tvoří se psem tým. Psovod by měl vykázat komunikační schopnosti, takt, dobrý vztah ke psu i okolí.

Diskvalifikace: Jakýkoliv projev agrese (vrčení, cenění zubů) k lidem je důvodem k okamžité diskvalifikaci bez možnosti opakování zkoušek. Přílišná bázlivost, submisivita, panikaření a projevy strachu jsou taktéž diskvalifikující s možností opakovat zkoušky. Nepřípustné je rovněž používání ostatních obojků, elektrických obojků apod.

(Cz-pes. Zkušební řády. [online]. Dostupné na WWW: <<http://cz-pes.cz/zkusebni-rad-canisterapie.php>>. [cit. 2007-08-21].)

Příloha 2:

ZKUŠEBNÍ ŘÁD CANISTERAPEUTICKÝCH ZKOUŠEK POŘÁDANÝCH SPOLEČNOSTÍ POMOCNÉ TLAPKY o.p.s.

POPIS DISCIPLÍN

1) Povaha

Majitelé psů spolu hovoří, podávají si ruce, hlasitě se baví. Psi jsou volně puštěni nebo na vodítku. Rozhodčí postupně pohladí všechny psy.

Hodnotí se: chování psa

2) Kontakt s jinými zvířaty - od roku 2007 disciplína zrušena

Pes přijde do kontaktu s kočkou, králíkem nebo morčetem v kleci. Pes nesmí mít snahu útočit, ublížit.

Hodnotí se: reakce psa

3) Kontakt psovoda se psem

Psovod pustí psa z vodítka, po chvíli psa přivolá, dá mu povel sednout, lehnout, položí ho na bok.

Hodnotí se: ochota psa nechat se sebou manipulovat

4) Chůze na vodítku a reakce na cizí osobu

Psovod vede psa na vodítku. Po chvíli přistoupí asistent a odvádí psa od psovoda.

Hodnotí se: ochota psa jít s cizí osobou

5) Reakce psa na hlazení

Pes sedí nebo leží a je česán různými hřebeny, potom je hlazen na různých částech těla. Je také hlazen neopatrně (popotáhnutí za ucho, ocas apod.) a několika osobami najednou za účelem simulace neobratnosti postižených klientů nebo dětí.

Hodnotí se: trpělivost a reakce psa

6) Omezující hlazení

Pes dokáže, že toleruje omezování pohybu. Asistent psa pevně obejmě, přidá se i rozhodčí.

Hodnotí se: trpělivost psa

7) Celková prohlídka psa

Provede se prohlídka jako u veterináře.

Hodnotí se: reakce psa

8) Reakce na hluk a rušivé podněty

Psovod se psem na vodítku se přiblíží k hloučkům hlučných, gestikulujících lidí, budou se snažit projít hloučkem, někomu upadnou berle, jinému taška s plechovkami.

Hodnotí se: reakce psa na hluk a nečekané podněty

9) Reakce na invalidní vozík a kulhající osobu s berlemi

Pes na vodítku se psovodem se míjí s osobou o berlích a pak okolo nich projede člověk na vozíku, zastaví a promluví na tým, pohladí psa.

Hodnotí se: reakce psa a ochota k mazlení

10) Podávání jídla a pamlsku

Psovod nabídne pejskovi misku s jídlem, když pes jí, rukou mu sáhne do jídla nejdříve psovod, potom asistent. Nakonec rozhodčí nabídne psovi pamlssek, který si pes nemusí vzít.

Hodnotí se: reakce psa na odebrání jídla a opatrnost vzetí pamlsku

11) Vzrušivost psa

Psovod psa rozdvádí aportem hračkou nebo běháním, na pokyn rozhodčího psovod psa musí uklidnit. Povel může opakovat maximálně 3x.

Hodnotí se: rychlost uklidnění

12) Přátelskost a společenskost

Sleduje se v průběhu celé CT zkoušky

Hodnotí se: nálada a vstřícnost psa

13) Týmová práce

Sleduje se v průběhu celé CT zkoušky. Sleduje se sebranost týmu, chování psovoda k psovi, jak psa chválí nebo zdali jej netrestá.

Hodnotí se: týmová práce

HODNOCENÍ

- 1) Ze zkoušky bude vyloučen každý pes, který projeví **jakoukoliv agresivitu** na lidi a jiné psy.
- 2) Znamku se snižuje **bázlivost a neochota** vykonávat povely.
- 3) Pes, který u kterékoli disciplíny obdrží **nulu** (0) bodů, nemůže úspěšně absolvovat CT zkoušky

ZPŮSOB BODOVÁNÍ

- 1) **Prémie:** 5 prémiových bodů je možno získat za výjimečný výkon (sebranost týmu, velice přátelská povaha psa apod.)
- 2) **Výkon u jednotlivých disciplín se hodnotí body:**
5 bodů = 100% výkon
3 body = výkon s nedostatky
0 bodů = nevykonal nebo se projevil nežádoucím způsobem (např. agresivně)
- 3) **Celkové hodnocení:**
70-59 bodů = splněny podmínky CT týmu, vydává se certifikát CT týmu na 1 rok. Po uplynutí této doby je nutno CT zkoušku opakovat.
58-55 bodů = podmíněné absolvování, vydává se certifikát na 6 měsíců, canisterapii může tým provádět pouze v doporučených zařízeních (např. kluby seniorů)
54 a méně bodů = nesplněny podmínky CT týmu, s možností opakovat zkoušku v nejbližším termínu

(Pomocné tlapky. Canisterapie. Canisterapeutické zkoušky a vše o nich. Zkušební řád.

[online] Dostupné na WWW:<<http://www.pomocnetlapky.cz/canisterapie-info/nadchazejici-zkousky/cst-zkusebni-rad-K3.htm>> [cit. 2007-08-21].)

Příloha 3:

Zkušební řád pro zkoušky speciálního výcviku psů pro zdravotně handicapované a Test chování psa na veřejnosti

Klub speciálního výcviku psů - **Helpes** – Centrum výcviku psů pro postižené
Český kynologický svaz

Tento zkušební řád zpracoval a schválil Klub speciálního výcviku ČKS „Helpes – Centrum výcviku psů pro postižené“ ve složení Zuzana Daušová, Kateřina Studená, Irena Moravová. Jako konzultanti se podíleli rozhodčí a odborníci ČKS ve složení Jaroslav Hodek, Jaroslav Šmolík, Miloslav Fáček, Jiří Šiška.

Praha, červen 2004. Schváleno ÚKOZ 8.2.2005

Vydal Český kynologický svaz, U Pergamenky 3, 170 00, Praha 7

(Z prostorových důvodů autorka z tohoto zkušebního řádu vybrala jen části týkající se canisterapie.)

IV. Bodové hodnocení

CVIKY POSLUŠNOSTI – shodné pro všechny druhy zkoušek, pouze u zkoušky ZSP-N jsou používány pouze posunkové povely

Název cviku	Povel	Body	Získané body
Privolání psa – ke mně nebo k noze	Z/P	10	
Privolání psa od zvěře	Z/P	10	
Ovladatelnost na vodítku za pohybu	Z/P	10	
Ovladatelnost na vodítku na místě – za klidu	Z/P	10	
Polohy psa – sedni, lehni před nebo vedle psovoda	Z/P	10	
Průchod skupinou osob	Z/P	10	
Aport – předmět psovoda	Z/P	10	
Ponechání psa na místě . dlouhodobé odložení	Z/P	10	
Klid psa vůči střelbě či jiným nárazovým, nepříjemným a výrazným zvukům	Z/P	10	
Chování psa krátkodobě uvázaného a ponechaného o samotě	Z/P	10	
Celkem bodů – max./min.		100/70	

V. Zkouška canisterapeutického psa

Obecně – psi provázejí člověka cca 30 000 let. Za tu dobu mnohokrát ukázali, že jsou díky své povaze dobrým katalyzátorem mezilidských vztahů. Smyslem této zkoušky je zejm. prověření vrozených povahových vlastností a ovladatelnosti psa. Pes, který úspěšně absolvuje tuto zkoušku prokazuje, že má vlohy být nápomocen při navazování kontaktu mezi lidmi a to jak zdravými, tak tělesně postiženými a mentálně a psychicky narušenými osobami a pomáhat při jejich terapii. Pes musí být velice přátelský, mít potěšení z kontaktu s lidmi, vyrovnaný, důvěřivý, ovladatelný, trpělivý. Nepřípustný je jakýkoliv náznak agresivity, nervózní, velmi bázlivá nebo nedůvěřivá povaha. Jakýkoliv náznak agresivity psa je důvodem k okamžitému odvolání psa ze zkoušky. Účelem zkoušky je navodit co nejrealističtější podmínky. Proto je žádoucí, aby celá zkouška probíhala ve spolupráci se zdravotnickým zařízením, stacionářem, apod. za přítomnosti odborníků z řad terapeutů, lékařů , apod. a tělesně postižených, mentálně a

duševně narušených osob. Během celé zkoušky je kladen nejvyšší důraz na bezpečnost všech přítomných, zejm. dětí a zdravotně postižených z řad dobrovolníků. Po celou dobu zkoušky zkoušky se musí pomocníci vůči psu chovat ohleduplně a laskavě, v rámci navázání dobrého kontaktu mezi psem a pomocníky ho mohou pomocníci ve speciální části zkoušky odměňovat pomocí pamlsků. Psovod musí dosáhnout v den konání zkoušky věku nejméně 18ti let.

Poslušnost – shodná s ostatními zkouškami

Speciální cviky

- a) Prohlídka psa (jako u veterináře) – cílem cviku je prověřit, že se psem může manipulovat i cizí osoba. Pomocník osloví majitele i psa, převezme vodítko, vezme psa do náruče (u velkých plemen je možno použít dva pomocníky), postaví ho na stolek s neklouzavým povrchem, max. do výšky cca 1,10m, další pomocník/ci provádějí prohlídku zubů, uší, ohonu, otření tlapek. Při prohlídce pomocníci na psa klidně promlouvají, hladí ho a mohou mu podat i pamlsk. Poté psa sundají ze stolu a předají zpět majiteli. Celý tento cvik probíhá za přítomnosti psovoda, který je od psa cca 2 – 3 metry. Psovod smí psa povzbudit pouze hlasem. Nesplnění cviku je, pakliže pes projeví silnou bázlivost, nenechá se prohlédnout, projeví náznak agresivity.
- b) Reakce psa na rušivé vlivy a nečekané podněty – smyslem cviku je prověření pevnosti nervů psa. Cvik se provádí pouze v přítomnosti psovoda. Rušivými vlivy a nečekanými podněty se rozumí padající předměty (klíče, plechovka, berle, hůl, apod.), cyklisté, gestikulující lidé, křičící děti, dětské hračky, apod. Hodnotí se po celou dobu zkoušky, provádí se v exteriéru i interiéru, s tím, že jedno provedení je v interiéru, psovod psa odloží vleže nebo vsedě na vzdálenost cca 2m, odepne vodítko a stojí čelem ke psu a diskutuje s rozhodčím či další osobou. Po cca 10ti vteřinách prochází ve vzdálenosti 1m od psa pomocník, kterému při míjení psa upadne větší svazek klíčů, plechovka, apod. Psovod nesmí psa ovlivňovat. Pro splnění cviku není rozhodující, zda pes setrvá v poloze, ale jeho reakce na podnět. Pes by se měl chovat adekvátně k síle každého rušivého vlivu či nečekaného podnětu, tzn., že mírné uleknutí a následné uklidnění se nehodnotí jako chyba. Nesplnění cviku je neadekvátní a nezvladatelná reakce psa.
- c) Chování psa ve skupině lidí – cílem cviku je prověřit psa ve skupině více lidí. Psovod se psem na vodítku přichází ke dvěma stojícím osobám. Zde se zastaví, psa si posadí a začne s nimi rozhovor. Po krátké chvíli – cca 20 vteřin – přichází další dvě osoby, které se zastaví tak, aby pes byl uprostřed skupinky a zapojí se do hovoru. Po další chvíli přichází další psovod se psem na vodítku a zastaví těsně u skupinky. Celá skupina setrvá v rozhovoru ještě cca 20 vteřin. Poté psovod se psem klidně odchází. Pes nemusí po celou dobu cviku sedět, ale musí zůstat u nohy psovoda. Psovod může psa ovlivnit k setrvání u nohy dalším povel. Nesplnění cviku je napadání osob i druhého psa, výrazná bázlivost.
- d) Aportování jiné osobě za asistence psovoda – smyslem cviku je ochota ke spolupráci a komunikace psa s cizími lidmi. Jako aport se používá jakákoliv hračka psa. Psovod se psem na vodítku přichází k pomocníkovi, pes má možnost se krátce s pomocníkem seznámit – promluvení na psa, pohlazení. Je na zvážení psovoda, zda bude mít psa na vodítku či bez vodítka. Psovod může podat hračku pomocníkovi nebo ji odhodit sám na vzdálenost min. tří kroků. Pes vybíhá ihned pro aport, psovod i pomocník mohou psa povzbuzovat, psovod může psovi k podání aportu

pomocníkovi pomoci i tahem vodítka, přidržením za obojek, ukázání rukou a nasměrování psa k pomocníkovi. Nehodnotí se zde aport jako takový – zda pes překusuje, hraje si s ním, atp., ale zájem psa o komunikaci a ochotu spolupráce s pomocníkem. Nesplnění cviku je nezájem psa o aport či komunikaci nebo rázné nucení psa ze strany psovoda.

- e) Ponechání psa v místnosti s cizími osobami – cílem cviku je prověřit, zda pes je schopen samostatné komunikace a spolupráce s dalšími lidmi. Psovod přivádí psa na vodítku ke dveřím místnosti, kde předá psa pomocníkovi, který psa odvede do místnosti a zavře dveře. V místnosti se nachází rozhodčí a max. čtyři další pomocníci, kteří na psa klidně promlouvají, hladí ho, jeden z nich psa pevně obejmě a drží cca 5 vteřin. Jeden z pomocníků vydá psovi povel ležni či sedni – pes by měl být ochoten povelu uposlechnout nebo se nechat mechanicky do dané polohy ovlivnit. Pomocníci se musí ke psu chovat šetrně a vlídně, jakékoliv násilí je zakázáno. Cvik trvá cca 3 minuty. Nesplnění cviku je nemožnost psa udržet v místnosti – pes chce utéct, škrábe na dveře, není schopen navázat kontakt.
- f) Omezení pohybu – provádí se během cviku e). Nesplnění cviku – přílišná bázlivost, pes ze sevření panicky utíká.
- g) Podávání pamlsku a potravy psovi – cílem cviku je, aby pes prokázal opatrnost při odebírání pamlsku z rukou pomocníků. Pomocník – může být i dítě, tělesně či duševně handicapovaný člověk podá psovi pamlssek. Psovod může pomocníkovi dát vlastní pamlsky pro případ, že pes je vybíravý. Při provádění cviku je pes na vodítku. Nesplnění cviku je hrubé, nešetrné odebírání pamlsku.
- h) Chování psa mezi hrajícími si dětmi – smyslem cviku je prověřit psa ve vztahu k dětem. Psovod se psem na vodítku přichází ke skupince dvou až šesti dětí a min. jedné dospělé osoby, seznámí skupinku se svým psem a zapojuje se se psem do dění ve skupině. Po zařazení psa do skupiny může psovod odepnout vodítko – je ponecháno na jeho vůli. Děti se chovají přirozeně, hlasitě se smějí a povídají si, hrají si s různými hračkami, na psa hovoří, hladí ho, zapojují psa do své hry, apod. Hodnotí se také komunikační schopnosti psovoda. Nesplnění cviku je bázlivost psa vůči projevu dětí, neochota setrvat mezi dětmi, naprostá neschopnost psovoda komunikovat se skupinou dětí.
- i) Chování psa vůči ležící osobě – smyslem cviku je navázání kontaktu s nemohoucí - ležící osobou – na lůžku, na zemi. Psovod se psem na vodítku přichází k ležící osobě. Psovod první musí navázat kontakt s ležící osobou, ujistit se, zdali se ležící osoba psa bojí, či se na psa těší a šetrným způsobem zprostředkovat kontakt mezi psem a ležící osobou. Ležící pomocník může psa hladit, odměňovat pamlskem, zatahat za chlupy, poplácat, položit mu ruku na oči, uši, nos, sahat mu na nohy a do tlamy – to vše musí provádět s citem vůči psovi. Nesplnění cviku je bázlivost psa vůči ležící osobě, neopatrné chování psa, neschopnost psovoda komunikovat s nemohoucí osobou.
- j) Polohování - cílem cviku je prověřit schopnost psa být nápomocen při fyzioterapii. Úlohou psa zde je, aby vlastním tělem a tělesnou teplotou napomáhal při prokrvení a prohřátí např. postižených končetin. Polohování je zaujmutí polohy psa a setrvání v této poloze po určitou dobu, na určeném místě s tím, že dochází k těsnému kontaktu mezi tělem psa a polohované osoby – pomocníka. Střední a velká plemena

se používají pod nebo na postiženou část těla, vedle těla osoby (osobu ze obložit i více psy). Malá plemena se používají pouze na nebo vedle postižené části těla. Při přezkoušení lze mít psa na vodítku, psovod může psa ovlivňovat jak povely, tak mechanicky. Doba přezkoušení min. tři minuty. Nesplnění cviku je neochota psa setrvat v dané poloze, násilné nucení psa psovodem k setrvání.

- k) Kontakt psa s tělesně postiženými – vozíčkáři, osoba s berlemi, nevidomý se slepečkou holí, osoba s chodítkem, apod. – smyslem cviku je prověřit schopnost psa komunikovat s osobami, odkázanými na pomůcky, které jsou pro psa neobvyklé. Přezkoušení lze provádět v exteriéru i interiéru. Psovod přivádí psa na vodítku k pomocníkovi (postižené osobě)-na vozíčku, o berlích, apod., pes má možnost se krátce s pomocníkem seznámit – promluvení na psa, pohlázení, pamlsek, poté psovod se psem pomocníka doprovodí, např. ke dveřím, psovod pomůže pomocníkovi v manipulaci s kompenzační pomůckou. Poté se rozloučí a psovod se psem odchází. Nesplnění cviku je bázlivost psa vůči pomůckám či pomocníkům, výrazné překážení při manipulaci.
- l) Kontakt psa s mentálně nebo psychicky narušenou osobou (osobami) - tento cvik je jedním ze stěžejních bodů této zkoušky, neboť reakce psa na setkání s takto narušenou osobou mohou být zcela neadekvátní, a to jak ze strany psa, tak člověka. Při přezkoušování je nutná přítomnost alespoň jednoho takového pomocníka, se kterým musí být vždy doprovod a to buď člen jeho rodiny nebo odborný dohled. Psovod přichází se psem na vodítku. Psovod první musí navázat kontakt s pomocníkem, ujistit se, zdali se psa bojí, či se na psa těší a šetrným způsobem zprostředkovat kontakt mezi psem a pomocníkem. Pomocník může psa hladit, odměňovat pamlsky, hračkou. Nesplnění cviku je bázlivá reakce psa, neschopnost navázání kontaktu, a to jak ze strany psa, tak ze strany psovoda.

Hodnocení speciálních cviků zkoušky ZCP – pro všechny cviky platí hodnocení – prospěl výborně - prospěl – prospěl s výhradou - neprospěl

Hodnocení „prospěl výborně“ se zadá psovodovi a psovi, kteří požadovanou disciplínou prošli v souhře, bez ovlivňování psa k uklidnění pomocnými povely, působí nenásilným, příjemným dojmem s dobrou komunikací s okolím.

Hodnocení „prospěl“ se zadá dvojici, která má drobné nedostatky v ovladatelnosti psa, komunikaci, apod.

Hodnocení „prospěl s výhradou“ se zadá psovodovi a psovi, kteří mají ve své činnosti nedostatky, které však nejsou vylučující vadou (neschopnost psa pracovat samostatně, nevhodnost psa pracovat ve skupině jiných psů, pes neaportuje, nevezme si pamlsek, nevhodnost psa pro provádění „polohování“, špatná komunikace psovoda, apod.). Tuto výhradu rozhodčí písemně poznamená do Protokolu o vykonané zkoušce.

Hodnocení „neprospěl“ se zadá dvojici, která v některé disciplíně prokáže anulující chyby – agresivita, nezvladatelná bázlivost, nepřijatelné chování psovoda v kterékoli části zkoušky.

Výsledné hodnocení se zadá dle převažujících známek jednotlivých disciplin a celkového dojmu dvojice.

(Helppes. Psí pomocníci. Zkušební řád. [online]. Dostupné na WWW:

<<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici.php>>. [Cit. 2007-08-21].).

Příloha č. 4

HRY SE ZAČLENĚNÍM PSA

(použito z internetových stránek canisterapeutického svazu Cantes - <http://www.cantes.info/>)

OTÁČENÍ ZA PSEM

a) Pes sedí nebo leží uprostřed kruhu dětí. Děti chodí, nebo lezou po čtyřech v kruhu a stále se dívají na psa. Koordinace pohybu, udržování směru, natáčení hlavy. Chůze i zpět.

b) Děti sedí uprostřed a pes se psovodem chodí v kruhu. Děti se otáčejí za psem - stejný účel.

APORT HROU

Děti odhazují hadrové míčky libovolně daleko. Pokud možno udržují směr. Pes pro míčky chodí a nosí zpět. Dítě se snaží dávat povel APORT, ale pro častou neschopnost slovo vyslovit, posílá psa psovod, nebo může pes vyběhnout sám. Hází se pravou i levou rukou střídavě. (při postižení jedné ruky musí házet i postiženou).

OTEVÍRÁNÍ

Používají se kelímky s otevíráním na šroubování, vytažením nebo odchlípením víčka. Zapojovat opět obě ruce. Spojovat s odměňováním psa.

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽEK

Vybuduje se dráha s překážkami. Kruh, slalom z kuželek, lavička a podobně. Dítě vede psa na vodítku a překonává překážky. Doprovod je nutný, psovod se stará o práci psa, pokud to dítě nezvládá. Zde záleží na možnostech a vynalézavosti personálu.

KŘÍŽENÍ POHYBU

Dítě leží pod stojícím psem. Jednou rukou se dotkne křížem nohy psa a opačně. Obejme psa kolem krku (musí se zvednout). Dotečky a ukazování na určené části těla psa, nutí k pohybu a soustředěnosti. Také odolnost proti strachu ze psa.

PŘETAHOVÁNÍ

K přetahování použijeme pevný hadr, lano nebo uzel určený na tuto práci. Dáme psovi uchopit předmět k přetahování a sami ukážeme jak provádět výkon bez trhání a prudkého cukání. Musí to být pouze tah. Dítě uchopí tahaný předmět a přetahuje se o něj se psem. Za pomoci psovoda dochází ke střídavému vítězství. Aby nedošlo k odrazení psa pro stálou ztrátu kořisti. Dítě si posiluje svalstvo a rovnováhu.

NAPODOBOVÁNÍ

Děti jsou v kruhu a ve středu stojí pes se psovodem, který dává tiše psovi povely „lehni, sedni, vstaň“ v různém pořadí a děti provádí polohy podle psa. Soustředěnost a pohyb.

VYHLEDÁVÁNÍ PAMLSKŮ V PĚSTÍCH RUKOU

Do jedné z rukou dáme pamlsk a ruku zavřeme v pěst. Děti posadíme do řady na židle a necháme psa vyhledávat. Pes se snaží dostat k pamlsku a olizuje pěst jako masáž. Pěst povolíme a dostává pamlsk. Pokračuje k dalšímu dítěti.

NA SCHOVÁVANOU

Pes se psovodem a dítětem opustí místnost. Pokud je možnost poschovávat pár dětí, tak to provedeme. Vchází pes s dítětem a psovodem a pes hledá schované. Po každém dostává pes odměnu od schovaného i dítěte vedoucího psa. Při nedostatku místa se uschovává míček apod. Pes potom hledá míček, nebo jeho hračku.

PES JAKO MOTIVACE

Zadá se úkol a dítě za odměnu může psa učesat, dat pamlsek, pomazlit se, nasazovat a sundávat obojek. Tedy po splnění úkolu následuje jemná motorika.

GRANULOVÁNÍ

a) jednotlivec: Ponecháme na dobrovolnosti, kdo chce, kdo se nebojí - zejména u malých dětí nebo v Pomocné škole. Dítě si lehne na záda, ruce natáhne podél těla a musí dlaně otočit nahoru "ke sluníčku" a nechat je otevřené. Na kolena, do dlaní a na bříško jim dáme pamlsek. Pejsek granule hledá a sní. Granulování zařazujeme na konec hodiny za odměnu pro ty nejšikovnější a nejdůležitější.

b) ve skupině: Děti si lehnou na záda vedle sebe, ale s rozestupy, aby měl pes možnost mezi nimi procházet a překračovat je. Umisťování piškotů potom různě kombinujeme

- jenom na bříško, jenom na kolena, jenom do dlaní

- na kolena a dlaně

- na kolena, dlaně i bříško

Pes volně mezi dětmi prochází a pod vedením psovoda piškoty hledá. Zde u skupinového granulování se velmi dobře procvičuje koncentrace dětí. Musí zůstat v klidu ležet a čekat na pejska, nevykřikovat, nezavírat dlaně

PROCVIČOVÁNÍ BAREV

Vystříháme z barevného papíru čtverce v barvách jaké chceme procvičovat. Položíme je na zem asi tak 20 cm od sebe do řady. Psovod se postaví s pejskem za barvičky, děti se postaví proti na druhou stranu barevné řady. Dítě si vezme piškot a dostane za úkol jej položit na určitou barvu. Pokud správně určilo barvu, pejsek si položený piškot sní. Pokud dítě splnilo úkol špatně, pes piškot nesní a je "smutný". Dítě dostane šanci opravy, nebo chybu opraví jiné dítě. To již záleží na pedagogickém vedení. Stejným způsobem lze procvičovat geometrické tvary, kombinovat geometrické tvary s barvami, lze vystříhat obrázky zvířátek a lepit je na barevný papír. To již záleží na fantazii terapeutů. Psa posílá psovod k piškotům pro děti neznatelným gestem. *"Já toto dělám tak, že pes sedí, klečím u něho a držím za obojek. Tesa je naučená, že jí posílám postrčením vzadu na krku. Pro děti je toto gesto neznatelné a mají radost jak je pejsek chytrý."*

PŘIVOLÁNÍ

Tuto hru mají děti velmi rády. Všichni si vezmou piškot, musí jej uschovat v zavřené dlaní "máme společné tajemství". Potom se všichni rozejdou po třídě, nebo po k tomu určeném prostoru, a čekají. Mají za úkol být naprosto potichu a čekat, až k nim přijde paní učitelka a potom určené dítě zavolá psa k sobě a odmění jej piškotem a pohlazením. Učíme se správně a hlasitě přivolání např. Tesa, ke mně! Obměnou je, že se děti nejenom někde postaví, ale také se mohou schovat. U této hry se procvičuje hned několik věcí: 1. děti, které mluví potichu nebo špatně vyslovují se musí snažit volat hlasitě a správně artikulovat 2. temperamentní děti mají často problémy s tím udržet ono "tajemství", nevolat hned, čekat až na pokyn učitelky 3. celkově procvičujeme i soužití v kolektivu - děti musí respektovat jeden druhého - jeden volá, ostatní musí být potichu

Příloha č. 5:

Pozn.: Autorka z důvodu velkého rozsahu zmenšila u tohoto dotazníku písmo.

Dotazník pro speciální školy

Napište prosím název školy:

.....
.....

Napište prosím počet dětí ve škole.

Napište prosím, jaká postižení či znevýhodnění mají děti ve vaší škole:

.....
.....
.....
.....

Jestliže Vám u nějaké otázky nebude stačit vyhrazené místo na odpověď, napište ji prosím na konec dotazníku, kam můžete také psát své připomínky či postřehy k dotazníku a k danému tématu.

Zodpovězte prosím první otázku, která Vám určí, kterou část dotazníku budete vyplňovat:

1) Víte, co znamená termín „canisterapie“? Pokud vaše odpověď bude za a) ne, přeskočte následující otázky a přejděte na stranu 13 k otázce číslo 2.

a) ne

b) ano (Napište prosím jednou větou, co canisterapie je, a přejděte k druhé otázce:

.....
.....)

2) Koná se canisterapie na vaší škole? (Pokud odpovíte na tuto otázku záporně, přeskočte následující otázky, přejděte na stranu 8 k otázce číslo 31 a pokračujte s vyplňováním.)

a) ne

(Pokud se u vás canisterapie dříve prováděla, napište prosím, odkdy dokdy se u vás canisterapie konala

.....
Z jakého důvodu se u vás již neprovádí?.....
.....
.....)

b) ano

3) Kdo první přišel s návrhem, aby se u vás canisterapie prováděla?

a) rodiče dětí

- b) děti
- c) ředitel(ka)
- d) zástupce(zástupkyně) ředitele
- e) učitel(ka)
- f) asistent(ka) pedagoga
- g) jiné.....

4) Kdy poprvé se u vás ve škole konala canisterapie? Napište prosím rok.....

5) Proč? Z jakých důvodů jste se rozhodl(a), že se bude na vaší škole konat canisterapie?

.....

.....

.....

.....

6) Jakou formou je u vás na škole prováděna canisterapie?

- a) skupinově
- b) individuálně
- c) využíváme obě formy
- d) jiné.....

7) Jaké aktivity používáte při canisterapii? A k čemu jsou dobré? (např. česání psa – rozvoj jemné motoriky, polohování – prohrátí organismu a následné povelování spazmů, přivolání psa – rozvoj řeči, atd....)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8) Jaké používáte pomůcky?(např. polštáře, přikrývky, hřebec na psí srst, uklidňující hudba, vodítko, míček, atd.)

.....

.....

.....

.....

9) Kolik dětí se canisterapie účastní?..... V případě, že některé děti se neúčastní, napište, prosím, proč (např. rodiče si to nepřejí, dítě se bojí psa, atd.):

.....
.....
.....

10) Jak často se na vaší škole provádí canisterapie a kolik hodin? (např. 1x 2 hodiny týdně).....

11) Kolik psů a canisterapeutů k vám dochází? Jestliže k vám dochází více psů a canisterapeutů, chodí k vám najednou či každý v jiný den?

.....
.....

12) Jaká rasa je canisterapeutický pes (psi), který vás navštěvuje?

.....

13) Kdo všechno je přítomen při canisterapii kromě psa, dítěte a canisterapeuta? (např. učitel, ředitel, osobní asistent.....)

.....
.....

14) Jaké byly první reakce dětí na canisterapii?

a) Většina z nich byla nadšena. (Proč? Změnilo se to po nějaké době?

.....
.....)

b) Většinou z nich se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávaly důvody? Změnilo se to po určité době?

.....
.....)

c) Všem se to líbilo. (Proč? Jaké udávaly důvody? Změnilo se to po určité době?

.....
.....)

d) Všem se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávaly důvody? Změnilo se to po určité době?

.....
.....)

e) Jiné.....

.....

15) Jak se líbí canisterapie dětem v současnosti?

- a) všechny jsou stále nadšeny
- b) všechny to nebaví
- c) většina je nadšených
- d) většinu to nebaví
- e) jiné.....

16) Jaké byly první reakce učitelského sboru na canisterapii?

- a) Většina z nich byla nadšena. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- b) Většině z nich se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- c) Všem se to líbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- d) Všem se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- e) Jiné.....
.....

17) Jak se líbí canisterapie učitelům v současné době?

- a) všichni jsou stále nadšeni
- b) nikomu z nich se nelíbí
- c) většina je nadšených
- d) většině se nelíbí
- e) jiné.....

18) Jaké byly první reakce rodičů na canisterapii na vaší škole?

- a) Většina z nich byla nadšena. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- b) Většině z nich se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....
.....)
- c) Všem se to líbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?

.....)
.....)
d) Všem se to nelíbilo. (Proč? Jaké udávali důvody? Změnilo se to po určité době?
.....)
.....)

e) Jiné.....
.....

19) Jak se líbí canisterapie učitelům v současné době?

- a) všichni jsou stále nadšeni
- b) nikomu z nich se to nelíbí
- c) většina je nadšených
- d) většině se to nelíbí
- e) jiné.....

20) Kde získáváte nové informace o canisterapii? Zaškrtněte + napište (Můžete zaškrtnout více odpovědí.):

- a) TV (Jaký pořad?.....)
- b) rozhlas (Jaký pořad?.....)
- c) internet (Jaké stránky?.....)
- d) časopisy, noviny (Jaké?.....)
- e) jiné.....

21) Z čeho je na vaší škole canisterapie financována?

- a) hradí ji naše škola
- b) máme sponzora(y)
- c) hradí ji rodiče dětí
- d) nikým, majitel psa dělá canisterapii zdarma
- e) jiné

22) Co požadujete po canisterapeutovi, který u vás vykonává canisterapii, aby Vám předložil za potvrzení a doklady?
.....

23) Víte, jestli váš canisterapeut má nějaké metodiky, podle kterých se řídí při práci s dětmi ve škole?

- a) ano, má metodiky (Odkud? Kdo je vypracoval?
.....)
- b) ano, má metodiky, které si vypracoval sám

c) ne, nemá žádné metodiky

d) nevím

24) Myslíte si, že je nutné, aby si canisterapeut vedl canisterapeutický deník?

a) ano (Proč?.....)

b) ne (Proč?

25) Vykonává u vás na škole při canisterapii někdo supervizi?

a) ano (Kdo a jak často? Jaké má vzdělání a zkušenosti s canisterapií?

.....)

b) ne

26) Dokumentujete nějak canisterapii na vaší škole?

a) ano (Jak? Video, foto, jinak.....)

b) ne

27) Kontrolujete platnost certifikátu o splnění canisterapeutických zkoušek? Kdo (jaká organizace) ho vydala vašemu canisterapeutovi?

.....

a) ano

b) ne

28) Máte ve škole dítě (děti), které neumí slovně vyjádřit, že se mu něco líbí či nelíbí, a účastní se canisterapie?

a) ano (Napište prosím, jaké má postižení a jakým způsobem vám dá najevo, že se mu kontakt se psem líbí či nelíbí:

.....
.....
.....)

b) ne

29) Vyskytly se v souvislosti s canisterapií na vaší škole nějaké problémy? (nemoci, alergie, hygiena, nevole rodičů atd.)

a) ne

b) ano

(Jaké?.....
.....)

30) Víte, jestli má váš canisterapeut nějaké pojištění pro případ, kdyby se něco stalo? (poškození majetku školy, ublížení dítěti...)

- a) nevím
- b) canisterapeut má pojištění
- c) canisterapeut nemá pojištění
- d) jiné.....

31) Máte osobní zkušenost s canisterapií? Kde jste se s ní setkal(a)? – např. ve škole svého dítěte, u kamarádky...? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

- a) ano, jako klient (Kde?.....)
- b) ano, jako terapeut (sami ji vykonáváte)
(Kde?.....)
- c) ano, jako pozorovatel
(Kde?.....)
- d) ne

32) Jak jste se dozvěděl(a) o canisterapii?

- a) od manžela, manželky
- b) od kamaráda, kamarádky
- c) od příbuzných
- d) z médií (zaškrtněte + napište, v jakém pořadí, novinách....– TV, rozhlas, internet, noviny, časopisy,
.....)
- e) jiné

33) Znáte nějaké organizace, které se zabývají canisterapií?

- a) ano (Vypište je prosím:
.....
.....)
- b) ne

34) Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?

- a) nevím
- b) je to jedno, nezáleží na rase
- c) jiná (Jaká?.....)

35) Víte, kde všude se canisterapie provádí? Vypište všechna zařízení či místa, o kterých víte:

.....
.....

36) V čem je podle vás přínos canisterapie? Jaká má pozitiva?

a) nevidím žádný přínos

b) vidím jen jedno pozitivum(přínos)

(Jaké?.....)

c) vidím mnoho pozitiv (přínosů)

(Jaká?.....
.....)

37) Vidíte nějaká negativa na canisterapii?

a) ne, vůbec žádná

b) ano, jedno (Jaké?.....)

c) ano, více

(Jaká?.....
.....)

38) Komu podle Vás canisterapie pomáhá? Vypište vše, co vás napadne:

.....
.....
.....

39) Teď Vám předložím 3 různé definice canisterapie, pozorně si je přečtete a napište, která se Vám zdá nejlepší, a proč, a která nejhorší, a proč:

1. definice

„Jde o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně – integračních, působení na fyzické zdraví je u ní druhotné. Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít.“

2. definice

„Canisterapie se může přeložit jako léčba pomocí psa (canis=pes, terapie=léčba).“

3. definice

„Canisterapie je součástí zooterapie (léčba pomocí zvířat), kdy je pes součástí terapeutického procesu. Je to tedy pomocná terapie, kdy je za přítomnosti psa a jeho pozitivního působení zlepšován zdravotní stav klienta. Zdravotním stavem je myšleno jak zdraví tělesné tak i duševní. Vždy je však nutné přihlížet k jednotlivým pacientům individuálně podle druhu a závažnosti onemocnění, věku a ochoty spolupracovat.“

Nejlepší definice je č.,

protože.....

Nejhorší definice je č.,

protože.....

Znáte nějakou jinou definici canisterapie, která se Vám zdá lepší než všechny uvedené definice? Napište ji prosím:

.....

40) Musí mít pes, který vykonává canisterapii nějakou canisterapeutickou zkoušku?

a) ano (Proč?.....)

b) ne (Proč?.....)

41) Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým dobrý, k některým špatný (Ke kterým dobrý a ke kterým špatný?.....)

42) Máte Vy osobně psa? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) ano (Jakou rasu?.....)

b) měl jsem (Jakou rasu?.....)

c) ne, ani nikdy ho nechci (Proč?.....)

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídit (Jakou rasu?.....)

e) já ne, ale někdo z mé rodiny ano (Jakou rasu?.....)

43) Znáte nějakou jinou „terapii“ pomocí zvířat?

a) ano (Jakou?.....)

b) ne

44) Vypište prosím, jaká jiná zvířata se používají při „terapiích“ u lidí:

.....

45) Víte, co znamenají tyto zkratky? Jestliže víte, napište prosím, co znamenají. Pokud se koná canisterapie na vaší škole, napište prosím, kterou (které) u vás používáte:.....

AAA.....

AAT.....

AAE.....

AACR.....

Velmi děkuji za vypracování a strávený čas u tohoto dotazníku a prosím o brzké poslání dotazníku.

Hezký den! (Jestliže máte ještě nějaké připomínky či dotazy, napište je prosím sem. Děkuji!)

Pokračování ze strany jedna pro ty, co odpověděli na první otázku, zda vědí, co znamená termín canisterapie za a) ne:

2. Canisterapie se může přeložit jako léčba pomocí psa (canis=pes, terapie=léčba).

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?

a) stále nevím

b) myslím si, že

.....
.....

3. Komu podle vás canisterapie pomáhá?

a) nevím

b) pomáhá.....

.....

4. Když teď víte, co znamená slovo canisterapie, chtěli byste se jí zúčastnit?

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měl(a) bych strach (Z čeho?.....)

.....
.....)

5. Věděli byste o někom, komu byste jí doporučili?

(někomu ze svých příbuzných, známých, kamarádů apod.)

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

6. Canisterapie se již vykonává i na mnoha speciálních školách. Chtěli byste, aby se canisterapie prováděla také na vaší škole? A proč?

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

(Proč?.....)

b) asi ano, ještě nevím.

(Proč?.....)

c) spíš ne

(Proč?.....)

d) určitě ne

(Proč?.....)

7. Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) zlepšení psychiky dětí, klientů

b) fyzické zlepšení u dětí, klientů

c) obojí

d) jiné.....

8. Myslíte si, že má canisterapie nějaká negativa?

a) ano, určitě jich má i více

(Jak?.....)

b) ano, jedno mě napadá (Jaké?.....)

c) ne

9. Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí mít nějakou canisterapeutickou zkoušku?

a) ano

(Proč?.....)

b) ne

(Proč?.....)

10. Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie?

a) platí ji klient, či rodiče dítěte

b) platí ji zdravotní pojišťovna

c) financuje ji nějaký úřad

d) platí to zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné

11. Jestliže Vám předložím tuto jinou definici canisterapie:

„Jde o pozitivní působení přítomnosti psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz na řešení problémů psychologických, citových a sociálně – integračních, působení na fyzické zdraví je u ní druhotné.

Uplatňuje se především jako podpůrná terapie při řešení situací, kdy mohou jiné metody selhávat nebo se nedají použít.“

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?

a) stále nevím

b) myslím si, že

.....

12. Chtěli byste po přečtení této definice canisterapie, aby se prováděla na vaší škole? A proč?

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

(Proč?.....)

b) asi ano, ještě nevím.

(Proč?.....)

c) spíš ne

(Proč?.....)

d) určitě ne

(Proč?.....)

13. Když teď víte další definici canisterapie, chtěl(a) byste se jí Vy osobně účastnit?

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měla bych strach

(Z čeho?

.....)

14. Komu podle vás canisterapie pomáhá?

a) nevím

b) pomáhá.....

.....

.....

.....

15. Věděli byste o někom, komu byste jí doporučili?

(někomu ze svých blízkých, příbuzných, kamarádů apod.)

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

16. Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) zlepšení psychiky

b) fyzické zlepšení

c) obojí

d) jiné.....

17. Umíte si představit, jestli má canisterapie nějaká negativa?

a) ano, určitě jich má i více

(Jaká?.....)

b) ano, jedno mě napadá (Jaké?.....)

c) ne

18. Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí složit canisterapeutickou zkoušku?

a) ano

(Proč?.....)

b) ne

(Proč?.....)

19. Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) platí jí klient, či rodiče dítěte

b) platí to zdravotní pojišťovna

c) nějaký úřad

d) zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné.....

20. Další a již poslední definice canisterapie: „Canisterapie je součást zooterapie (léčba pomocí zvířat), kdy je pes součástí terapeutického procesu. Je to tedy pomocná terapie, kdy je za přítomnosti psa a jeho pozitivního působení zlepšován zdravotní stav klienta. Zdravotním stavem je myšleno jak zdraví tělesné tak i duševní. Vždy je však nutné přihlížet k jednotlivým pacientům individuálně podle druhu a závažnosti onemocnění, věku a ochoty spolupracovat.“

Co si teď po přečtení této definice představujete pod canisterapií?

a) stále nevím

b) myslím si, že.....

.....

21. Když teď víte další definici canisterapie, chtěl(a) byste se jí Vy osobně účastnit?

a) v žádném případě

b) určitě, s radostí

c) ano, ale měl(a) bych strach (Z čeho?.....)

.....)

22. Chtěli byste po přečtení této definice canisterapie, aby se prováděla na vaší škole? A proč?

a) ano, určitě bychom to vyzkoušeli

(Proč?.....)

b) asi ano, ještě nevím

(Proč?.....)

c) spíš ne

(Proč?.....)

d) určitě ne

(Proč?.....)

23. Komu podle vás canisterapie pomáhá?

a) nevím

b) pomáhá.....

.....

24. Věděli byste o někom, komu byste jí doporučili? (někomu z příbuzných, známých, kamarádů apod.)

a) ano, vím o jednom člověku

b) ano, vím o více lidech

c) ne

25. Co byste od canisterapie očekávali? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) zlepšení psychiky

b) fyzické zlepšení

c) obojí

d) jiné.....

26. Umíte si představit, jestli má canisterapie nějaká negativa?

a) ano, určitě jich má i více

(Jaká?.....)

b) ano, jedno mě napadá (Jaké?.....)

c) ne

27. Myslíte si, že pes, který vykonává canisterapii, musí mít nějakou canisterapeutickou zkoušku?

a) nevím

b) určitě ano (Proč?.....)

c) ne (Proč?.....)

28. Z čeho si myslíte, že je financována canisterapie? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) platí jí klient, či rodiče dítěte

b) platí to zdravotní pojišťovna

c) nějaký úřad

d) zařízení, ve kterém se vykonává

e) canisterapeut ji vykonává zdarma

f) jiné.....

29. Jaká rasa psa je podle Vás nejvhodnější ke canisterapii?

a) nevím

b) je to jedno, nezáleží na rase

c) jiná (Jaká?.....)

30. Jaký je Váš vztah ke psům?

a) velmi dobrý

b) dobrý

c) neutrální

d) špatný

e) velmi špatný (nesnáším je)

f) záleží na rase – k některým dobrý, k některým špatný (Ke kterým dobrý a ke kterým špatný?.....)

31. Máte Vy osobně psa? (Můžete zaškrtnout více odpovědí.)

a) ano (Jakou rasu?.....)

b) míval jsem (Jakou rasu?.....)

c) ne, a nikdy ho nechci (Proč?.....)

d) ne, ale v budoucnu si ho chci pořídit (Jakou rasu?.....)

e) já ne, ale někdo z mé rodiny ano (Jakou rasu?.....)

32. Znáte nějaké jiné zvíře (zvířata), které se používá při „terapii“ u lidí?

.....

33. Znáte nějakou jinou „terapii“ pomocí zvířat?

a) ano (Jakou?.....)

b) ne

Příloha č. 6:

Etický kodex Canisterapeutické asociace

DEFINICE:

Pojmem „canisterapeutický pracovník“, rozumíme pracovníka nebo dobrovolníka, jehož vzdělání odpovídá úrovni „canisasistent“ a „canisterapeut“ podle norem ESAAT.

Pojmem „canisterapeutický tým“ rozumíme canisterapeutického pracovníka společně s jeho psem, dále „koterapeutem“.

PREAMBULE:

Canisterapeutičtí pracovníci respektují důstojnost a hodnotu jednotlivce a usilují o zachování a ochranu základních lidských práv, zároveň ctí práva zvířat a naplňují tak tento kodex.

Průběžně rozvíjejí své poznatky ze všech oblastí týkajících se využívání psů pro práci s lidmi.

Při dosahování canisterapeutických cílů vynakládají veškeré úsilí k ochraně zájmů klientů, jejich blízkých (není-li to v rozporu s potřebami klientů), všech účastníků canisterapie a činností s ní souvisejících.

Canisterapeutičtí pracovníci respektují ostatní členy své profese a příbuzných oborů a dělají vše, co je v jejich silách a co není v konfliktu se zájmy klientů pro to, aby poskytovali úplné informace a vzájemně se respektovali.

Své dovednosti používají pouze pro účely, jež jsou v souladu s těmito hodnotami a vědomě nedopustí jejich zneužití.

Canisterapeutičtí pracovníci, ve snaze dosáhnout těchto ideálů, plně souhlasí s etickými normami v těchto oblastech: 1. odpovědnost; 2. kompetence; 3. etické a právní normy; 4. důvěrnost; 5. prospěch klienta; 6. profesní vztahy; 7. veřejná prohlášení, 8. výzkum, 9. welfare koterapeuta.

Canisterapeutičtí pracovníci plně spolupracují s vlastními profesními, národními a nadnárodními organizacemi a asociacemi. Rychle a úplně zodpovídají dotazy a plní požadavky všech řádně ustanovených etických nebo profesních komisí těch asociací či organizací, jejichž členy jsou nebo ke kterým náležejí.

Přijetí do Registru canisterapeutických pracovníků CTA canisterapeutické pracovníky zavazuje k dodržování všech zásad.

1. ODPOVĚDNOST

Obecně: Při poskytování služeb dodržují canisterapeutičtí pracovníci nejvyšší standardy své profese. Přijímají zodpovědnost za důsledky svého jednání a vynaloží veškeré úsilí, aby zabezpečili vhodné využití svých služeb.

1.a: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že nesou velkou zodpovědnost, neboť jejich jednání může ovlivnit stav druhých lidí (psychický i fyzický).

1.b: Canisterapeutičtí pracovníci svým klientům předem objasní všechny záležitosti, které by mohly souviset s jejich společnou prací. Vyhýbají se vztahům, které by mohly omezit jejich objektivitu nebo vytvořit konflikt zájmů.

1.c: Jako členové NNO, organizací, zaměstnanci zařízení či OSVČ, canisterapeutičtí pracovníci jako jednotlivci zůstávají odpovědní nejvyšším standardům své činnosti -canisterapie.

1.d: Jako přednášející nebo vedoucí praxe si jsou canisterapeutičtí pracovníci vědomi své primární povinnosti pomáhat ostatním získávat znalosti a dovednosti. Udržují potřebný standard vzdělání, informace předkládají objektivně, plně a přesně.

2. KOMPETENCE

Obecně: Udržování vysoké úrovně kompetence je odpovědností sdílenou všemi canisterapeutickými pracovníky v zájmu veřejnosti a činnosti jako celku. Canisterapeutičtí pracovníci jsou si vědomi hranic své kompetence a mezí canisterapeutických technik. Poskytují pouze takové služby a používají pouze takové techniky, ke kterým je opravňuje vzdělání a zkušenost. V těch oblastech, kde uznávané standardy ještě neexistují, canisterapeutičtí pracovníci přijímají všechna opatření, nezbytná k ochraně zájmů svých klientů a koterapeutů.

2.a: Canisterapeutičtí pracovníci uvádějí svoji kvalifikaci, vzdělání, praxi a zkušenosti přesně. Canisterapeutičtí pracovníci udržují kvalitu vlastní práce na takové úrovni, aby odpovídala alespoň minimálním profesním požadavkům CTA, příslušných NNO a evropské ESAAT.

2.b: Jako přednášející a vedoucí praxe vykonávají canisterapeutičtí pracovníci svou činnost na podkladě pečlivé přípravy a soustředění tak, aby jejich práce měla nejvyšší kvalitu a aby jejich sdělení byla srozumitelná příjemcům.

2.c: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou vědomi potřeby neustálého vzdělávání a osobního rozvoje a jsou otevření novým pracovním postupům a zvyšování kvalifikace v souladu s rozvojem oboru.

2.d: Canisterapeutičtí pracovníci respektují specifika jednotlivých cílových skupin a eliminují jakoukoli diskriminaci.

2.e: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že osobní problémy a konflikty mohou ovlivňovat jejich pracovní výkon. Proto se zdrží jakékoli aktivity, ve které by jejich osobní problémy mohly zavinit nedostatečný výkon nebo poškození klienta, kolegy, studenta nebo jiného účastníka činnosti.

3. MORÁLNÍ A PRÁVNÍ NORMY

Obecně: Morální a etické zásady chování canisterapeutických pracovníků jsou stejnou měrou jako pro ostatní občany jejich osobní záležitostí, s výjimkou případů, kdy by toto mohlo narušit plnění pracovních povinností nebo snížit důvěru veřejnosti v canisterapii, canisterapeutické pracovníky, ale i obecně v pomocné terapie a v kynologii. Co se vlastního chování týče, jsou canisterapeuti citliví k převažujícím společenským normám a k možnému dopadu, který může dodržování nebo narušování těchto norem mít na jejich výkon jako canisterapeutických pracovníků. Canisterapeutičtí pracovníci si jsou rovněž vědomi možného dopadu svých veřejných vystoupení na možnosti kolegů vykonávat své pracovní povinnosti.

3.a: Ve své činnosti jednají canisterapeutičtí pracovníci v souladu se zásadami ESAAT, CTA, NNO v oblasti canisterapie, a s normami a pravidly zařízení, vztahujícími se k jejich praxi. Canisterapeutičtí pracovníci rovněž dodržují příslušné vládní zákony a vyhlášky.

3.b: Pokud jsou evropské, národní, krajské, organizační nebo instituční zákony, vyhlášky nebo postupy v rozporu s ESAAT, NNO v oblasti canisterapie a/nebo s normami a pravidly zařízení vztahujícími se k jejich praxi, canisterapeutičtí pracovníci předloží tuto skutečnost výboru CTA a snaží se rozpor vyřešit.

3.c: Canisterapeutičtí pracovníci jako dobrovolníci, zaměstnanci či OSVČ neprovozují ani nepřehlížíjí žádné postupy, které jsou nehumánní a v rozporu se zákonem na ochranu zvířat, nebo které by mohly vyústit v nelegální nebo neobhajitelné činy.

3.d: Ve své činnosti se canisterapeutičtí pracovníci vyhýbají jakékoli činnosti, která porušuje nebo omezuje lidská, zákonná nebo občanská práva klientů či jiných osob, kterých by se mohla dotýkat, práva zvířat a hygienické normy.

3.e: Setkají-li se canisterapeutičtí pracovníci s odlišným názorem, uznávají a respektují rozdílné postoje a individuální pocity, které mohou klienti, studenti, účastníci praxe mít k těmto záležitostem.

4. DŮVĚRNOST

Obecně: Primární povinností canisterapeutických pracovníků je respektovat důvěrnost informací získaných od osob v průběhu své canisterapeutické činnosti. Ostatním tyto informace sdělují pouze se souhlasem dané osoby (nebo jejího zákonného zástupce), s výjimkou těch neobvyklých případů, kdy by nesdělení pravděpodobně uvedlo danou osobu nebo osoby jiné do nebezpečí. Canisterapeuti informují své klienty o právních hranicích důvěrnosti. Za normálních okolností by měl být souhlas s odhalením informace získán v písemné formě od osoby, které se týká.

4.a: Informace jsou diskutovány pouze z profesních důvodů a pouze s osobami, kterých se daný případ týká. V písemné i ústní formě jsou uváděna pouze data přímo se vztahující k účelu hodnocení či přednášky a je vynaloženo veškeré úsilí, aby se zabránilo nepřiměřenému zásahu do soukromí.

4.b: Canisterapeutičtí pracovníci, kteří osobní informace získané při výkonu povolání uvádějí ve svých pracích, přednáškách, nebo je jinak prezentují veřejnosti, musí k tomu buď mít předchozí písemný souhlas nebo vhodným způsobem zamlčet všechny údaje, které by mohly vést k identifikaci osoby.

4.c: Canisterapeutičtí pracovníci učiní všechna potřebná opatření pro zachování důvěrnosti při uchovávání a likvidaci záznamů, a případně pro jejich úplnou nedosažitelnost.

4.d: Při činnosti s nezletilými nebo nesvéprávnými osobami (osobami neschopnými dát dobrovolný informovaný souhlas), kladou canisterapeutičtí pracovníci zvláštní důraz na ochranu zájmů těchto osob a spolupracují a informují ostatní osoby, kterých se situace týká.

5. ZÁJMY KLIENTA

Obecně: Canisterapeuti respektují integritu a chrání zájmy lidí a skupin, se kterými pracují. Dojde-li ke střetu zájmů klienta a instituce, která canisterapeutické pracovníky zaměstnává, canisterapeutičtí pracovníci informují obě strany o svých povinnostech a odpovědnosti a sdělí oběma stranám svoje rozhodnutí. Canisterapeutičtí pracovníci plně informují klienty, kolegy a ostatní personál a specialisty o smyslu a povaze své činnosti a užití techniky a metody. Nucení lidí k účasti nebo trvání na využití služeb je neetické.

5.a: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou neustále vědomi svých vlastních potřeb a své potenciálně více či méně vlivné pozice vůči osobám, jakými jsou klienti či účastníci praxe. Předcházejí zneužití důvěry a závislosti těchto osob. Sexuální vztahy s kýmkoliv z klientů, studentů, účastníků činnosti canisterapie jsou neetické. **5.b:** Canisterapeutičtí pracovníci ukončí činnost služby canisterapie hned, jakmile začne být zřejmé, že pro klienta není přínosný, nebo ihned, jak o to klient požádá.

6. PROFESNÍ VZTAHY

Obecně: Canisterapeutičtí pracovníci jednají s ohledem na potřeby, odlišné kompetence a povinnosti svých kolegů zooterapeutů, terapeutů, psychoterapeutů, psychologů, lékařů a personálu, v případě krizové intervence i členům IZS ČR a pracovníkům jiných profesí. Respektují práva a povinnosti těchto svých kolegů vůči institucím či organizacím, s nimiž jsou svázáni.

6.a: Canisterapeutičtí pracovníci znají oblasti kompetence příbuzných profesí. Plně využívají všechny odborné, technické a administrativní zdroje, které nejlépe poslouží zájmu klienta. Minimalizují absenci pracovních vztahů s pracovníky jiných profesí.

6.b: Jestliže je canisterapeutickému pracovníkovi známo porušení etických norem jiným canisterapeutickým pracovníkem, pak, je-li to vhodné, snaží se tento problém neformálně vyřešit tím, že na to dotyčného canisterapeutického pracovníka upozorní. Jestliže je tento prohřešek pouze malý a/nebo se zdá být výsledkem nedostatku citlivosti, znalosti nebo zkušenosti, je takovéto neformální řešení obvykle dostačující. Tyto neformální snahy musí být podniknuty citlivě s ohledem na důvěrnost a práva klientů. Pokud se nezdá, že by přestupek mohl být napraven pouze neformální cestou a nebo je vážnější povahy, canisterapeutičtí pracovníci na to upozorní příslušnou instituci, sdružení nebo výbor zabývající se profesní etikou a chováním.

6.c: Publikáční zásluha je přiznána těm, kteří do publikace přispěli, úměrně rozsahu jejich odborného příspěvku. Významné příspěvky odborného charakteru ke společnému projektu od více osob se posuzují jako spoluautorství s osobou, která poskytla příspěvek uvedený jako první. Drobné příspěvky odborné povahy a rozsáhlejší administrativní nebo podobná asistence mohou být uvedeny jako poznámky pod čarou nebo v úvodu díla. Odkazy ve formě citací v textu se týkají publikovaného i nepublikovaného materiálu, který přímo ovlivnil výzkum či studii. Canisterapeutičtí pracovníci, kteří sestavují a upravují cizí materiál k publikaci, zveřejňují tento materiál pod jmény původních autorů, tam kde je to vhodné uvedou své jméno jakožto editora. Všichni přispěvatelé jsou jmenovitě uvedeni.

7. VEŘEJNÁ PROHLÁŠENÍ

Obecně: Verejná prohlášení, oznámení o poskytovaných službách, reklama a aktivity podporující canisterapeutické pracovníky slouží k tomu, aby si veřejnost mohla vytvořit informované názory a měla možnost volby. Canisterapeutičtí pracovníci přesně a objektivně uvádějí svoji profesionální kvalifikaci, členství a funkce, a také instituce nebo organizace, se kterými mohou být oni nebo daná prohlášení spojována. Ve veřejných prohlášeních, poskytujících canisterapeutické informace, odborné názory nebo informace o dostupnosti jednotlivých technik, publikací a služeb, canisterapeutičtí pracovníci zakládají svá tvrzení na obecně přijatelných zjištěních a technikách, plně přitom uznávají jejich meze a připouštějí pochybnosti o nich.

7.a: Canisterapeutičtí pracovníci podílející se na rozvoji nebo propagaci canisterapeutických technik, produktů, knih a dalších věcí nabízených pro komerční účely vyvíjejí přiměřené úsilí pro zabezpečení toho, že oznámení a inzerce budou uváděny profesionálním, vědecky přijatelným a přesně informujícím způsobem.

7.b: Canisterapeutičtí pracovníci prezentují svou znalost a umění canisterapie a nabízejí svoje služby, produkty a publikace poctivě a přesně, vyhýbají se senzací, přeháněním, povrchností. Canisterapeutičtí pracovníci se řídí svojí základní povinností pomáhat veřejnosti vytvářet si informované soudy, názory a rozhodnutí.

7.c: Produkty, metodiky, techniky které jsou popisovány nebo prezentovány na veřejných přednáškách či předváděních, v novinových a časopisových článcích, rozhlasových nebo televizních programech, internetových prezentacích, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, splňují stejné uznávané standardy, jaké existují pro samotnou činnost výkonu canisterapie

8. VÝZKUM

Obecně: Rozhodnutí provést výzkum spočívá na uváženém rozhodnutí jednotlivých institucí a odborníků o tom, jak nejvíce prospět lidské vědě a lidskému blahobytu. Canisterapeutický pracovník je ve své činnosti součástí komplexu rehabilitačně-terapeutické péče, je tedy možné že jeho činnost bude zahrnuta do výzkumu. Po rozhodnutí o provedení výzkumu canisterapeutický pracovník podá výzkumnému týmu ucelené informace o možnostech vstupu metody do výzkumu a zapojí se dle pokynů výzkumného týmu, canisterapeutický pracovník vede bádání s ohledem na důstojnost a prospěch účastníků, má na vědomí předpisy a profesní standardy týkající se vedení výzkumu s lidskými účastníky a se zvířaty.

8.a: Canisterapeutický pracovník má právo se výzkumu neúčastnit a má povinnost se neúčastnit pakliže povaha a způsob a myšlenka výzkumu jsou v rozporu s etikou či myšlenkou pomocné rehabilitační metody – canisterapie.

8.b: Canisterapeutický pracovník může vést vlastní výzkum, na základě všech platných předpisů a protokolů pro výzkum v oblasti sociálně-zdravotní či školské. Při provádění výzkumu v institucích, zařízení a organizacích si canisterapeutičtí pracovníci zajistí příslušné oprávnění provádět tuto studii.

9. WELFARE KOTERAPEUTA

Obecně: Pes jako koterapeut (spoluterapeut), je během výkonu zatěžován fyzicky a hlavně psychicky, je proto nutno zajistit pravidla, která budou udržitelná v praxi výkonu canisterapie a zároveň budou účinně chránit zvíře před fyzickým i psychickým týráním tedy i týráním samotným chybným výběrem psa k činnosti výkonu canisterapie. Canisterapeutický pracovník je povinný i při výkonu činnosti canisterapie ctít a dodržovat Zákon na ochranu zvířat proti týrání.

9.a: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po znalém až odborném úsudku, že jeho vlohy - povaha, fyzická i psychická přirozenost je k těmto úkonům vhodná. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba budoucího canisterapeutického pracovníka (jakožto kynolog, vlastník psa a po absolvaci odborného kurzu a náhledu canisterapie - teoretik v oboru canisterapie) a zkušený canisterapeutický pracovník s praxí minimálně 6 hodin měsíčně po dobu 2 let. Posouzení při různých testech povahy psa v kynologických i jiných organizacích je přípustné, nikoli však rozhodující, o zařazení psa do činnosti koterapeuta. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba která musí být v praxi znalá speciální problematiky zvířat jako koterapeutů, a osoba která velmi úzce zná osobnost konkrétního zvířete – majitel. Canisterapie není obor čistě kynologický, ale převážně z hlediska psa jde o problematiku typologickou a etologickou (povahové vlohy, vrozené i získané techniky chování zvířete vhodné k výkonu canisterapeutických metodik a technik) a z hlediska samotné činnosti jde odvětví

zdravotně-sociální se specifickými požadavky na dovednosti psa. Canisterapie, jako forma zooterapie, je zcela samostatným odvětvím v oboru Podpůrných rehabilitačních metod.

9.b: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po psychickém i fyzickém vyžrání k této činnosti. Mláďata a dospívající jedinci se činnosti účastní jen za účelem přípravy a socializace (seznámení se s prostředím kde je vedená canisterapie a s činností koterapeuta), ale v činnosti samotné nesmí být stavěni do pozice koterapeuta. Účastní se tedy jen pasivně –náhledově. Aktivita vůči klientům typická pro již připravené koterapeuty se tedy vyskytuje u mláďat a dospívajících jedinců jen jako vlastní pokus o iniciativu. Doba vyžrání psychického a fyzického je individuální podle plemen a osobnosti zvířete. U malých plemen jde minimálně o věk 12ti měsíců, u velkých potom o věk minimálně 18 měsíců, vždy s postupným zapojováním zvířete do činnosti od jednoduchých úkonů po složitější. Při zacvičování štěňat a mladých jedinců by měl být přítomen již zkušený pes - koterapeut, který zřetelně přebírá funkci koterapeuta a umožňuje tím mladému jedinci naplňovat bod 9.c - učení formou náhledu.

9.c: K činnosti koterapeuta má pes právo být citlivě zacvičen a to pouze pro nezbytně nutné úkony a dovednosti spjaté k činnosti AAT, AAA, AAE nebo AACR a to pro něho nezbytně dlouhou dobu k jeho pochopení činnosti koterapeuta. Při výchově, průpravě, přípravě a vedení zvířete v oboru canisterapie se užívají výhradně metody pozitivního posilování a rozvíjení vlastních vloh (vždy s ohledem na jedinečnou osobnost konkrétního psa) k činnosti canisterapie, je zakázáno pozměňovat zvířeti přirozenou fyzickou či psychickou dispozici za účelem výkonu canisterapie farmaceuticky i operativně (u hlasitých jedinců operovat hlasivky, podávání sedativ u jedinců neurotických apod.)

9.d: Při činnosti koterapeuta má pes právo na odborné vedení canisterapeutickým pracovníkem dobře znalým kynologie, etologie, zdravotvědy psa a individuality toho kterého psa - koterapeuta a tím mít zajištěn welfare koterapeuta. Pouze canisterapeutický pracovník s kynologickými zkušenostmi je schopen vnímat jemnou komunikaci se svým koterapeutem během výkonu canisterapie, která může být velmi zásadní pro další vývoj situace při terapii v daném okamžiku a její přehlédnutí či chybná interpretace může vést až ke konfliktu ve vzorci „klient - canisterapeutický tým“. Canisterapeutický pracovník má povinnost časově upravit dobu výkonu canisterapie dle individuálních předpokladů psa a i jeho momentálních potřeb.

9.e: Při činnosti koterapeuta má pes právo projevit strach, bolest a nevoli ke konkrétním úkonům. Díky vlohově správnému výběru psa dle bodu 9.a, se pes projeví neagresivně, neútočně a tedy mnohdy velmi skrytě. Canisterapeutický pracovník má povinnost vůči zvířeti přehodnotit zda je konkrétní úkon opravdu i v zájmu psa a na tento signál od psa reagovat k naplnění welfare koterapeuta. I pes velmi vhodný k výkonu canisterapie má přirozené hranice tolerance vzrušivosti a bolesti, canisterapeutický pracovník zajistí jejich nenarušování a ve zcela výjimečném případě narušení, ihned jedná ve prospěch welfare zvířete, zároveň adekvátně k situaci a s ohledem na klienta a prostředí.

9.f: Pes koterapeut má právo být na dobu dočasnou nebo stálou odvolán canisterapeutickým pracovníkem z činnosti koterapeuta pro změny ve fyzické a/nebo psychické kondici, nebo je mu upravena náplň činnosti při výkonu canisterapie. Jedná se zejména o vysoký věk, březost a mateřství, úraz, nemoc, veterinární zákrok, změny chování a reakcí po událostech na zvíře působících a jiné změny, které canisterapeutický pracovník zcela individuálně vyhodnotí jako kontraproduktivní nebo omezující pro činnost canisterapie a welfare zvířete při této činnosti a činnostech s ní spjatých. Příkladně: pro koterapeuta vyššího věku – upraví výkon canisterapie na pasivní formu, do forem aktivních canisterapeutický pracovník zapojí mladší zvíře apod.

9.g: Pes jako koterapeut má právo (a canisterapeutický pracovník má povinnost) zajistit mu velmi kvalitní osobní péči i péči veterinární v oblasti prevence i léčby (bezpodmínečně prevence výskytu vnitřních parazitů minimálně 4x do roka). Pes má právo na intenzivní kontakt s majitelem (canisterapeutickým pracovníkem) i mimo dny kdy je aktivně zapojen do činnosti výkonu canisterapie. Není přípustné, aby výkon canisterapie byl pro zvíře jedinou možností k osobnímu kontaktu s canisterapeutickým pracovníkem a lidmi obecně. Canisterapeutickým pracovníkem je povinen denně zajistit kontrolu kondice psa s ohledem na případné příznaky nemoci či úrazu a s jejich včasným postoupením veterinárnímu lékaři. Preventivní kontroly a očkování jsou prováděny s ohledem na plnění zákona a vyhlášek platných pro stát, kraj, obec a místo

držení a působení se psem. S ohledem na vývoj metody canisterapie a možné inovace v zákoně o zdraví obyvatelstva MZ ČR, si CTA vyhrazuje právo na doplnění tohoto bodu o eventuální povinnosti ke konkrétním preventivním veterinárním úkonům (očkování a podobně).

9.h: Po činnosti koterapeuta má pes právo na psychický i fyzický odpočinek a osvěžení podle své vlastní individuality (spánek, hra, vycházka). V případě návaznosti výkonu činnosti na více místech či u více cílových skupin (např. vícehodinová činnost v jeden den) je nutno poskytnout psovi čas odpočinku i mezi těmito výkony, canisterapeutický pracovník je také povinen zajistit adekvátní frekvenci příjmu i výdeje tekutin a stravy zvířete.

Schváleno valnou hromadou Canisterapeutické asociace v Brně, 25.6. 2006

Dostupné na WWW: <<http://www.machackovi.cz/clanek/eticky-kodex-cta/>>. [cit. 2007-09-01].

Příloha č. 7: FOTOGRAFIE

Komunitní centrum Motýlek



Hlazení psa



Vedení psa na dlouhém vodítku



Česání psa



Hlazení psa



Štěkání na povel



Vedení psa na krátkém vodítku



Aportování míčků



Hlazení psa

Základní škola Zahradka



Hlazení psa



Česání psa



Polohování



Procvičování ruky



Hlazení psa



Pozdravení se psem



Hlazení psa



Polohování



Polohování



Polohování



Odměňování psa



Odměňování psa



Pozdravení se psem



Polohování



Polohování



Polohování



Otvírání zašroubované sklenice s pamlsky



Přelézání psa



Podlézání psa



Polohování



Podlézání psa



Polohování



Polohování

Fakultní nemocnice Motol



Psí den v Léčebně dlouhodobě nemocných (dále jen LDN)



Psí den v LDN



Psí den v LDN



LDN



LDN



LDN



LDN

Canisterapeutické zkoušky sdružení Helpes



„Prohlídka“ psa



Pes a děti s hračkami



Pes a děti



Pes a dítě s balónkem na provázku



Pes a hlučné děti



Pes a malé dítě



Drbání a hlazení psa dětmi



Zkoušení kšiltu



Pes a auto



Dávání „pac“



Hlazení psa

Canisterapeutický tábor občanského sdružení Psi pro život



Každodenní ranní cvičení



Zvykání psa na invalidní vozík



„Prohlídka“ psa



Ukázka polohování s jedním psem



Ukázka polohování se čtyřmi psy